aziz nesin

KORKUDAN KORKMAK

ADAM

6. BASIM
28.000 Kitap

Aziz Nesin

●

Korkudan Korkmak

ADAM YAYINLARI
©
Anadolu Yayıncılık A.Ş.

Birinci Basım: Şubat 1988
İkinci Basım: Eylül 1988
Üçüncü Basım: Kasım 1989
Dördüncü Basım: Mayıs 1992
Beşinci Basım: Eylül 1993
Altıncı Basım: Temmuz 1995

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

Aziz Nesin'in Yazılar Dizisi: 6

95.34.Y.0016.318
ISBN 975-418-149-7

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 285 21 52 (12 Hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada tr FAX: 276 27 67

Aziz Nesin

Korkudan Korkmak

KORKUDAN KORKMAK

Beş yaşımdayım. Bana daha o yaşımda okuma-yazma, matematik, sarf ve nahiv (dilbilgisi ve sözdizimi) ve tecvit öğreten ve Kur'an'ı ezberleten Galip Amcam şu gülütü anlatmıştı:

Köpeğe sormuşlar:
— Niçin havlayıp duruyorsun?
— Yürekliliğimden...demiş köpek.
— Öyleyse gerin niçin gelip gidiyor?
Köpek yanıtlamış soruyu:
— Korkumdan!

Altmışyedi yıldanberi unutamadığıma göre, ölene dek unutamayacağım bu gülütü duyduğumdan bu yana, yaşamımdaki deneyimlerimde gözlemledim ki, havlayıp hırlayarak, zartzurtla, zorbalıkla, dayak ve işkenceyle başkalarını korkutmak isteyen ve korkutanların kendileri daha çok korkmakta ve korkularından gerileri gidip gelmektedir. Başkalarını korkutmaya çalışan ve korkutanların kendileri daha çok korkarlar ve korktukça, korkularını yenmek için daha çok korkutmaya çalışırlar. Bu korku kısırdöngüsü böylece sürer. Gerçekten yürekli olanlar, ne başkalarını korkutmaya çalışır, ne kendileri korkarlar.

BİR KİTABIN ÇAĞRIŞTIRDIKLARI

Okuduğum bir kitabı değerlendirmem için kendi değer ölçütlerim var. Bunlardan biri, kitabın bende çağrışımlar uyandırıp uyandırmadığıdır. İster bilim, ister yazın yapıtı olsun, içeriğine katılayım yada katılmayayım, okuduğum kitap bende ne kerte zengin çağrışımlar uyandırıyorsa, o kitap benim için o kerte değerlidir.

Sargut Şölçün, Dieter Duhm'un "Kapitalizmde Korku" adlı kitabını Türkçeye çevirmiş. Yazı makinesinde yazılmış çevirisinin bir fotokopisini, önsöz yazmam dileğiyle bana gönderdi. Kitabı inceden inceye irdeleyerek okudum. Katılamadığım kimi yargıları ve bölümleri olsa da "Kapitalizmde Korku" bende çok zengin çağrışımlar uyandırdı.

Uyandırdığı çağrışımlardan başka, benim için bir kitabı değerlendirici ögelerden bikaçı da, toplumun gereksinmesine yanıt verebilmesi, insanları yaşamlarını kolaylaştırıcı biçimde aydınlatması ve okurlarda değişme ve değiştirme isteğini yaratabilmesidir. İnanıyorum ki, Almanya'da yayınlanalı yıllar olan bu kitap, Türkiye'nin her zaman, ama özellikle 1980 sonrası toplumsal gereksinmesine yanıt veren, günümüzün sorunlarını aydınlatan, kendimizi ve koşullarımızı değiştirmeye bizi özendiren değerli bir yapıttır.

KORKU NEDİR

Marksist Psikolog olan Dieter Duhm "Kapitalizmde Korku" adlı kitabında korkuyu "Psikolojik ve psikoanalitik açıdan" incelediğini açıklıyor. Psikolojik, psikoanalitik, hatta ekonomik açıdan bilimsel olarak incelenen korkunun, edebiyat açısından da araştırılması gerektiği kanısındayım. Edebiyat açısından korkunun araştırılması sözü kimilerini yadırgatabilir. Korkunun nedenlerini araştırmak ne denli bilimin konusuysa, korkunun insandaki sonuçları ve özellikle belirtileri de edebiyatın alanına girer. Aydınlar Dilekçesi adıyla anılan "Türkiye'de Demokratik Düzene İlişkin Gözlem ve İstemler" adlı dilekçenin hazırlanışında, imzaya açılışında ve dilekçe dolayısıyla sıkıyönetim mahkemesindeki duruşmalarda, daha sonra "Ekmek Ve Hak Dilekçesi"nin hazırlanışında, bunlara benzer eylemlerimizde, korkunun hepimizdeki değişik belirtilerini birlikte yaşadık.

Dieter Duhm'a göre korku, "Bireysel gereksinmelerle toplumsal istemler arasındaki çelişki"den doğar. Bireysel gereksinmelerle toplumsal istemlerin çelişkisinden doğmayan korkularımız yok mu? Örneğin, yolda dalgın giderken köşeden önümüze birdenbire çıkıveren birisi bizi korkutabilir. Birden arkamızdan itilsek korkarız. Buna benzer korkularımız, bireysel gereksinme-

lerimizle toplumsal istemlerin çelişkisinden doğmamıştır. Buna karşılık, örneğin çocuğun durmadan çukulata yemek isteyişine, bu bireysel gereksinmesine karşı, toplumun simgesi olan anne yada babanın, zararlı olacağı yada başka bir gerekçeyle çocuğun çukulata yemesini önlemesi ve engellemek için onu cezalandırarak korkutması, bireyin gereksinmesiyle toplumun istemlerinin çelişkisinden doğan psikolojik bir korkudur.

Nedeni ister psikolojik, ister fizikopsikolojik, ister psikoanalitik olsun, bu korkular doğal ve yalın korkulardır. Bu anlamda her insan azçok korkar ve her insanın bir oranda korkması da doğaldır; tersine bu durumda korkmamak doğal değildir, duygularda eksikliktir. Psikolojik nedenle yaratılan yalın ve doğal korkudan bir insanın korkmadığını söylemesi, insan (duyarlı) olmadığını söylemesiyle eşanlamlıdır. Korku, insancıl bir duygudur, her insan korkar.

KORKUDAN KORKU NEDİR

Dieter Duhm'ın "Kapitalizmde Korku" adlı kitabında anlatılan, bu doğal, yalın, insancıl korku değildir; kapitalizmin yarattığı sinircel (nevrotik) korkudur. Yıllardanberi sinircel korku yerine "korkudan korku" demeyi yeğliyoruz. Korkudan Korku sözü, bu ruhsal olayı, sinircel korkudan çok daha iyi anlatıyor.

Korkudan korku nedir? Nedenleri psikolojik yada fizik olan yalın korkunun ussal bir nedeni vardır. Korku, bu ussal nedenden doğar. Bizi korkutan bir tehlike, bir kaza olasılığı, bizi bekleyen bir ceza, bir acı vardır ki, ondan korkuyoruzdur.

Korkudan korkununsa bir ussal nedeni, bir gerekçesi yoktur. Ama usdışı, gerçekdışı, kendi uydurduğumuz bir nedeni vardır.

TOPLUMSAL KAYNAKLI KORKUDAN KORKU

Çok karanlık bir gecenin sessizliğinde mezarlıktan geçerken korkmanın hiçbir ussal nedeni yoktur. Ordan geçerken birden bir kedinin önümüzden sıçraması bizi korkutabilir ve bu korkunun ussal nedeni sıçrayan kedidir. Gece karanlığında mezarlıktan geçerken yüksek sesle şarkı söylemeyi gereksinmemiz, ussal nedeni olmayan korkudan korkumuza karşı kendimizi savunma

içgüdümüzün belirtisidir.

Gece karanlığında mezarlıktan tekbaşına geçen insanın korkulacak ussal hiçbir neden yokken yine de korkması, kaynağı bireysel olan bir korkudan korkudur.

Konumuz, bireysel kaynaklı korkudan korku değildir. Dieter Duhm'un kitabında anlattığı ve benim burda anlatmaya çalıştığım, bireysel kaynaklı korkudan korku olmayıp, kaynağı toplumsal olan korkudan korkudur. Hiç kuşkusuz, bireysel kaynaklı korkudan korkunun kökeni de yine toplumsaldır.

Toplumsal kaynaklı korkudan korku, bireyin, toplumsal güçlerin ve varlıkların ortaklaşa sahibi olamamasından, onlardan yararlanamamasından dolayı toplumsal güç ve varlıklara yabancılaşmasından doğar. Bu nedenle birey kendisine yabancılaşmış ve kendisinin yabancılaştığı toplumsal güçlerin kendisini ezmesinden, baskı altında tutmasından korkar. Bu durumda korkudan korkuya kapılmış olan birey, ortaklaşa sahibi olamadığı ve yararlanamadığı toplumsal güçlere öylesine yabancılaşmıştır ki, örneğin, resmî damgalı zarftan, resmî yazıdan, resmî kişilerden, üniformalılardan (Bekçiden, candarma erinden, gümrükçüsünden, belediye çavuşundan, hattâ otel kavasından ve dolmuş değnekçisinden bile), karakoldan, hükümetten, vergi dairesinden, kısacası toplumsal gücü simgeleyen yada simgelediğini sandığı herşeyden, her insandan, her yapıdan korkar. İşte bu, doğal olan korku değil; toplumsal kaynaklı korkudan korkudur.

Bir gözlemime dayanarak, korkudan korkuyu örneklemek istiyorum.

Yurtdışı gezilerimde kimi ülkelerde insanların konuşma arasında "hükümetimiz, devletimiz, başkanımız, bakanımız, polisimiz, candarmamız, yönetimimiz" dediklerini duydum. Bu insanlar, bu yerlerde ve kişi ve kişiliklerde simgeleşen toplumsal güçlere yabancılaşmamış olanlardı ve buyüzden onları benimsedikleri için korkudan korkuya kapılmıyorlardı. Aynı ülkelerde korkudan korkanlar da vardı ve onlar "hükümetimiz, ordumuz, polisimiz" demiyor, "hükümet, polis, candarma, bakan, başkan..." diyorlardı. İlk olarak bu gözlemlerimde ayrımsadım ki, çocukluk ve ilk gençlik dönemim dışında, ben de hiçbir zaman "hükümetim, başkanım, bakanım" gibi sözler söyleyememiştim. "Hükümetim, devletim" diyebilmenin özlemini duyuyordum. Bugün de bu özlemi duyuyorum. Bu durum, benim toplumsal

güçlere ne denli yabancılaşmış olduğumu gösteriyordu.

Okurlarım, bu gözlemi kendilerinde deneyebilirler. Lütfen şu soruyu kendinize yöneltiniz: "Hükümetim" mi diyorsunuz, "hükümet" mi? "Başbakanım" mı diyorsunuz, "Başbakan" mı?

KAPİTALİZMİN ÜRETTİĞİ KORKUDAN KORKU

"Kapitalizmde Korku" adlı kitapta, kapitalizmin ürettiği korku inceleniyor. Oysa kapitalizmden önce ve ne yazık ki sonra da korkudan korku yaşandı ve yaşanıyor. Bireysel kaynaklı korku, her dönemde yaşanmıştır. Toplumsal kaynaklı korkudan korku, sınıflı toplumlarda vardır. Her sınıflı toplumda, kapitalizm öncesinde de var olan insanın korkudan korkusuna kapitalizm, kendisinin doğası gereği olan korkudan korkuyu da eklemiştir. Sosyalist ülkelerin hiçbirinde de kapitalizmden kalıt olarak arta kalan korkudan korku bütünüyle yok edilemediği gibi, o eski korkudan korkuya, ters uygulamanın getirdiği yeni korkudan korkular da eklenmiştir.

Dieter Duhm, sosyalist yönetimlerin nörotik korkuyu (korkudan korkuyu) ortadan kaldıramamış olmalarını şöyle açıklıyor:

"Solcular, temelde burjuva ve çocuksu (infantil) olan ruhsal yaşamlarında esaslı bir devrim yapmadıkları sürece, usdışı otoriteyle çocuksu korkunun iç içeliği ve etkileşmesiyle birlikte burjuvanın bütün ruhsal pisliği aralarında cirit atmayı sürdürecektir."

Sosyalist uygulamalarda korkudan korkunun kalkmamasının nedeni olarak gösterilen bu açıklamayı doğru buluyorum, ama yeterli bulmuyorum. Bu yetersizlik ve eksikliğin, korkudan korkunun tarihsel süreci içinde baştan sona ele alınıp incelenmemiş olmasından ileri geldiği kanısındayım. Kapitalizmin kendi doğası gereği ürettiği korkudan korku olduğu gibi, kapitalizm öncesi ve sonrası dönemlerin de ürettikleri özgül korkudan korkular vardır. Feodalizmin ve kölelik düzeninin ürettiği korkudan korkular, elbet kapitalizmin ürettiği korkudan korkulardan ayrıdır. Ancak, bir önceki dönemin korkudan korkuları, bir sonrakine kalıt olarak devrederek sürmektedir. Bu nedenle korkudan korkunun kapitalizm önce ve sonrası dönemlerde de tarih boyunca irdelenmesi, kapitalizmin ürettiği korkudan korkuyu daha iyi anlamamıza yarayacaktır. Örneğin bugün Türkiye'de

yaşanılan korkudan korku, salt kapitalizmin ürünüdür, denilebilir mi? Böyle olsaydı, en ileri kapitalist ülkelerdeki korkudan korku, Türkiye gibi önkapitalist dönemi yaşayan geri ülkelerdekinden çok daha artık olmalıydı. Yani ABD'deki, Federal Almanya'daki, İngiltere ve Fransa'daki insanların korkudan korkuları, Türkiye'deki insanların korkudan korkularından kat kat yüksek olması gerekirdi. Oysa gerçeğin hiç de böyle olmadığını, korkudan korkuda dünya rekoru sıralamasında yerimizin önlerde olduğunu yaşamımızdan, gözlemlerimizden ve tanıklıklarımızdan hepimiz biliyoruz.

Her ne denli ileri kapitalist ülkelerde, modern kapitalizmin gereği olarak, korkudan korku son kertede inceltilmiş, incelikleştirilmiş ve insanlar korkudan korktuklarını bile sezip bilmeden korkudan korkar duruma getirilmişlerse de, bu incelik yöntemlerini dışta tutarsak, Türkiye'de yaşanan korkudan korku o ülkelerden çok daha büyüktür. Böyle olunca Türkiye'deki korkudan korkunun, salt kapitalizmin ürünü olmadığı ortaya çıkar. (Kapitalizmin günahını almayalım; kapitalizm bile bu kerte korkudan korku üretemez, demek istiyorum.) Türkiye'de kapitalizmin ürettiği korkudan korkuya ek olarak artı, haraç imparatorluğu Osmanlılardan kalıt olan despotizmin ürettiği korku ve ona da ek olarak artı, Cumhuriyet döneminde de bütün bu dönemin yarısının sıkıyönetim ve olağanüstü durum yöntemiyle geçtiğine göre militarizmin ürettiği korkudan korku ve buna da ek olarak artı, bireylikten yurttaşlığa geçiş sürecinin uzaması ve gecikmesinin ürettiği korkudan korku ve buna da ek olarak artı, bireysel mülkiyet hakkının çok geç kurulabilmesinin (burjuvanın oluşmamasının) ürettiği (Türkiye'de tapulama yasası 1847 yılında*

* Taşınmazların "Defterhane-i Âmire" denilen tapuya yazılmasına 1847 yılında "Tapu hakkında icra olunacak Nizamat" adlı düzenlemeyle (Gülhane Hümayunu'ndan oniki yıl sonra) başlanmıştır. Özel mülkiyetin hukuksal düzeni yurdumuzda kurulalı ancak yüzkırk yıl olmuştur. Yüzkırk yıllık kısa tarihi olan kutsal mülkiyet de ancak işte bu kerte kutsal olabilir. Bu mülkiyet hakkı da bir toplumsal savaşım sonucu olarak elde edilmiş değil, Türkiye'ye girecek Batı sermayesinin güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş ve bundan isteristemez Türkler de yararlanmışlardır.

Sıkıyönetimlerin askerî mahkemelerinde yargıçların arkalarındaki duvarlara asılı "Adalet mülkün temelidir" yazısındaki mülk, kutsal sayılan özel mülkiyet olmayıp, Allah'ın yeryüzündeki vekili sayılan padişahın

yapılmıştır) korkudan korku ve buna da ek olarak artı, toplumsal olumsuz birikimlerin doğurduğu ters gelenek, görenek ve tabuların (dinsel, cinsel ve askersel tabular) ürettiği korkudan korku ve daha başka zorbalıkların sonuçları olan korkudan korkuları da gözönüne almamız gerekir ki, Türkiye'de bugün yaşanılan korkudan korkunun niteliğini, özünü anlayabilelim. Zaman olarak güncel takvimi yaşayan çağcıl dünyamızın çağdaş uygarlık düzeyindeki hiçbir ülkesinde, bu denli zengin korkudan korku kaynağı bulunamaz.

SERMAYE KORKAKTIR

Her toplumsal kaynaklı korkudan korku, onu yaratan yönetimin ve dizgenin doğasından kaynaklanır. Kapitalizmin de doğası gereği ürettiği, üretmek zorunda olduğu korkudan korkunun ana kaynağı sermayedir. Kapitalizm, her zaman ve her yerde korku üretecektir. Çünkü, sermaye korkaktır ve korkan hep korkutmak zorundadır. Kapitalizmin ürettiği korkudan korku, birikerek sermaye biçimine dönüşen artıdeğerlerin doğasından gelmektedir.

Kapitalistler kendileri herkesten çok daha iyi bilirler ki, sermaye dünyanın ve tarihin en korkak varlığıdır. Kendisi korkak

mülkü demek olan bütün ülkedir, daha doğrusu bütün ülkenin tek sahibi olan iktidardır.

Türkiye'de mülkiyet hakkının çok geç, dışardan ve yukardan bastırılarak ve dayatılarak yasalaşması yüzünden özel ve tüzel mülkiyete yeterince ve gereğince sahip çıkılamamakta ve değer verilememektedir. Buyüzden Türkiye'de istimlâkler, "tekalif-i harbiye"ler kolaylıkla ve karşı konulmadan ve pekçok da kötüye kullanımlarla yürütülebilmektedir. 1980 sonrasında CHP'nin, AP'nin taşınır ve taşınmaz mallarının, mahkeme kararı bile olmadan ellerinden alınmasına karşı bir davranış olmamıştır. Yine DİSK'in yüz milyarlar tutan taşınır taşınmaz mallarının sekiz yıldanberi ne olacağı belli değildir. Atatürk'ün kalıtı olan TDK ve TTK'nun varlığı da başka biçimlerde kullanılabilmiştir. Çağdaş uygarlık düzeyinde denilen ülkelerin hiçbirinde tek örneği gösterilemeyecek olan bu işlemler karşısında, kapitalizmin ürettiği korkudan korku ve artı daha önceki dönemlerin ürettiği korkudan korkularla oluşup biçimlenmiş üstbenimiz (vicdanımız) kendikendimize bu konuda konuşmayı, karşı koymayı, tepki göstermeyi yasaklamıştır.

olan sermaye yaşayabilmesi için korkutmak, korkudan korku üretmek, kendisi için korkulan bir ortam yaratmak zorundadır. Sermaye, korkudan korku duyulan bir ortamda varlığını sürdürebilir.

Şöyle bir hadis (Muhammet Peygamber'in sözü) var: *"Hainler korkak olur!"* Sermayenin korkusunun nedeni, artıdeğerlerden yaratılmış olmasındandır. Emekçilerin hakkı olan artıdeğer sömürüdür. Sermayenin korkaklığının nedeni, sömürüyle oluşmasındandır.

Sermaye, yaşamak ve kendini koruyabilmek için hiç durmadan geometrik olarak artmak zorundadır. Bu artış durmadan sürmelidir. Artmayan, büyümeyen, olduğu gibi kalan sermaye, ölüme yargılıdır. (Büyümeden, olduğu gibi kalıp da yaşayabilmiş sermaye anımsıyor musunuz?) Sermaye, durmadan büyümesi için istikrar ister, barış (iş barışı) ister, güven ortamı ister. Aklı başında kim istemez istikrarı, barışı, güveni? Ancak, sermayenin istediği istikrar, barış ve güven, sözlüklerde tanımı yazılan istikrar, barış, güven değildir.

Sermayenin istediği istikrar (kararlılık), biteviye artan fiyatların istikrarsızlığı, enflasyon istikrarsızlığı ve bu istikrarsızlıklara karşı halkın istikrarlı olarak başeğmesi, sesini çıkarmaması demektir. Sermayenin istediği barış, kendi örgütlenmelerine karşın, emekçilerin örgütlenememeleri, biçimsel sözde örgütlenmelerle uyutulması, politika dışı kalması, sermaye emek dengesinin kurulamaması karşısında, halkın edilgin bir barış içinde sesini çıkarmaması demektir. Sermayenin istediği güven, sermayenin kutsal kavramların arkasına gizlenip sömürüsünü güvenlik içinde yürüteceği ortamda, halkın buna sessiz kalması demektir.

En küçük tehlikeyi sezince kaçan sermayeyi korkutup kaçırmamak, daha da çok çekmek için, onun gereksindiği ve istediği istikrarı, barışı ve güveni sağlamak gerekir. Bu da baskıyla, korkudan korkuyu biteviye artırmakla sağlanabilir. Öyle ki, özellikle yabancı sermayeye sağlanan bu güvence, o ülkenin yurttaşlarına tanınan güvenceden üstündür. Ülkenin özel ve tüzel kişiliklerinin mülkiyet hakları bile çiğnenebilir, ama yabancı sermayenin hakları güvencededir ve onun dokunulmazlığı vardır. Çünkü sermaye korkup kaçabilir, ama emek ulusal olduğu için hem kaçamaz, hem de korkudan korkuyla susturulmuş, teslim alınmıştır.

ÜSTBEN'İN OLUŞMASI VE VİCDAN

Çocuk, bireysel gereksinimleri için bişeyler almak, yapmak, davranmak istiyor. Bu bireysel gereksinimlere karşı anababa çocuğa toplumsal istemler olan yasakları koyuyor: "Yapma! Etme, dokunma! Öyle konuşma, böyle konuş!" Bir anlama bu yasaklamalar, çocuğu eğitmektir; çocuğu toplumun istemlerine uygun biçime sokmaktır. Bu bir eğitsel sorundur. Hangi toplumda ve toplumun hangi sınıfında olursa olsun çocuğa zorunlu olarak yasaklar konulacaktır ve konulmaktadır. Önemli olan, bu yasaklamaların niçin, hangi amaçla ve nasıl konulduğu ve konulan yasaklamaların çocuğa hangi biçimde iletildiğidir. Bu yasaklar kime göre ve hangi biçimde konulmuştur? Anababadan başlayıp okulda, askerlikte, işde, işyerinde, yasalar önünde, yaşamın her alanında sürüp giden bu yasaklamalar, topluma egemen olan güçlerin çıkarlarına ve ölçütlerine göre düzenlenmiş ve konulmuştur. Sürekli bu yasaklamalarla eğitilen insanda sonunda bu yasaklamaların biçimlendirdiği bir "ben" oluşmuştur. Artık ona hiçkimsenin "yapma, etme!" diye buyurmasına yada yasak koymasına gerek kalmamıştır. Çünkü, yasaklamaların korkusuyla oluşan o ayrı "ben", dışardan buyrulmadan kendikendine o yasakları koymaya başlamıştır. Yasaklarla oluşup biçimlenen bu "ben", bir "üstben"dir. Kimileri için bu üstben vicdandır. Üstbeni oluşan insan, topluma egemen güçlerin isteği doğrultusunda kendikendine buyurmaya, kendikendine yasaklar koymaya başlamıştır. Üstben, insanın içinde, yabancılaşmış olduğu toplumun egemen güçlerinin yerini almıştır. Bu durumda toplumun egemen güçlerinin koyduğu yasakları çiğnemek korkudan korkuyu doğuracağı için, üstbenin koyduğu yasaklarla birey kendini korumaktadır.

Vicdan olarak da adlandırılan üstbenimizi oluşturup biçimlendiren, toplumu yönlendiren politik, ekonomik ve kültürel güçler bileşkesidir. Kapitalizm, vicdanı, insanın kendisinden yalıtılmış, ayrı bir kavram olarak göstermeye çalışır; soyutlaştırdığı vicdanı, yansız, âdil ve en güvenilir kutsallık sayar. Ülkemizde çok kez mahkemelerde sanıklar savunmalarında son sözleri olarak yargıçlara "yüksek vicdanınıza sığınıyorum" demektedirler. Oysa sığınılan o yüksek vicdan, her insanda kendi konumuna

göre oluşmuş, biçimlenmiş ve ayrı ölçütleri olan bir ayrı üstbendir. Yargıçların, gerçekten de vicdanlarının sesini dinleyerek karar verdiklerine inanmamız gerekir. Ancak vicdanları, yani üstbenleri, toplumun hangi güçlerinin bileşkesi doğrultusunda oluşup biçimlenmişse, kararları da o yönde olacaktır. İnsan toplumun bireyi olduğuna göre, her insanın bir üstbeni (vicdanı) isteristemez vardır. Örneğin, Hitler'in, Mussolini'nin, sizin, benim, hepimizin vicdanları olduğu gibi...Vicdanlarının sesini dinlediklerini söyleyen insanlar, üstbenlerini oluşturup biçimlendiren ve yabancılaşmış oldukları toplumsal güçlerin seslerini dinlemektedirler. Buyüzdendir ki, örneğin Çernobil olayından sonra Türkiye çaylarında radyasyon yok dediği için işinden çıkarılan Türkiye Atom Enerji Kurumu Başkanı "vicdanım huzur içinde" diyebildiği gibi, çaylarda radyasyon olduğunu söyleyen uzmanlar da, Atom Enerji Kurumu Başkanını işinden çıkaran Başbakan da "vicdanım huzur içinde" diyebiliyor. Oysa bu üç kişiden enaz birinin vicdanının huzur içinde olmaması gerekirdi.

Toplumsal güçler doğrultusunda biçimlenmiş bir üstben için örnek olarak 5 Nisan 1987 tarihli Milliyet Gazetesinde yayınlanmış olan Yener Süsoy'un, 1978-83 tarihleri arasında ve 12 Eylül döneminde İstanbul Sıkıyönetimi'nin yüzbaşı yargıcı olan (şimdi ANAP milletvekili) Bay Faik Tarımcıoğlu'yla konuşmasından şu bölümü aktarıyorum:

— Faik Bey, kızmayın ama bir şey daha öğrenmek istiyorum. Askerlikte bir emir-komuta zinciri var. Bu disiplin anlayışı içinde, özellikle sıkıyönetim savcılarının gerçekten özgür kararlar verebildiklerini söyleyebilir misiniz? Sözgelimi Genelkurmay Başkanı bir etkide bulunamaz mı?

— Askeri hâkimlik yapmakla iftihar ederim. Kendine mahsus zorlukları var elbette. Askerliğin temeli olan disiplinle, hukukun genel ilkelerini birleştirme, bazen kritik noktalara varabilir. Ama benim şahsımda gördüğüm şey, gayet rahat bir çalışma ortamı olduğudur. Bana hiçkimse, "Şöyle karar ver" demedi. Diyemez de. Sıkıyönetim savcılığım sırasında, verdiğim birçok karara o zamanki Sıkıyönetim Komutanı Org. Haydar Saltık tarafından itiraz edildi. Üst mahkeme hemen hepsini onayladı, iftihar ederim.

Üstbeni göstermesi bakımından askerî savcının verdiği yanıt çok ilginçtir. "*Bana hiçkimse şöyle karar ver, demedi. Diyemez de...*"

Gerçekten de askerî savcıya hiçkimse nasıl karar vermesi gerektiğini söylememiştir. Çünkü söylemesine gerek yoktur. Ve çünkü, eğitiminin gereği olarak askerî savcının üstbeni, sıkıyönetim komutanının üstbeniyle uyum içindedir, uyum içinde olması gereklidir. Böyle olunca da askerî savcının "rahat bir çalışma içinde olduğu" da bir gerçektir. Bununla birlikte, askerî savcının bir de hukuk öğrenimi görmüş olması nedeniyle "askerliğin temeli olan disiplinle, hukukun genel ilkelerini birleştirme, bazan kritik noktalara varabilir." "Askerliğin temeli olan disiplinle, hukukun genel ilkelerini birleştirme,kritik noktalaravarınca ne olur?" Savcı yüzbaşı, bu soruyu da şöyle yanıtlıyor.

— Zengin aile çocukları da mı düzenden yakınıyorlar?

— Efendim, şunu gayet açıklıkla, komplekssiz olarak ileri sürmemiz şart: Türkiye'de adalet yoktur. Sosyal adalet hiç yoktur. Türkiye'nin ana yapısında, faşist eğilimler egemendir. Gelirler ve bölgeler arasında dengesizlik vardır. Bu nedenle 17 yaşındaki gençler bu adaletsiz tabloyu görünce büyük öfkeye kapılıyorlar. Burada bir de terör ortamı varsa, silah rahatlıkla giriyorsa...

"Türkiye'de adalet yoktur.!" denilince ve bu sözü de 12 Eylül Sıkıyönetiminin savcısı ve şimdi iktidar partisinin milletvekili olan kişi söyleyince, askerliğin disipliniyle hukukun genel ilkelerinin birleşmediği zamanlarda kritik noktaların neler olduğu kestirilebilir. "Adaletsiz tabloyu" gören *"17 yaşındaki gençler"*, "öfkeye kapılıyorlar" demek, o gençlerin üstbenlerinin toplumun egemen güçleri doğrultusunda dahaca oluşup biçimlenmemiş olduğunu gösterir demektir. Onların üstbenleri, toplumun egemen güçleriyle uyum içinde olmadığı için öfkeye kapılıyor ve başkaldırıyorlar. Öyleyse, yasaklar ve cezalar uygulayarak onlarda da toplumun egemen güçlerinin isterlerine uygun, korkudan korkunun oluşturduğu ve biçimlendirdiği üstbenler yaratmak gerekir. Olmayan adalete, adaletsizliğe öfkelenen ve buyüzden başkaldıran bu 17 yaşındaki gençleri hapse atarak, ezerek, baskı altına alarak, onurlarını kırarak, pişmanlıklarını sağlayarak ve başka gençlere ibret olsun diye kimilerini asarak, korkudan korku yaratmak yoluyla onların da üstbenleri toplumun egemen güçlerinin istemlerine uygun olarak oluşturulup biçimlendirilmelidir. Onlar artık üstbenleriyle kendikendilerine yasaklar koyacaklar, toplumun egemen güçleriyle uyum sağlayacaklardır; tıpkı sıkıyönetim savcısı yüzbaşı yargıcın vicdanının, sıkıyönetim komutanının vicdanıy-

la, ondan hiçbir buyruk almadan, kendiliğinden uyum içinde olması gibi...

İNSAN KENDİNİN CANDARMASI

Çağcıl yeni kapitalizmde insanlar, eskiden olduğu gibi artık baskıyla, zorla korkudan korkan duruma getirilmiyorlar. Toplu-ma egemen güçlerin istemleri doğrultusunda insanda üstben oluşup biçimlenince, o insan artık korkmadığını sanan, korktuğu-nu bile ayrımsamayan bir korkudan korku kurbanı oluyor. Bu insanlardan, disiplinli olduğu belli olmayan disiplinli bir toplum yaratılıyor. O disiplini belli olmayan disiplinli toplum insanları aynı biçimde üniforma giymiyorlar, değişik renk ve biçimlerde giyiniyorlar ve böyle olmalarını da özgürlük sanıyorlar ama, üniformalarını içselleştirdikleri için kafalarının içinde taşıyorlar, hepsi aynı biçimde düşünüyorlar. Birey, üstbeniyle kendikendinin candarması oluyor. Herkes kendikendisinin gözetimi altındadır. Birey kendi özel cezaevinin gönüllü tutuklusudur. "Dikensiz gül bahçesi" denilen toplum modeli, bu insanlardan oluşmaktadır. Bu insan kendisini ve çevresini sorgulamaz, kendisiyle ve başkasıyla hesaplaşmaz, olayları ve kişileri ve kendisini eleştirmez. Korku-dan korkuyu içselleştirdiği için bu insan içtenlikle korkmadığını, hatta yürekli biri olduğunu sanmaktadır. Kendini özgür sanan köleler toplumu kurulmuştur. Teslim alındığını bilmeyen esirdir. Örneğin bu insan, satın aldığı herhangi bişeyi, kendi özgür istenciyle satın aldığını sanır; kapitalist reklam endüstrisinin buyruğuna uyduğunu ayrımsamaz. Örneğin bu insan, seçimlerde kendi özgür istenciyle bir partiye oy verdiğini de sanır.

Bireyi bu duruma getirmek için korkudan korkuyu üreten kurumlardan birinin hristiyanlık olduğunu Dieter Duhm kitabın-da belgeler de vererek açıklamış. Bu konuda İslamlığın insanda korkudan korkuyu içselleştirmedeki etkisi ve işlevi de araştır-maya değer.

1987 yılı ilk aylarında Federal Almanya Cumhurbaşkanı, yanında kadın olan eğitim bakanıyla Türkiye'ye gelmişti. Bayan bakan Hristiyan Demokrat Parti üyesidir. Hristiyan olan bayan bakan Türkiye devlet adamlarına ve başka ilgililere şu öneride bulunmuştur: "Almanya'daki Türk işçileri, aileleri ve çocukları

için Almanya'ya din hocaları ve imamlar göndermelisiniz."

Bir hristiyan bakanın, ülkesindeki müslüman göçmen işçiler için imam gönderilmesini istemesi çok ilginç bir olaydır. Hiç uzlaşmaz sanılan hristiyanlıkla müslümanlığın, din yoluyla korkudan korku yaratılarak, işçilerin belli bir amaçta uyumu sözkonusu olduğunda, uzlaşmaları önerilmektedir.

TOPLUMSAL KORKUDAN KORKU

Ruhbilimdeki üstben kavramına konuşma dilimizde ahlak yada vicdan dediğimiz oluyor. Üstben salt bireysel bir kavram değildir. Bireydeki üstben gibi, toplumda da toplumsal üstben oluşuyor. Eskiden toplumsal üstbene "içtimaî vicdan-toplumsal vicdan" deniliyordu. Toplumsal üstben, yine topluma egemen güçlerin etkisiyle oluşup biçimlenince, tıpkı bireyin kendisini başkasının korkutmasına gerek kalmadan kendikendini korkudan korkutması, kendisini sürekli korkudan korku altında tutması gibi, kurumlar, kuruluşlar, örgütler, birlikler, sendikalar, hatta partiler de oluşan toplumsal üstbenleriyle (toplumsal vicdanlarıyla) korkudan korkuyu içselleştirirler. Korkudan korkunun içselleşmesi demek, artık korkudan korkulduğunun ayrımsanmaması demektir.

Toplumsal korkudan korkuya yaşadığımız iki olayı örnek olarak gösterebiliriz. Bu iki örnek de basına ilişkindir. Cumhuriyet tarihimizde hem Gazeteciler Cemiyeti, hem Gazeteciler Sendikası'nca iki kez basının kendikendini denetimi, yani özdenetimi (sansürü) sözkonusu olmuş ve gerçekleştirilmiştir de. Basının kendikendini denetiminin gündeme geldiği tarihler çok dikkate değer. Her iki tarih de, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en baskılı, en sıkı yönetimli zamanına denk düşmüştür. Bu bir rastlantı değildir, rastlantı olamaz. Biri, DP iktidarının basına en ağır baskılar yaptığı dönemdi. 1958 yılından başlayarak DP iktidarı basını tam anlamıyla buyruğu altına almaya çalışıyordu. Kendi doğrultusundaki gazetelere bol kâğıt veriyor, karşı gazetelerin kâğıtlarını kesiyordu. Yandaşı gazetelere bol ilanlar veriliyor, karşı gazetelerin ilanları kesiliyordu. Gazeteciler örtülü ödeneklerle satın alınıyordu. Cezaevlerinde gazeteciler vardı ve pekçok

gazeteci için davâlar açılmıştı. Özel "Tahkikat Komisyonu" kurulmuştu. Sıkıyönetim özdenetimiyle gazetelerin kalıplarından yazılar çıkarılıyor ve gazeteler ak boşluklarla çıkıyordu. İşte tam bu baskıların en ağırlaştığı bir zamanda Gazeteciler Cemiyeti ve Gazeteciler Sendikası yeni bir düşün ortaya attı: Gazeteciler kendikendilerini denetleyeceklerdi, özdenetim (sansür) uygulayacaklardı. İktidarın yasal ve yasadışı baskılı denetimi yetmiyor, onu az buluyorlar, bir de kendikendilerini denetlemek gereğini duyuyorlardı. Baskıya, yasadışılığa, zorbalığa karşı gelmesi görevi olan basın, başkaldırmak şöyle dursun, iktidarın denetimini az bulup bir de kendikendini denetlemek gereğini duyuyordu. Bu özdenetimin normal bir zamanda olmayıp da, en baskılı dönemde olması, basın kurumunda korkudan korkunun içselleştiğini göstermektedir. Basın bir "Basın Ahlak Yasası" düzenliyor ve kendikendini denetlemek için "Basın Ahlak Yasası Komisyonu" kuruyordu. Böylece kendikendinin yargıcı, sanığı, suçlusu, cezaevi ve tutuklusu, kendisinin candarması oluyordu. Sonuç olarak basın, kendisine yapılan baskıların yetersizliğini kanıtlamış oluyordu.

Basının ikinci kez, kendikendini denetlemesi konusu, 12 Eylül 1980'den sonra yeniden gündeme gelmiştir.

İktidarlar, demokratik yöntemler dışı baskılarını arttırdıkça, basın da kendikendini denetlemeyi, kendine karşı iktidardan çok iktidar olmayı gereksinmiştir.

Her iki olay da, toplumsal korkudan korkuyu içselleştirmiş kurumlar için örnektir.

ORTAKLAŞA TOPLUMSAL KORKULAR

Toplumsal korku, toplumun bir bölümünü yada çoğunluğunu etkisi altına alarak ortaklaşa (anonim) korkular da oluşturur. Örneğin, dünyamız insanlarına benzeyen başka türlü yaratıkların başka gezegenlerden inerek dünyamızı zapt ve işgal edeceği üzerine ABD'de yapılan sürekli yayınlar, hatta bu konuda kurulan dernekler yayınlanan sözde bilimsel dergiler, kitaplar ve çizgi romanlar ABD halkında öyle bir ortaklaşa korku yaratmıştı ki, Orson Welles'in bir radyo programına özgünlük olsun diye

"Şu anda dünyamıza Merih insanları inmiş bulunuyor!" diye başlamış olması Amerikan halkında çok büyük korku (panik) yaratmış ve bu korkunun etkisiyle kurtuluş için evlerinden bilinmeyenlere doğru kaçanlar, toplumsal ortaklaşa korkunun bir tarihsel olgusunu vermişlerdi. Merih insanlarının dünyamızı işgal edeceği korkusunun uyanabilmesi için o toplum insanlarının kurgubilimsel romanlarla, filmlerle ve azçok teknikle yakınlığı, ilişkisi olması gerekir. Buyüzden gerikalmış toplum insanları, Amerikalıların Merih insanlarından korkusunu gülünç bulabilirlerken, kendilerinin başka toplumsal ortaklaşa korkular içinde yaşadıklarını ayırt etmezler: Örneğin komünizm tehlikesi korkusu, günah işleme korkusu, tanrı korkusu ve bütün tabular toplumsal ortaklaşa korkularımızdır.

Bütün bu toplumsal ortaklaşa korkular, kendini özgür sanıp aldatan insanın iç ve dış egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda kolayca yönetilmesine yaramaktadır.

KORKUDAN KORKMAKTAN KURTULMAK

Vücudumuzun mikroplara, hastalıklara karşı kendini koruma savaşımı verdiği gibi, ruhsal yapımız da korkudan korkuya karşı kendini koruma yollarını arıyor, kendini savunuyor. Korkudan korkmaktan kurtulmanın doğal yolu, korkudan korkuyu yaratan toplumsal güce boyun eğmek, onun yandaşı olmak, korkudan korkuyu özümseyip içselleştirmektir. Böylece birey artık kendini efendi sanan uşaktır ve uşak uyum sağladığı efendisiyle özdeşleşmiştir; kendini özgür sanan köledir. Karşıtıyla uyum sağlamayı, uzlaşmayı insancıllık (hümanizm) sanan bir enayi insan modeli ortaya çıkar. Yüreksizliğini yüreklilik sanır. Kişiliksizliğini (tek boyutluluğunu) kişilik sanır. Bireysel saldırganlığını uygarca yüreklilik sanır.

Türk insanında ve özellikle aydınlarımızda yüzyılların birikimiyle korkudan korku öylesine içselleşmiş, doğallaşmıştır ki, korkudan korkarken bile içtenlikle korkmadığımızı sanmaktayız. Korkudan korku, manevi yapımızı sarkom gibi sarmış. Korkudan korku, çocukluğumuzdanberi içinde yaşadığımız ortam (hava gibi) olduğundan, nasıl soluduğumuz havanın varlığını ayrımsamıyorsak, korkudan korkumuzu da ayrımsamıyoruz. Çok yakın

geçmişimizden buna bir örnek vermek istiyorum. Aydınlar Dilekçesi Davası açıldığında, yönetim bizi şu yöne çekmek istiyordu: **"Cumhurbaşkanlığına verdiğimiz yazı, dilekçe değil, bildirgedir."** Çünkü bildirge vermek sıkıyönetim suçuydu. Bizi, verdiğimiz yazının dilekçe mi, bildirge mi olduğu tartışması içine sıkıştırmak, bunun dışında dilekçemizin içeriği üzerinde konuşturmamak, bu konuda düşüncelerimizin kamuya yansımasını önlemek istiyorlardı. Buna karşı bizim davranışımız elbette bu taktiğe girmemek, duruşmalarda dilekçemizin içeriğini çok daha geniş biçimde açıklamak olmalıydı. Bu bir siyasî davâydı ve davâdan yararlanarak dilekçedeki düşüncelerimizi kamuoyuna iletmek fırsatını kaçırmamalıydık.

Sıkıyönetim Mahkemesinin ilk duruşmasına gideceğimiz sabahın bir gün öncesindeki gece toplanmıştık ve o toplantıda biz neyi tartışıyorduk? Yazımızın salt dilekçe olduğunu kanıtlamaya çalışmamızı, dilekçemizin içeriğinden sözederek askerî yargıcı kızdırmamayı, bildirge vermediğimizi anlatmaya çalışmamızı, çok kısa konuşmamız gerektiğini konuşup tartışıyorduk. Sonuç bu yönde olmadı elbet, ama tartışma konumuz önemliydi. Yani askerî yönetim bize neyi yaptırmak istiyorsa biz de onu yapmaya çalışıyorduk.

Hiçbirimiz kendimizi bu korkudan korku havasının dışında saymamalıyız, sayamayız. Bir toplum tümüyle baskının yarattığı korkudan korkunun etkisi altındaysa, o toplum içinde korkudan korkusuzluk ayrıcalıkları sözkonusu olamaz. Çünkü hiçkimse, içinde bulunduğu mekânın tavanından yüksek ve döşemesinden alçak olamaz. Biz hepimiz sürekli olarak bu korkudan korkuyu ayrımsayarak yada ayrımsamayarak, içselleştirerek yada dışlayarak değişik oranlarda az yada çok yaşamaktayız.

Korkudan korkmaktan kurtulmanın yolları, toplumun korku üreten gücüyle uyum sağlamak, ona boyun eğmek, onunla özdeşleşmek olduğu gibi, edilgin, sessiz, suskun kalmak da korkudan korkmaktan kurtulmanın bir yoludur. Susmak, karışmamak, yapmamak ve hiçbişeye de tanık olmamak yoluyla kendini savunmak. Ülkemizde ve genellikle doğuda en çok uygulanan savunma yöntemi bu üç maymun (kulağı tıkalı, ağzı kapalı, gözü örtülü üç maymun) yöntemidir.

Şubat 1987 de Sivas'ta bir salondaki halkla konuşmamda korku konusunu anlatırken, Almanya'da uzun zaman işçilik

yapmış köy kökenli uyanık bir işçimiz şöyle dedi:

"Annemin bir sözü vardı. Oğul, derdi, ben etmediğimden korkmam, ettiğimden korkarım..."

Üç maymun yöntemini en güzel anlatan özsözdür bu. İnsan, etmediği şeyden, etmediklerinden korkmaz. Bir eşyanın korkusu olmaz, çünkü hiçbişey edemez. Bişey eden insanın korkusu da olur. Öyleyse hiçbişey etmemek gerekir ki korkmayasın. Edilginlik, korkmamak demektir. Oysa bu söz, gerçekte, korkudan korkuyu bir başka biçimde içselleştirmeyi anlatır. Yüzyıllardır ezilmiş Türk köylüsünün çoğunun yöntemi işte budur: "Etmediğimden değil, ettiğimden korkarım! Öyleyse korkmamak için hiçbir şey etmem; yani insan gibi değil, şey gibi yaşarım."

Özetlersek, insanın korkudan korkuya karşı moral yapısını koruması,

- Kendini korkutan güçle uyum sağlayarak
- Ona boyun eğerek
- Onunla özdeşleşerek
- Yada büsbütün edilgin kalarak "hiçbirşey etmemek"

yollarıyla sağlanabiliyor.

Hastalıklara karşı antikorlarla vücudun kendini savunarak korumaya çalışması gibi, manevi varlığımızı bu yollarla korumaya çalışıyoruz. Bu, çoğunluğun katıldığı olumsuzcasına korkudan korkmama yoludur. Bilinçli olarak ve kişiliğini koruyarak korkudan korkmaktan kurtulmanın ilk koşulu, insanın karşı gelmede haklılığına kendisinin inanmasıdır. Haklılığına inanmış insanların çok ve toplu olarak ve örgütlenerek eyleme geçmeleri korkudan korkma duygusundan insanı kurtarır. Toplumun ürünü olan bireyler aynı zamanda toplu olarak ve ortaklaşarak kendi toplumlarını da üretirler. Örgütlü toplum, bireylerin salt sayısal toplamı değil, bu sayısal toplamla birlikte artı topluluğun gücü demek olan, o sayısal gücün üstünde bir güce sahiptir. Buyüzden birey olarak tek tek duyduğumuz korkudan korkuyu örgütlü topluluk olarak kazanacağımız güçle yenebiliriz. Yalnızlık ve teklik korkudan korkunun dostu, örgütlülük de korkudan korkunun düşmanıdır. Buyüzden korkudan korkuyu yaratan egemen güçler, bireylerin örgütlenmesine engel olmak ister ve ellerine geçen her fırsatta örgütleri dağıtır, örgüt kurmayı yasaklar yada yozlaştırırlar.

KORKUDAN KORKU LABORATUVARI

Türkiye ötedenberi, ama özellikle 1980 sonrası, korkudan korkunun çok değişik biçimlerde yaşandığı, canlı bir korkudan korku laboratuvarı durumundadır. Öyle ki, Cumhurbaşkanı Evren bile, bir konuşmasında, insanlarımızın konuşup tartışmamalarından, düşüncelerini açıklamamalarından yakınmış ve bu sözleri gazetelerimizde yansımıştır.

Bir korkudan korku laboratuvarı durumunda olan ülkemizde kendiliğinden kimi denemeler yapılmaktadır. Örneğin, İstanbul' da bir tiyatronun (Ortaoyuncular) yaptığı deneme, halkımızdaki korkudan korkuyu göstermesi bakımından çok ilginçtir. Bir üniversitenin yapması gereken denemeyi Ortaoyuncular yapmıştır. Gerçek anlamda üniversiteler, öğreten okullar değil, öğrenmeyi öğreten ve araştırmayı öğreten kurumlar olduğuna göre, herşeyden önce kendi ülkesinin güncel sorunları üstüne araştırmalar yapması gerekir. Türkiye'nin 1980 modeli Yök üniversiteleri lise uzantısı okullar olduklarından, Türkiye'nin en güncel sorunları olan korkudan korku ve işkence gibi konuları araştırmaktan uzak ve içinde yaşadıkları toplumsal laboratuvardan da habersizdirler.

Ferhan Şensoy'un Ortaoyuncular Tiyatrosu "İçinden Tramvay Geçen Şarkı" adlı bir çeviri oyun oynuyorlardı. Bu oyunda Nazi subayı ve SS'leri rolünde oyuncular da vardı. Bu oyuncular bigün, (Aralık 1986) Nazi subayları giysileriyle İstiklâl caddesinde tiyatronun önüne çıkıp, gelip geçenden kimlik istediler. Hem de tam bir Nazi subayı gibi, almanca:

— Kimlik bitte... (Lütfen kimliğiniz!) diyerek.

İstanbul, Türkiye'nin en büyük ve en uygar kenti. Beyoğlu ve İstiklal Caddesi... En uyanık insanların gelip geçtiği yer. Orda kendiliklerinden kimlik isteyen kadınlı erkekli Nazi subaylarına, sen kimsin, kim oluyorsun, neden kimliğini istiyorsun, senin kimliğin nerde, diye herhangi bir soru soran olmadığı gibi, kimliğini çıkarıp vermeyen de olmamış.

Öyle geliyor ki, Orda Nazi subayları değil de, üniformalı herhangi biri, örneğin otel kavasları, hatta dolmuş değnekçileri bile kimlik istemiş olsaydı, yurttaşlar kimliklerini çıkarıp verecek-

lerdi. Böyle bir deneyi yapmak, herhalde bir tiyatronun değil, psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, sosyal politika gibi konulardaki üniversite bölümlerinin görevi olmalı ve bu deneyden bilimsel sonuçlar çıkarılmalıydı. İşte o zaman, Cumhurbaşkanı Evren'in merak ettiği, yurttaşların neden konuşup tartışmadıkları, düşüncelerini neden açıklamadıkları belki anlaşılırdı.

Kimlik Bitte olayını bütün gazeteler verdi. Yarın Dergisi'nde (Ocak 1987 sayısında) Selim Demirci bu olayı şöyle anlattı ve yorumladı.

> **İstanbul'da Ortaoyuncular'ın oyunlarının bir parçası olarak sergiledikleri, basında da genişçe yer verilen yurttaşlara kimlik sorma eylemi, sergiledikleri oyunu ilginç kılmaktan öte bir anlam taşıyor. 12 Eylül'le birlikte toplumumuzun içine sokulduğu psikolojik ortam çok etkileyici biçimde ortaya konuyor. Kimlikleri sorulan insanlar, hiç itiraz etmeden, hiçbir soru sormadan kimliklerini gösteriyor, kendilerine verilen "çök", "otur" gibi buyrukları hiç duraksamadan yerine getiriyorlar. Kendilerine neden kimlik sorulduğunu sormak akıllarına bile gelmiyor, belki de cesaret edemiyorlar. Olayın en çarpıcı yanı ise buyruklarını hiç duraksamadan yerine getirdikleri kişilerin nazi üniformalı olmaları. Herkesin nazi üniformasını tanımayacağını düşünsek bile yabancı bir üniforma olduğunu herkesin bilebileceğini kabul etmek gerek. İstanbul'un ortasında yabancı üniformalı askerler yol kesiyor, kimlik soruyor, buyruk veriyor ve insanlarımız karşı koymak bir yana soru bile sormuyor. Emperyalizm, toplumumuzu bu hale getirenleri ne kadar kutlasa ve kutsasa yeridir.**
>
> **Haksızlık yapmamak için hemen belirtmek gerekir ki, ne denli geniş ve etkili olursa olsun, yaratılan bu korku ve yılgı ortamından etkilenmeyen toplumumuzun diri unsurları her zaman oldu. Nitekim yukarıdaki örnekte de bir öğrenci diğerlerinden farklı tepki göstererek nazi üniformalı kişilere karşı koydu. Yine sevinerek söyleyebiliriz ki toplumun bu**

diri kesimlerinin verdikleri mücadele sonucu, korku ve yılgı havasının etkili olamadığı alanlar giderek genişlemektedir, genişleme eğilimi göstermektedir. Bugün için yeteri genişlikte olmasa bile, bu eğilim demokrasi güçleri için oldukça sevindiricidir.

KORKUDAN KORKUNUN HALKÇA AÇIKLANMASI

Afyon ilinin Sandıklı ilçesinde "Sandıklı Postası" adlı haftalık bir gazete yayınlanmaktadır. Bu küçük ilçemizin küçük gazetesinden dünyanın da, bütünüyle Türkiye'nin de haberi yoktur. Sandıklı Postası'nın 15 Aralık 1986 günlü sayısında Özdek Işık imzalı "KORKU" başlıklı bir yazı yayınlandı. Bence bu yazı kapitalizmin ürünü olan korkudan korkuyu halkça ve en yetkin biçimde anlatıyor. Bu yazı başka bişey daha anlatıyor: İşkence gibi korkudan korkunun da Türkiye'nin en güncel önemde, ama sürekli bir sorunu olduğunu.

Özdek Işık'ın "Korku" başlıklı yazısından kimi bölümlerini buraya aktarmak gereğini duyuyorum.

> *"İnsan bu... Kimi cinden, kimi periden, kimi açlıktan, kimi Tanrıdan, kimi de zenginliğini kaybetmekten korkar. Dünyada korkmayan insan yoktur ya, hiç kimse de "korkuyorum" demez. Ortadirek de çok korkar. Yada özellikle korkutulur. Korkutulur ki, düzene sıkı sıkıya sarılsın. Tehlikeli mehlikeli işlerle uğraşmasın.*
>
> *Feodal toplumlarda, köylülerin kendi kol güçlerini, yani emeklerini özgürce satabilme hakları yoktu. Kapitalist üretim araçları gelişip, tarım alanlarına girdikçe büyük bir işsizlik doğdu. Ve köylülerin de mücadelesiyle, kendi emeklerini satabilecek başka alanlar bulmaya başladılar. Toprak ağaları, köylülerin mücadelesi sonucu (işsizliğin de artmasıyla) egemenliklerini giderek yitirdiler. Böylece "özgür emek" doğdu. Kişi kendi emeğini pazarlama hakkını elde etti.*
>
> *Kapitalistler, bu özgür emeği satın almaya başla-*

dılar. Ancak çalışanların tam hakkını verseler kendilerine birşey kalmayacaktı. Onun için bir kısmını verip, bir kısmını kendilerine alıkoydular. Böylece büyük sermayeler doğdu. Aslında sermaye ödenmemiş emekten başka birşey değildir. İşçinin alın terinin birikimidir. Bunun adı da kârdır, kazançtır.

Köylüler toprak ağalarına artı ürün sağlıyorlardı. Oysa kapitalist üretim biçimine geçtikten sonra artı-kâr sağlamaya başladılar. Feodalizmden, kapitalizme geçilmiş, düzen değişikliği olmuş, ama, insanın insanı sömürmesi devam etmiştir. Yani Sömürü biraz daha çağdaşlaşmıştır. Ya emeğini başkalarına satarak geçineceksin, yada başkalarının emeğini sömüreceksin. Ya sömürecek, yada sömürüleceksin. Ya başkalarına kul olacaksın, yada başkalarını kendine kul edeceksin.

Yani, ya sen başkalarını kazıklayacaksın, yada başkaları seni kazıklayacak. İşte bu kazıklama işi olduğu için, küçük burjuvazinin adı değiştirilmiş, orta kazığa çıkmıştır.

Feodal toprak ağalarına ve kapitalistlere hakkını arayan, karşı çıkan adam değil, korkak, her haline şükreden adam gereklidir. Korkak insan hakkını arayamaz. Onun için de, ortadireğin sürekli olarak korkutulması gereklidir. Bunu bilen toprak ağaları ve kompradorlar her türlü aracı kullanarak, tüm kitleleri korkutmağa çalışırlar. Bu işte de o kadar başarılı olmuşlardır ki, artık kendilerinin bile korkutmaya gereksinimi yoktur. Ortadirek kendi içinde yarattığı korkuyla, sürekli korkarak yaşamaktadır.

(.....)

Bu arada din, Tanrı ve ölüm korkusu ihmal edilmez. Cehennemin ne kadar kötü bir yer olduğu, sırat köprüsü, kaynar kazanlar, kızgın saçlar, yanıp kül olan ve yeniden dirilerek yananlar, ortadireğin kafasına bir güzel yerleştirilir. Evde, okulda, camide Tanrı sevgisi yerine, Tanrı korkusu verilir. Oysa, insan kendisine zarar veren şeylerden, kaygı duyduğu

şeylerden korkar. Ortadireğin yüreği her yönüyle kaygılarla, korkularla doldurulur.

(.....)

Ortadirek kadere inanır. Yaşamının her döneminde ölümden korkmasına rağmen, yaşlandıkça bu korkusu artar. Dinsel inançlara daha fazla bağlanır. Gençliğinde inanmadığı öbür dünya için "ya varsa?" diye düşünerek, kumar oynar gibi oruca, namaza, niyaza başlar. Bir taraftan kadere inanırken, ölümün Tanrı buyruğu olduğunu ileri sürerken, diğer taraftan maddeci davranır. Ölmemek için her çareye başvurur. Ölmemek için Tanrı buyruğuna karşı direnir.

(.....)

Ortadirek rahatına çok düşkündür. Onu birtakım küçük mülkler yaşama bağlamıştır. En büyük korkusu elindekileri kaybetme korkusudur. İşini kaybetme ve mülksüzleşme korkusu, onu herşeye boyun eğen bir tip haline getirmiştir. O, çok yemek az çalışmak isteyen, tembelliği baştacı etmiş bir tiptir. İçinde bir hapishane yaratmış ve o hapishanede yaşamaktadır.

(.....)

Korkak insan, kendi arzularının ve bencilliğinin tutsağı olan kişidir. Bu nedenle özgür değildir. Çıkarları için boyun eğen, yalan söyleyen, en yakınını kazıklamaya çalışan, şükürcü ve evet efendimci bir yapıya sahiptir. Çok zorda kaldığında en yakınlarına bile ihanet etmekten çekinmez. Her hatasına kılıf uydurmakta ustadır. Gerekçe bulmakta üstüne yoktur.

(.....)

Korku, ortadireği pasif ve yılgın bir hale getirmiştir. Geleceğinden emin olmadığı için karamsardır. Yine de düşleriyle ve umutlarıyla yaşama sıkı sıkıya sarılmıştır.

Korku bir tek şeyle yenilir: Bilgi ve mücadele.

KORKUDAN KORKUYU GİZLEYEN GEREKÇELER

Bu yazımın başlarında, korkudan korkunun sonuçlarının yazın alanına girdiğini, korkudan korkunun insandaki sonuç belirtilerinin yazın yoluyla açıklanması gerektiğini söylemiştim. Özdek Işık da, korkudan korkuyu gizlemek için ortadirek dediği küçük burjuvanın "Gerekçe bulmakta üstüne yoktur" diyor. İşte bu bulunan gerekçeler daha çok yazın'ın alanı içine girer.

Özdek Işık'ın çok değerli bulduğum yazısında tek katılmadığım yer, korkunun (korkudan korkunun) salt küçük burjuvaya özgüymüş gibi gösterilmesidir. Bu, doğru değildir. Kapitalizm öncesi üretilmiş korkudan korkulara kapitalizmin ürettiği korkudan korkunun eklenmesi sözkonusu olduğundan, bütün bu korkudan korkuları yaşayan, ister küçük burjuva, ister işçi sınıfından olsun herkes korkudan korkmaktadır. İşçi sınıfını korkmamış gibi göstermek gerçekliğe aykırı olur. Örneğin Türkiye'de 1980 sonrasında DİSK'in başına getirilenlere karşı TÜRKİŞ'in üç maymun yöntemi (görmeyen, konuşmayan, duymayan) uygulaması, hatta DİSK üyesi işçilerin bile tepki gösteremeyişleri, üretilmiş korkudan korkunun etkisiyle değil midir?

Aydınlar Dilekçesi, daha sonra Ekmek ve Hak Dilekçelerinin hazırlanmasında, bu dilekçelerin imzalanmasında, sonradan sorgulanma ve yargılanmamızda korkudan korkuyu hep birlikte çok yoğun biçimde yaşadık. "Ben korkmuyorum" yada "Korkmadım!" demek hiçbirimiz için doğru olmaz. Sonuçta, işinden atılmak, cezaevine girmek, pasaport verilmemek, belki de işkenceye uğramak, TRT'den dışlanmak (ki bunların hepsi de yapılmıştır) vb. gibi yasadışılıklardan, kabalıklardan, acılardan, tehlikelerden, her insan doğal olarak korkar ve korkmakta haklıdır. Ancak bu, yalın ve doğal olan ve bir nedeni bulunan insancıl bir korkudur; ussal bir nedeni olmayan "Korkudan Korku" değildir. Korkudan çok daha üstün olan halkımıza borçluluk duygumuz ve görevimiz korkumuzu bastırmıştır. Korkudan korkularını yenemeyen kimi aydınlar da korkudan korkularını altına gizleyecekleri gerekçeler uydurmuşlardı. "Aydınlar Dilekçesi Davası" adlı kitabımızın önsözünde bu gerekçeler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Elbet hepsi de uydurulmuş gerekçeler değildi. İçtenlikli

eleştiriler de vardı. Bu gerekçeleri şu gruplarda toplayabiliriz:

- Dilekçenin verilmesinde çok geç kalınmış olması nedeniyle verilmesinin gereksizliği.
- Dilekçe metninin çok hafif olması nedeniyle, bu denli hafif bir dilekçeyi imzalayamayacakları.
- Dilekçeyi hazırlayanlar arasında sağcıların bulunmaması nedeniyle halkımızı bütünüyle simgelemediği.
- Dilekçeyi bir makama vermenin o makamdaki kişinin (en açıklanabilir anlatımla) yaptıklarını benimsemek anlamına geleceği.
- Dilekçeyle işlerin düzelmeyeceği ve hiçbir işe yaramayacağı.
- Bu dilekçe verilirse, cezaevlerinde bulunan DİSK ve BARIŞ DERNEĞİ ve başka örgüt sanıklarına baskıların daha da arttırılacağı.

Ekmek ve Hak Dilekçesi'ni hazırlarken, bunlara ek olarak bir de şu gerekçe ileri sürülmüştü:

"Aydınlar Dilekçesi ve BİLAR AŞ. ve BİLİM MERKEZİ çok büyük yankılar uyandırdı ve etkili oldu. Ekmek ve Hak dilekçesi, bu etkiyi hafifleteceği için verilmemelidir."

Elbet bunların hepsi de korkudan korku nedeniyle uydurulmuş gerekçeler değil, kimisi de içtenlikli eleştirilerdi.

Sorgulama ve yargılanma sırasında bu korkudan korku belirtileri çok daha aşırı biçimde görüldü. Sanıklardan birisi dilekçeyi yapı kooperatifi sözleşmesi sanarak, birisi pişpirik oynarken okumadan imzaladığını, Eskişehirli bir sanık da, imza kolleksiyonu yapmak niyetiyle imzasını aldıklarını sandığını söylemişti.

Gerçekten de, korkudan korkuya kapılmış insanların korkudan korkularını gizlemek için uydurmayacakları gerekçe yoktur.

KORKUTANLARIN KORKUSU

Dünyanın en korkak varlığı olan sermaye, durmadan artıdeğeri biriktirerek (sömürerek) büyümesi için kendisine gerekli olan istikrarlı, işbarışı olan ve güvenli ortamı hazırlayacak korkutucuları gereksinir. Bu korkutucular, üstbenleri toplumun egemen

güçlerinin (sermayenin) istemlerine uygun biçimde oluşmuş kişilerdir. Kendilerinin korkudan korkuyu içselleştirdiklerinin bilincinde olmadan, bir korkutma aracı olmayı ödevleri sayarlar ve bu korkutma ödevlerini canla başla yerine getirirler. Ancak bu korkutma ödevini yerine getirirlerken, buyruğunda oldukları sermaye gibi korkaktırlar. Korkutanların, korkuttuklarından daha korkak olduklarını gösteren yakın geçmişimizden birkaç örnek vermek istiyorum.

Bunlardan biri 12 Mart (1971) kontrgerillalarının sorguladıkları kişilerin gözlerini bağlamalarıydı. Bir kişiyi, gözlerini bağlayarak sorguya çekmek, sorguya çekenin sorguya çektiği kişiden korktuğunu gösterir. İşkence yaptığı, yiğitlendiği, sövdüğü, dövdüğü yada dövdürdüğü kişinin kendisini tanımaması, görmemesi, adını, kimliğini öğrenmemesi için onun gözlerini bağlatması, kendi suçluluğunu önceden bilerek bundan korkması demektir. Korkutan, korkuttuğundan daha çok alçalmakta ve aşağılanmaktadır. Korkutanların bağırıp çağırmaları, zorbalık ve işkence etmeleri, karanlıkta mezarlıktan geçen insanın korkudan yüksek sesle şarkı söyleyerek yiğitlik taslamasına benzer.

Bir toplumun bir bölümünü yada çoğunluğunu yada hepsini korkudan korkuya salan bir insan yada bir grup insan yada böyle bir yönetimi simgeleyenler, korkuttukları insanların toplamından daha çok korkmakta ve alçalmaktadırlar. Böyle olduğuna Yassıada duruşmalarında tanık olduk. Elbet o duruşmalarda uygarca yiğitlik gösterenler de vardı. Ama en zorbacı, en sert olanlar, en çok korkutanlar yargıcın karşısında tirtir titriyorlar, ayakta zor durabiliyorlardı. İnsanın, iğrendiği için parmaklarının ucuyla tutup kaldırdığı pis bir bulaşık bezine benzemişlerdi.

"Aziz Nesin Poliste" adlı kitabımda anlattığım olayda, sorgulanmamda bana ağır baskı yapan görevlileri, şikayetim üzerine Adalet Bakanlığı mahkemeye vermişti. Ben de müdahil olarak bir duruşmaya katılıp, o baskıcıların yargıç karşısındaki süklüm püklüm durumlarını görmüştüm. Yargıç, kimliklerini sorduğunda adlarını, doğum yerlerini söylerken bile kekeliyorlardı. (Emniyet Müdürlüğü'nde sorgumu yapan MİT görevlileri mahkemeye hiç gelmemişler, salt sivil polisler gelmişlerdi.) Sorgu sırasında o yiğitlenenlerin yargıç önündeki zavallılıkları çok acıklıydı.

GÜZELİ DOĞRUYU VE İYİYİ ÜLEŞMEK

Günümüzde yurdumuzun çok eskidenberi sürüp gelen, bugün de en güncel ve en önemli soruları, işkenceler, sömürü, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve korkudan korku sorunları olduğu kanısındayım.

Çoktanberi beni düşündürmekte olan "Korkudan Korku", daha doğru anlatımla "Türkiye'de Korkudan Korku" konusunda bana bu yazıyı yazmak fırsatı verdiği için "Kapitalizmde Korku" kitabının yazarı Dieter Duhm'a, okurda çok zengin çağrışımlar uyandıran bu kitabı dilimize kazandıran Sargut Şölçün'e teşekkür ederim.

Tadına ve beğenisine vardığı güzel, doğru ve iyi birşeyi insanın başkalarıyla (sevdikleriyle) üleşmek istemesi insancıl bir duygudur. "Kapitalizmde Korku"yu okuduktan sonra ben de böyle bir duyguya kapılmış bulunuyorum. Bu yararlı kitabı ne denli çok kişi okursa, ben de o denli iyi birşeyi başkalarıyla üleşmenin sevincini yaşayacağım.

Taksim
9 Nisan 1987

İNŞALLAH KURT DEĞİLDİR

(Bilar Bilim Merkezi'nin açılış konuşmasıdır)

Selamlar, saygılar, sevgiler!..

Bir şirket genel başkanının, şirketin bir girişiminin açılışında nasıl konuşması gerektiğini bilmiyorum. Sanıyorum ki, bir kısa biçimsel açış konuşması yaptıktan sonra sözü uzmanlara bırakır. Ben kısa ve biçimsel bir konuşma yapmakla yetinmek istemiyorum. 12 Eylül 1980'den bu yana, mahkemelerdeki savunmalarımızın dışında o denli az konuşma olanağı buluyoruz ki, böyle bir fırsat elime geçmişken ondan yararlanmak istiyorum.

Değerli konuklar, sayın dinleyiciler! Önce bir öykümü okumama izninizi rica ediyorum. 1958 yılında yazdığım öykümün adı: "Ah Biz Eşekler!"

Ah biz! Ah biz eşekler!... Biz eşek milleti de eskiden, siz insan milleti gibi konuşurmuşuz. Bizim de kendimize göre bir dilimiz varmış.

Biz eşek milleti eskiden, şimdi olduğu gibi anırmazmışız, sonradan anırmaya başlamışız.

Şimdi, biliyorsunuz, bütün isteklerimizi, duygularımızı, algılarımızı, acılarımızı, sevinçlerimizi, birbirimize ve siz insan efendilerimize anırarak anlatmaya çalışıyoruz. Anırmak nedir? "Aaa-ii, Aaaa-ii" diye arka arkaya bir kalın, bir ince, ağızdan iki uzun heceli ses çıkarmak. Anırmak işte bu... Bizim o zengin dilimiz, şimdi kala kala, bu iki heceli tek sözcüğe kaldı.

Biz eşeklerin dilimizin tutulması, epeyce eski bir olaydır. Eski kuşaktan bir yaşlı eşek varmış. Bigün, bu eski kuşaktan yaşlı eşek, kırlarda tek başına otlamaktaymış. Hem otlar, hem eşekçe türküler söylermiş. Birara burnuna bir koku gelmiş; ama güzel bir koku değil, kurt kokusu...

Eski kuşaktan eşek, burnunu yukarı dikip, havayı derin derin koklamış. Hava, keskin keskin kurt kokuyormuş.

Yaşlı eşek,

— Yok canım, kurt değildir... diye avunup otlamayı sürdürmüş. Kurdun kokusu gittikçe artıyormuş.

Eski kuşaktan eşek,

— Kurt değildir, kurt değildir... diye kendini avutmuş. Ama kurdun kokusu da gittikçe ağırlaşıyor. Yaşlı eşek, hem korkuyor, hem de oralı değilmiş gibi görünerek, kendikendine,

— İnşallah kurt değildir. Kurt buraya nereden gelecek, nereden beni bulacak?... diyormuş.

Böylece kendikendini avutmaktayken kulağına sesler gelmeye başlamış. Ama güzel ses değil, kurt sesi... Yaşlı eşek kulaklarını dikip sesi dinlemiş; evet kurt sesi...

Gönlü bitürlü kurdun gelmesine razı olmadığından,

— Yok canım, bu ses kurt sesi değil, bana öyle geliyor... der, otlamayı sürdürürmüş.

O korkunç ses, büsbütün yaklaşmış. Eşek kendikendine söylenirmiş:

— Yok, yok... Dilerim bu kurt olmasın... Kurdun başka işi yok da, buraya mı gelecek!...

Biyandan da yüreğini korku sardığından gözü çevresindeymiş. Bir de bakmış; karşı dağın tepesinde, sisler, dumanlar içinde bir kurt...

— A-h, demiş, bu benim gördüğüm, kurt değil, başka bişey...

Az sonra, çalıların arkasından koşan kurdu görünce, korkusu artmış. Ama kurdun gelmesini hiç istemediğinden, yine kendini kandırmaya çalışıyormuş:

— Kurt değildir, inşallah değildir. Başka yer kalmadı da burasını mı buldu gelecek?... Gözlerim iyi seçmiyor da ondan... Çalıların gölgesini kurt sandım.

Kurt yaklaşmış. Aralarında eşek adımı ile elli adım kalınca, o yine avunuyormuş:

— Şu karşımda gördüğüm yaratık kurt değildir inşallah... Canım, ne diye kurt olsun... Belki devedir, belki fildir, belki de başka bişey, belki de hiçbişeydir.

Kurt sırıtarak yaklaşmış, yaklaşmış. Aralarında ancak bikaç adım kalınca, yaşlı eşek,

— Biliyorum, bu gelen kurt değil, evet kurt değil, ama ben şuradan azıcık uzaklaşsam kötü olmaz... demiş.

Başlamış yürümeye. Başını geri çevirip bakmış, kurt sırıtarak, ağzının suları akarak arkasından geliyor. Eski kuşaktan eşek

yakarmaya başlamış:

— Ulu Tanrım, bu gelen kurt bile olsa, kurt olmasın, ne olur... Kurt değil canım, ben de boşuboşuna korkuyorum.

Kart eşek koşmaya başlamış. Kurt da onun ardından koşmuş...

Ayaklarının vargücüyle kaçıyor, biyandan da içinden şöyle geçiyormuş:

— Kurtsa da kurt değildir... İnşallah değildir. Yok canım, ne diye kurt olsun...

Eşek kaçmış, kurt kovalamış. Kuyruğunun dibinde, kurdun kızgın kızgın solumasını duyunca, yaşlı eşek kendikendine,

— Bahse girerim ki bu kurt değil... Kuyruk altımda solumalarını duyduğum bu yaratık kurt olamaz... diye söyleniyormuş.

Kurdun ıslak burnu, eşeğin apış arasına değince, yaşlı eşek de sıfırı tüketmiş. Bir de başını çevirip bakmış; kurt, üstüne atıldı atılacak... Artık adım atacak gücü kalmayan kart eşek, kurdun sert bakışları altında kıpırdayamaz olmuş, oracıkta kalmış. Kurdu görmemek için gözlerini yumup,

— Kurt değil canım, boş ver... İnşallah değildir. Sanki ne diye kurt olsun... diye kekelemiş.

Azgın, aç kurt keskin dişleri ile eşeğin sağrısını ısırmış, budundan büyük bir parça koparmış. Can acısiyle yere yıkılan eşeğin birden dili tutulmuş. Bildiği eşekçeyi, korkudan unutmuş. Kurt boynuna, gerdanına saldırmış. Eşeğin her yanından kanlar fışkırmaya başlamış. İşte ancak o zaman eşek,

— Aaa kurtmuş... Aaa o imiş... Aaa, o imiş!... diye bağırmaya başlamış. Kurt onu parçalar, o da dili tutulduğundan, yalnız,

— Aaa, o imiş... Aaa, oo-ii... Aaa-iii... Aaaiii!... diye bağırır, inlermiş.

Kurdun dişleriyle parçalanan eski kuşaktan eşeğin dağı taşı inleten son sözlerini bütün eşekler duymuşlar:

— Aaaa-iii, aaa-iii!...

İşte o günden sonra, biz eşek milleti, konuşmasını, söyleşmesini unutmuşuz; her duygumuzu, her düşüncemizi, anırtıyla anlatmaya başlamışız. O eski kuşaktan eşek, tehlike kuyruk altına girinceye dek, kendini avutup, kandırmamış olsaydı, bizler de konuşmasını bilecektik.

Ah biz eşekler, ah biz eşek milleti... Aaaa-i, aaa-i, aaa-ii!...

Herşey gözlerimizin önünde oluyor. Yıllardanberi herşey gözlerimizin önünde olupbitiyor. Hiçbişeyi gizli kapaklı yapmıyorlar. Ama yurdumuzda kimileri, özellikle kimi aydınlar, bütün bu olupbitenler karşısında "Yok canım, o değildir... Ne diye o olsun! İnşallah o değildir!" diye kendilerini avutmaya, bizleri de kendileriyle birlikte aldatmaya çalışıyorlar.

Kendilerini avutmaya, bizleri de aldatmaya çalıştıkları gözler önündeki olayların en günceli türban olayıdır. Yirmibirinci yüzyıla onüç yıl kala, kendisini Avrupa ailesinden sayan Türkiye' nin devlet adamları aylardanberi Türban olayıyla uğraşıyorlar: Üniversite öğrencisi kızlar, islam koşuluna uygun olarak saçlarını göstermemek için türban takabilirler mi, takamazlar mı?

Tek sesli alaturka musiki sazlarını ve hanendeleri yöneten kişi, sırtına smokin, boynuna papyon takıp, eline de değneğini alınca, yani kendisini yatsıdığı ve reddettiği Avrupa'nın orkestra şeflerine benzetince, bu taklitçiğini nasıl çağcıllık sanıyorsa, bunlar da anadan babadan gördüğümüz yüzlerce yıllık başörtüsünü türbana çevirince modernleştiklerini sanıyorlar ve devlet adamları da analarının, ninelerinin örttüğü başörtüsünü, kız öğrencilerinin başında görünce, ne de olsa Avrupa ailesinden olduklarından başörtüsüne türban diyorlar.

Ülkemizde sıtmayla savaş, veremle savaş, bilisizlikle savaş gibi göstermelik savaşımlar arasına bir de türbanla savaş girdi.

Bugün kızların başlarından başörtülerini çıkarmalarını laiklik ve Atatürkçülük sananlar şunu bilmelidirler ki, o zavallı kızlarımıza başörtülerini örttürüp onları ortaçağ kılığına sokanlar kendileridir.

İlkokuldan başlayarak okullara din dersi koyacaksınız. Okula gidemeyenleri de kuran kurslarında eğiteceksiniz. İmam-Hatip okullarının sayısı, meslek okullarının sayısını aşacak. Sonra da böyle bir eğitimle yetiştirdiğiniz kızlar başörtüsü örtmeyecekler! O din derslerinde Âdem'in (yani erkeğin) kaburga kemiğinden yaratıldığına inandırılan kızlarımızın başörtüsü örtmemeleri olanaksızdır.

İslamın anayasası Kuran'dır. Kuran'da, saçının telini yabancı erkeklerin gördüğü kadın cehennemde yanacak diye buyrulmuştur. Devlet Başkanı Kenan Evren de o kızlara, başörtülerini çıkarmalarını buyuruyor. Bu eğitimle yetişmiş bir kız kimin buyruğunu dinleyecektir bu durumda? İslamın anayasası olan

Kuran'ı mı, yoksa Aldıkaçtı'nın yüzde doksanikibuçukluk bugünkü anayasanın laikliğini mi?

Allah kızlara başlarını örtmelerini, Kenan Evren'se açmalarını buyuruyor. Zavallı kızlar kimin buyruğunu dinleyecekler? Elbette, hangisi büyükse onun buyruğunu... Ve öyle yapıyorlar.

Bu konuşmamın, bu salondaki görevlilerin ve polislerin dinleme aygıtları aracılığıyla yetkililere ve ilgililere duyurulmasını özellikle rica ederek açıkça söylüyorum: Türkiye'de insanlar hemen her alanda aldatılarak yönetilmektedir.

Konumuz eğitim ve okullarda din dersi olduğu için, bu konudaki yalancılığı ve sahteciliği açıklıyorum. Okullarımızda çocuklarımıza okutulan gerçekten din dersi midir? Hayır, değildir. Din dersi diyenler yalan söylüyorlar, sahtecilik yapıyorlar. Din dersi şöyle olur: Dinlerin tarihi, dinin doğuşu, başlangıcından günümüze dek dinlerin geçirdiği evreler. Doğa güçlerine tapınma dönemi. İlkel dinler. Putlara tapınma. Uzakdoğu dinleri. Budizm, taoizm, konfüçyüs, Türklerin eski dini olan şamanizm. Çok tanrılı ve tanrıçalı dinler. Göksel dinler. Musevilik, hristiyanlık, islamlık ve tanrısızlık. Bu dinlerin birbirlerine etkileri ve karşılaştırmaları.

İşte din dersi özetleyin bu maddeleri kapsar. Oysa okullarımızda din dersi adı altında okutulan, din dersi değil, salt bir dinin, islamlığın dersidir. Olabilir, gerekli görülüyorsa okullarda salt islamlığı öğretsinler. Ama niçin açıkça, doğruca, yüreklice islamlık dersi diyemiyorlar da, ikiyüzlülük ederek din dersi diyorlar?

Bu yalandolan, bu ikiyüzlülük, bu sahtecilik her alanda egemendir. Burada, hepimizin hep birlikte yaşadığımız somut örnekler veriyorum. Bugün geçerli olan Atatürkçülük de gerçek değildir. Atatürk sağken, kendisi yaşarken, bu kuran kursları yoktu ve yasaktı; bu din dersi adı altındaki islamlık dersleri de yoktu. Bugünkü Atatürkçüler, Atatürk'ten daha mı çok Atatürkçü oldular ki, O'nun sağlığında yapmadıklarını, O'nun yasakladıklarını yaparak ve yaptıklarını da yıkarak Atatürkçü olduklarını söyleyebiliyorlar.

Hem kız çocuklarını başörtüsü örtmeyi zorun sayacak biçimde eğitip, hem de Atatürkçülük diye başörtüsü örtmelerini engellemeye çalışanların, başörtüsünden çok daha aşırı ölçüde irtica (gericilik) olayları karşısında niçin sustuklarını anlamaya çalışmalıyız. 19 Mayıs gençlik gösterilerinde, kız öğrencilerin şortlarını her yıl biraz daha uzatarak şalvara çeviren bakanların bu

davranışları kızlarımızın başörtüsü örtmelerinden daha mı az irticadır?

Bir Turizm ve Kültür Bakanının yazın plajlarda yabancı turist kadınların memelerinin çıplaklığını yasaklamaya, hristiyan turist kadınların da namuslarını korumaya kalkışması, başörtüsü örtmekten daha mı az irticadır?

Bugünkü hükümetin devlet bakanının, saltanat devrinde bab-ı meşihat'ten fetva istizan edilir gibi, Diyanet İşleri Başkanı'ndan başörtüsü fetvası istemesi, irtica değildir de nedir?

Bir Devlet Bakanı, Cumhuriyet Türkiyesinde Diyanet İşleri Başkanı'ndan fetva isteyebiliyor ve tepkiler alıyor. 7 Ocak 1987 günlü Hürriyet Gazetesinin şu haberini okuyalım:

> *ANAP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler'in, üniversite öğrencilerinin başörtüsü veya türban takıp takmamaları konusunda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın "fetva vermesi" ve buna herkesin uyması isteğine yüksek yargı organlarından büyük tepki geldi.*
>
> *Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkanları bu konuda kesin tavır koyarak, fetvanın Atatürk ilkeleri arasında yeri olmadığını bildirdiler.(.....)*

Bugün, İstanbul, Ankara ve İzmir dışındaki bütün il ve ilçelerimizde kadınlar, hatta yanlarında erkek yakınları olsa bile, hiçbir lokantaya, gazinoya, aşevine, çay bahçesine gidemezler. Batı dünyasından bir Avrupa ülkesi olduğu varsayılan ve Avrupa Konseyi'nde yeri var diye övünülen Türkiye'nin bütün aşevlerinde, gazinolarda, çay bahçelerinde ve benzeri yerlerde, erkeklerin olduğu yerlerden ayrılmış ve kapalı "aileye mahsus yer"ler vardır ve kadınlar yanlarında erkekle birlikte ancak o yerlere girebilirler. Sinemalarda, kadın hamamı gibi, ayrı kadın matineleri yapılmaktadır. Bütün bunlar, başörtüsü örtmekten daha mı az irticadır? Başörtüsüne karşı laiklik ve Atatürkçülük adına, savaş açanlar bütün bunları yaşamıyor, bilmiyorlar mı? Biz onlarla aynı ülkede yaşamıyor muyuz?

Ramazan günlerinde salt meyhaneleri değil, iftar saati dışında bütün aşevlerinin kapatıldığını, aşevlerinin camlarına ve kapılarına "Ramazan münasebetiyle kapalıyız" yazılı levhalar asıldığını, oruç saatinde hiçkimseye yemek yedirilmediğini, cıgara

içirilmediğini de bilmiyorlar mı?

20 Ocak 1987 tarihli Günaydın gazetesinden şu haberi okuyalım:

İzmir'in Konak Meydanı'nda şeriat yanlısı iki kişi tarafından cıgara içtiği için fena halde dövülen Meryem Çay adlı genç kız(.....) şöyle konuştu: "Üzerime saldırıp beni tekme ve yumruklarla döven sakallılar "Senin gibilerin kafasını koparacağız. Cıgara içen kadın kâfirdir, günahkârdır. Şeriat gelince tümünüzün kellesi gidecek, sizin gibilerden kurtulacağız" diye bağırıyorlardı. Çok şaşırdım, öldürecekler diye korktum.

19 Haziran 1986 günlü Günaydın gazetesinden:

Sevgi Birteksöz adlı genç kız (.....) başından geçenleri şöyle anlattı: "Bakırköy'de annem ve babamla birlikte oturuyorum. Havanın ne kadar sıcak olduğunu biliyorsunuz. Dün üzerime bir tişört, bir de etek geçirip alışverişe çıkmıştım. Eve dönerken apartıman komşumuz Hanife Boyun yolumu kesti. Avaz avaz bağırarak "Kız, sen bizim apartımanın namusunu hiç mi düşünmüyorsun. Bak, herkes sana bakıyor. Bu apartımanın namusu bizden sorulur. Git, başını ört. Kapalı giyin. Bizi de günaha sokuyorsun." dedi. Ben da bana karışmayacağını, anne ve babamın ancak karışmaya hakları olduğunu, onlardan gördüğüm gibi giyindiğimi, başımı örtüp çarşafa girmeyeceğimi söyledim. Hanife Boyun sanki hakaret etmişim gibi birden üzerime saldırıp vurmaya başladı. Gürültüyü duyan kocası Aptullah'la akrabaları Mehmet Kartal da geldiler. Hepsi birden tekme yumruk vurmaya başladılar. Sevgi Birteksöz'ü muayene eden doktorlar "Fena dayak yemiş. Bir gözü görme yeteneğini kaybedebilir." dediler.

Bir de 21 Temmuz 1986 günlü Cumhuriyet gazetesinden şu haberi okuyalım:

Ankara'nın Kırıkkale ilçesinde gazino açmak isteyen İbrahim Ejder adlı yurttaşa "muhitin kadın sanatçıyı kaldıramayacağı" *gerekçesiyle kaymakamlık tarafından izin verilmedi.(....) İbrahim Ejder'e "Bundan böyle Efes içkili gazinomda bayan sanatçı*

çalıştırmayacağımı imzam ile tebellüğ ederim." yazılı bir belge imzalattırıldı. (....)Kırıkkale Kaymakamı Sefer Cansu "Muhitimiz kadın sanatçıyı kaldırmaz. Ben 300 bin kişiyi düşünmek zorundayım." *dedi.*

Bütün bunları doğru buluyor olabilirler. O zaman niçin Atatürkçülük savındadırlar ve niçin ille de batılı olduklarında, Avrupa ailesinden olduklarında direnmektedirler? Ağızlarından düşürmedikleri çağdaş uygarlık düzeyi türküleri niçin? Fikret'in "Kanun diye kanun diye kanun tepelendi" dediği gibi bugün de "Atatürkçülük diye diye Atatürk tepelendi."

Devletin en yetkili organı (Yürütme organı) hükümettir. Bugünkü hükümetin kendisinin gericilik (irtica) koşullarını varettiğini biliyoruz. Başörtüsüne savaş açanlar bunu bilmiyorlar mı, gazete okumuyorlar mı? İşte bir belge sunuyorum. 20 Eylül 1985 tarihli Milliyet gazetesinden şu haberi okuyalım:

İzmir(özel)- Nurcu görüşün hâkim olduğu "Sızıntı" *dergisinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından orta dereceli okullara tavsiye edildiği belirlendi. Türkiye Öğretmenler Vakfı tarafından çıkarılan ve aylık olarak yayınlanan dergi, Millî Eğitim Bakanlığı'nca ilkönce 2 Mart 1981 gün ve 2081 sayılı tebliğ ile öğrencilere tavsiye edildi. Belli bir görüşün hâkim olduğu dergi, ikinci kez Millî Eğitim Bakanlığı Yayımlar Dairesi Başkanı Ömer Hatipoğlu'nun imzası ile 12 Nisan 1985 tarihinde orta dereceli okullara yine tebliğler dergisi aracılığı 2188 tebliği ile tekrar tavsiye edildi.*

Bu arada derginin 1 ve 6. sayılarında Nurculuğun kurucusu Said-i Nursi'*nin "B.N." imzası ile yine Nurculuk propagandası yapmak suçundan İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından aranmakta olan* M. Fetullah Dahhak'*ın yazıları da bulunuyor. Ancak bakanlık tarafından tavsiye edilen kitaplar arasında* Yeni Asya *yayınlarından*"İlahiyat" *serisi de tam liste olarak yer alıyor.*

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullara tavsiye edilen Sızıntı *dergisinin ilk sayılarında Nurculuğun kurucusu* Said-i Nursi'*nin yazılarının altında* B.N. *rümuzlar var.* Said-i Nursi'*nin bir adının da* Bediüz-

zaman Said-i Nursi *olduğunu kaydeden yetkililer,* "B.N." *rumuzuyla dergide yer alan yazıların* Said-i Nursi*'ye ait olduğunu ifade ettiler.*

"Bediüzzaman"*ın zamanın sanatkârı, zamanın en büyüğü anlamına geldiğini belirten yetkililer* "Kadınlar" *risalesinde* Said-i Nursi*'nin zamanın en büyüğü olarak gösterildiğini söylediler.*

Eğitim Bakanlığı'nın buyruğuyla ortaokuldan başlayarak Sızıntı dergisini ve o dergide Bediüzzaman'ın ve kaçak *Fathullah Dahhak*'in yazılarını okuyarak yetişen kızlar, değil başörtüsü örtme, çuvala girseler azdır.

Tarikat propagandası yapan Sızıntı dergisi 1976 yılında kurulan Türkiye Öğretmenler Vakfı (TÖV) dileğiyle, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 9 Temmuz 1985 tarih ve 1739 sayılı yazısıyla lise ve dengi okul öğrencilerine eğitim ve öğretim açısından tavsiye edilmiştir.

Ülkemizde laikliği savunmaya kalkan aydınlara pek şaşıyorum. Olan bişey savunulur. Olmayan bişey nasıl savunulabilir? Devlet organları içinde bir Diyanet İşleri Başkanlığı varsa ve bu Diyanet İşleri Başkanlığı hükümete bağlıysa, bütün imamlar ve din görevlileri devletin bütçesinden aylık alıyorsa, hacca gidiş geliş devlet eliyle düzenleniyorsa, o ülkede nasıl olur da devlet işleriyle dünya işleri birbirinden ayrı yürütülebilir ve o ülke nasıl laik bir ülke sayılabilir? Bu imamların, müftilerin, vaizlerin ve Diyanet İşleri Başkan ve bütün memurlarının aylıklarını aldıkları o devlet bütçesinde, vergi rekortmeni oldukları için devlet yetkilileri eliyle nişan alan genelev patronlarının sermayesi olan zavallı kadınların ağır işçilik emekleriyle kazandıklarından ödedikleri vergi de vardır. İşte belge: (26 Şubat 1986 tarihli Milliyet Gazetesinden)

Genelevciye şeref belgesi

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Kütahya'da genelev patronu olduğu öne sürülen Hüseyin Yıldırım'a, cami ve çeşme yaptırdığı için şeref belgesi *verdi. Şeref belgesinin verilmesi nedeniyle Kütahya Halk Eğitim Merkezi'nde düzenlenen törende bir konuşma yapan vali yardımcısı Nuri Yaman* "Halktan aldığını halka veren bir kişiyi eleştirmek değil örnek almak lazım" *dedi. Vali yardımcısı Yaman*

daha sonra şunları söyledi: "Ülkenin geri kalmışlığını kırmak, yörenin yol, elektrik ve su ve altyapı hizmetlerini yaparak kalkınmamıza katkıda bulunmak amacı ile devlet-halk işbirliği başlatılmıştır. Bu çalışmalar sonucu merkez Sobran köyüne bir ilkokul, bir tuvalet yapan Hüseyin Yıldırım'a Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Metin Emiroğlu'nun imzasını taşıyan şeref belgesini vermekten şeref duyarım."

Ne yana baksak, ikiyüzlülük, sahtecilik... Evet, gizlikapaklı değil, herşey gözlerimizin önünde olup bitiyor ve bizler hâlâ laiklikten, Atatürk'ten sözediyoruz, edebiliyoruz.

Atatürk Türkiye'sinde bugün, salt köylerde değil, ilçelerde, hatta illerde bile yağmur duasına çıkılıyor ve gazetelerde yayınlanan resimlerde yağmur duasına katılan Türkiye Cumhuriyetinin kaymakamlarını görüyoruz. Yirmibirinci yüzyıla onüç yıl kalmışken, Avrupa topluluğundan olduğu varsayılan Türkiye Cumhuriyetinde kaymakamlar ve kimi aydın sanılanlar bile dua ila yağmur yağdırılabileceğine inanıyorlar ve bunu bilen, gören, belki de bu inanca katılan devlet yetkilileri hâlâ laik ve Atatürkçü olduklarını söylüyorlarsa, beni bu yalana inandıramayacaklardır.

Herhangi bir mahkemede yargılanırken, beni yargılayan yargıcın yağmur duasının etkisine inanıp inanmadığını düşünmekteyim. Çünkü bir yargıç, aynı ceza yasasının aynı maddesini, yağmur duasına inanıyorsa başka türlü, inanmıyorsa daha başka türlü değerlendirecektir.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi'nde bile, mevlid okunurken olduğu gibi, milletvekillerine bütçe görüşmelerinde gülsuyu serpilmektedir. İşte belge (14 Aralık 1985 tarihli Cumhuriyet gazetesinden):

Meclis'te Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütçesi görüşülürken bugüne dek yaşanmamış bir olay gözlendi. ANAP'lı Leyla Yeniay Köseoğlu ve bir grup milletvekilinin oturdukları sıralardan çıkan gülsuyu şişesi genel kurulda elden ele dolaşarak üyelerin avuçlarına serpildi. ANAP'lı Mahmut Oltan Sungurlu, elinde gülsuyu şişesi olduğu halde genel kurul sıraları arasında dolaşırken bazı SHP lilerin gülsuyunu reddettikleri gözlendi. Tartışmalı geçen Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesinde konu-

şan Devlet Bakanı Kâzım Oksay, kalkınmada öncelikli yerlerden başlanmak üzere imam evleri yapılacağını açıkladı. Gelin kızların çeğiz sandığında en güzel nakışın "mushaf kabi" olduğu görüşünü savunan Devlet Bakanı, Diyanet İşleri-'nin Atatürk ilke ve İnkılaplarına ters düştüğü iddialarını reddetti. Oksay, "Malum çevreler laiklikle din ve vicdan hürriyeti arasındaki hassas dengeyi ikincisi aleyhine bozmya çalışmaktadırlar. İnançsızlık ortamı yaratma çabasındaki bu mihraklar dışardan kumandalıdır" *dedi.*

"Malum çevreler" ve "dışardan kumandalı mihraklar" denildi mi, akan sular durur ve bu paravananın ve bu paratönerin altında "Atatürkçülük diye diye Atatürk yokediliyor."

Üniversiteli kızların başörtüsü örtmelerini, demokrasinin ve demokratik özgürlüğün bir gereği olarak savunan Turgut Özal gibi, kendilerini demokrat, hatta ilerici sanan sözde aydınlarımız da var. Bunlar, sorunun temeline inmedikleri için, herkesin giyim ve kılık özgürlüğüne karışılmamasından yanadırlar. Nitekim, çağdaş uygarlık düzeyindeki ülkelerde, en şaşılası giyim ve kılıkta olanlara bile karışılmamaktadır. Evet ama, o en şaşılası giyim ve kılıkta olanlar, başkalarını kendileri gibi giyinmeye ve o kılığa girmeye zorlamamaktadırlar. Oysa başörtüsü bir inancın simgesidir. O inanç, dünya işlerini kendi doğrultusunda düzenlemeyi ve düzeltmeyi amaçlamaktadır. Başörtüsünün bir giyim özgürlüğü olduğunu sananlar şunu bilmiyorlar ki, başörtüsü örtenler gittikçe çoğaldıklarında, başörtüsü örtmeyenlere zor kullanarak başörtüsü örttürecekler ve başörtüsüz olanları üniversiteye almayacaklardır. Bu gerici zorbalık, Türkiye'de daha bugünden yaşanmaktadır. İşte belgeler: (5 Haziran 1986 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden)

İzmir 9 Eylül Üniversitesi İktisadî Bilimler Fakültesi 4.sınıf öğrencisi Deniz Nenecan okula askılı giysiyle geldi diye kapıdaki görevli polis memuru "Plaja mı geliyorsun?" diyerek geri çevirdi. Kız üstüne ceket giydi. Polis memuru, ramazan gününde askılı giysi giydiği için fakülte kapısında kızı döğdü, kızın yüzüne ve kollarına vurdu. 200 öğrenci dekanlık önünde oturma eylemine geçerek olayı protesto ettiler.

18 Haziran 1986 tarihli Hürriyet Gazetesinden:

> *İzmir(hha)-Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi kapısında "dekolte kıyafetli" olduğu iddiasıyla polis memuru tarafından dövülen öğrenci Deniz Nenecan'ın babası İzmir'in tanınmış avukatlarından Nuri Nenecan, kendisinin ve ailesinin polisten korktuğunu, başlarına birşey geleceği endişesi taşıdıklarını söyledi. (.....) Üniversite kapısında Deniz Nenecan adındaki öğrenciyi kıyafeti yüzünden dövdüğü iddiasıyla açığa alınan polis memuru Mesut Özgür'ün yeniden göreve iade edildiği ve doğuya tayininin çıktığı öğrenildi. Emniyet Müdürlüğü bu konuda açıklama yapmaktan kaçındı, idarî soruşturmanın sürdürüldüğünü, kararın genel müdürlükçe alındığını bildirdi.*

Elbette başörtüsünü yasaklamak, ne laiklik, ne demokrasi, ne de Atatürkçülüktür. Esas, kızlarımızın başörtüsünü bir islam inancının simgesi biçimine sokmamalarıdır. Bunun da yolu, gerçekten demokratik ve gerçekten laik bir eğitimdir. Bu eğitimden de, salt okul öğretimi anlaşılmamalıdır.

Türkiye'de bugün durum, İonescu'nun Gergedan adlı oyunundaki gibidir. Oyunda insanlar gergedanlaşmakta, gergedanlaşmaya karşı olanlar da baskı karşısında gergedanlaşınca, gerikalan insanları da gergedanlaştırmaya çalışmaktadırlar. Tıpkı bu oyunda, karşı olanların bile gergedanlaşması gibi yavaş yavaş herkes, hem de Atatürk diye diye ortaçağ gericiliğinin etkisine girmektedir.

Türban yada başörtüsü örtmenin laikliğe aykırı olduğunu söyleyen Devlet Başkanı Evren TV de de yayınlanan Maraş konuşmasında âyetler okursa elbet tarihimizde hiçbir cumhurbaşkanının konuşmasından dolayı eleştirilmediği biçimde eleştirilere hedef olacaktır. 29 Aralık 1985 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Cumhurbaşkanı âyetli konuşmasından dolayı şöyle eleştirilmiştir:

> *Cumhurbaşkanı sayın Evren'in televizyonda yayımlanan Kahramanmaraş konuşması sert çizgiler taşıyordu.(.....) Laik devletin cumhurbaşkanının, Kuran'dan ayetler okuyarak yurttaşlara öğütler vermesi, anayasanın temel ilkelerine sığar mı? (.....)*

Yetkili hocaların yapması gereken bir konuşmayı laik devletin başkanı yapabilir mi?

Bu sorular, yanıtını da içermektedir.

Bugün tersyüz edilmiş bir yeni Atatürkçülük yaratılmıştır ki, Atatürk'ün "Devletçiyiz, Milliyetçiyiz, Cumhuriyetçiyiz, Laikiz, Devrimciyiz, Halkçıyız"altı ilkesi yerine bu yeni Atatürkçülük, şu yeni altı ilkeyi koymuştur: "Faizsiz bankacılık yutturmacası" , "Alkolsüz biracılık aldatmacası", "Darwin'siz bioloji kandırmacası" , "Şeriatlı laiklik sahteciliği", "Osmanlıcalı Türkçe uydurmacası" , "Din dersli anayasa baskısı".

Evet, herşey gözümüzün önünde oluyor ve bizler hâlâ "İnşallah bu gelen kurt değildir!" diye kendimizi kandırmaya çalışıyoruz.

Bugün Türkiye'de iktidarda adı konulmamış üçlü koalisyon vardır. Bu üçlü ortaklardan biri, demindenberi belgeleriyle açıklamaya çalıştığım dinsel gericiliktir. İkinci ortağın kimliğini de şu belgeden okuyalım: (5 Ocak 1986 tarihli Tercüman gazetesinden)

> *Eski MHP genel merkez yönetim kurulu üyesi ve Konya milletvekili Agâh Oktay Güner, Nokta dergisine verdiği demeçte, "Kendileri tutuklu, fikirleri iktidar tek siyasî kadro biz olmuşuzdur" dedi. Agâh Oktay Güner özetle şunları söyledi:*
>
> *"Mahkemede ifade ettiğim gibi, yönetime el koyan askerler, bizim fikirlerimizi uygulamaya koyulmuşlardır. Dolayısıyla kendileri tutuklu, fikirleri iktidar tek siyasî kadro biziz."*

Askerî mahkeme tutanaklarında da saptanmış olan bu düşünce yalanlanmış değildir. Tersine basında doğrulanmıştır. Ara seçimleri sırasında, hükümetin içinde şeriatçılarla aşırı milliyetçilerin çekişmekte olduğunu hemen bütün gazeteler açıkça günlerce yazmışlardır. Demek, iktidarın ikinci ortağı da, en incelikli söyleyişle aşırı sağcı gericiliktir. İktidarın üçüncü ortağı da —ki buna asıl sahibi de diyebiliriz— bu iki gerici gücü, dizginlerini elinde tuttuğu arabasına koşmuş olan dışa bağımlı tekelci sermayedir. Dinci sağcılıkla aşırı milliyetçi sağcılığı dizginleyip güderek arabasını yürütmekte olan kapitalizm, ülkeye rahatça egemen olmak için korku üretmektedir. Bugünün, adı konmamış üç ortaklı iktidarı, yurttaşları korkudan korkan birey-

ler durumuna getirerek uysallaştırmaktadır. Yaratılan bu korkuyla, kendilerini özgür ve bağımsız sanan, aklınca hiçbir otoriyete başeğmediğini düşünen, böyleyken yine de buyruk almaya, kendisinden her bekleneni yapmaya, hiç sorun çıkarmadan sömürü çarkına girmeye ve boyunduruğa boynunu uzatmaya hazır insanlar yetiştiriliyor. Bu yurttaşlar, özel yaşamlarındaki köleliğin ve yabancılaşmanın, bireysellik ve özgürlük olduğunu sanırlar. Bunlar, hiç sürtüşmeden bir arada yaşayabilen, her zaman daha çok tüketim isteğinde olan, otoritenin koyduğu standarda göre kalıplaşmış insanlardır. İşte bugün yaratılmak istenen ve yaratılan insan budur. Bu da ancak korkudan korku üretilerek başarılabilir.

Bugün Türkiye'nin en önemli ve en güncel sorunu, yaratılan korkudan korkudur. Bundan önceki "Korkudan Korku" adlı makalemde geniş olarak korkudan korkunun ne olduğunu açıklamaya çalışmıştım.

İnsan doğası gereği, yani insan olduğu için, korkudan korkmaktan kurtulmak ister. Korkudan korkuya karşı en kolaycı savunma yöntemi de, o korkuyu yaratan egemen güçlerle uyum sağlamaktır, otoritelere boyun eğmektir, tabulara başeğmektir ve baskıcı güçlerle özdeşleşmektir. Böylece insanlar, kendileri hiç ayrımsamadan teslim alınmış, köleleştirilmiş, aptallaştırılmış olurlar.

İşte bugünkü eğitim ve öğretim yöntemiyle, okullarda, yüksek öğrenimde ve üniversitelerde yapılmak istenen budur. Bütün bu öğretim kurumlarının görevi, öğrencileri, egemen güçlerin (yani iktidardaki üçlü ortağın) istediği belli bir kalıba sokmaktır. Öğrenciler ve gençler o biçimde eğitilmeli ve onlara öyle bir öğrenim vermeli ki, egemen güçlerin (Kapitalizmin güttüğü iki ortağın) buyruklarına uysunlar ve onların yaşamaları için çalışsınlar.

Böyle bir iktidarın ideolojisi şudur: Düşünmenin yerine inanmak ve duyumsamak. Aklın yerine duygu. Gerçeklerin yerine biçimsellikler ve basmakalıplar koymak. İnsanlar, öteki dünyadaki kurtuluşlarına inanarak, bu dünyada çektikleri acılara daha kolay katlanmalıdırlar. (Allah'ın dediği olur.) Mutsuz ve cansıkıcı yaşamlarını akıldışı tasarımlarla uyuştursunlar.

Bireylerin maddî ve manevî gereksinmelerini gidermeyi başaramayan ve böyle bir niyetleri de olmayan egemen güçler, korkudan korku üreterek insanları uyum sağlamaya zorlamakta-

dırlar. Bugün ülkemizde görülmemiş bir korku çağı yaşanmaktadır.

Az sayıdaki ayrıcalar dışta tutulursa, bugün ülkemiz insanları korku içindedir. Hepimiz korkuyoruz. Toplantılara gitmeye korkuyoruz, polis fotoğraflarımızı ve filmlerimizi çekip fişleyecek diye... Telefonumuz çalınca korkuyoruz, konuşmamız gizlice dinlenecek diye. Elektrik düğmesinden korkuyoruz, dinleme aygıtı olabilir diye. Kapımızın zili çalınca korkuyoruz, polis mi geldi diye. Postacının getirdiği resmi zarftan korkuyoruz, mahkemeye mi çağrılıyoruz diye. İşimize giderken korkuyoruz, işten atılacak mıyız diye. Arkadaşımızdan korkuyoruz, o da bizden korkup atik davranmak için ihbar mı edecek diye. Doğruyu söylemekten korkuyoruz, başımız derde girecek diye. Basın korkuyor, üniversite korkuyor, işçi korkuyor, aydınlar korkuyor.

En önemlisi şudur: Korkuyu yaratanların araçları olan ve kendilerini güçlü sananlar da korkuyorlar. Korkmasalar, sorguya çektikleri insanların gözlerini kaparlar mı? Korkutan, korkuttuğundan daha çok korkmaktadır. Emniyet müdürlüğünde beni sorguya çekerken canavar kesilen görevlilerin, mahkemede yargıcın daha kimliklerini sorduğunda bile nasıl tirtir titrediklerine çok kez tanık oldum.

İkinci Dünya Savaşı'nda binlerce Yahudi'nin katili olan ve insan kasabı adı verilen Eichmann, nasıl korku içinde yaşadığını, yargılanması sırasında şöyle anlatmıştır:

"Yaşamım boyunca korktum. Ama neden korktuğumu bilmiyordum. Büsbütün özgür ve bağımsız olduğum zamanlarda da hep bir iç güvensizlik duydum. Ellerim terlerdi. Kendimi ne zaman bir buluşmaya hazırlasam benim için kötü olurdu."

Tarihimizde hiç olmayaydı diye düşündüğüm Yassıada Mahkemesindeki duruşmalar da, korkutan insanların ne denli korkak olduklarını göstermiştir. Bir gazeteci olarak izlediğim bu duruşmalarda, önceleri yiğitlik taslamış, korkusuz kahraman gösterilerinde bulunmuş nice zorbanın, yargıçlar kurulu önünde iğrenç bir paçavraya, pis bir bulaşıkbezine döndüğüne tanık oldum. (Elbet uygarca yüreklilik gösterenler de vardı.)

Kuraldır: Korkutan, korkuttuğundan daha çok korkar ve korktuğu için korkutur. Bütün zorbalar korkaktır. Sermaye korkak olduğundan, yaşayabilmesi için korku üretmek zorundadır.

Çok uzun olduğunu bildiğim, ama yine de yeterli bulmadığım bu konuşmamın sonunda amaca geliyorum: Neden Bilar AŞ.nin Bilim Merkezi'ni kurduk?

Baştanberi anlatmaya çalıştığım kötülükleri, kendi gücümüz oranında, hiç olmazsa bir ucundan tutarak eğitim alanında düzeltmek için. O eğitim alanı ki bugün korku içinde uydu ve uyruk ve basmakalıp insanlar yetiştirmeye yönelmiştir.

Türkiye'de demokrasi olmadığı gibi, demokrasiye geçiş döneminde olduğumuz da boş sözden başka bişey değildir. Demokrasi, bir ülkede çok partilerin olması ve seçimle iktidara partilerin gelmesi demek değildir. Bu ancak, çok gerekli ve vazgeçilmez olan demokrasinin biçimsel yanıdır. Demokrasinin özü demokratikleşmedir. Demokratikleşme olmadan, salt biçimsel demokrasiyle bir ülkede demokrasi kurulamaz. Demokratikleşmeden de şunu anlıyoruz: Bir ülkenin bütün nimetlerinden, haklarından, varlıklarından, ürettiklerinden, zenginliklerinden, o ülke yurttaşlarının, aralarında hiçbir ayrım ve ayrıcalık gözetilmeksizin, **çalıştıkları, hakkettikleri ve layık oldukları oranda** yararlanmaları, pay almaları demokratikleşmedir. Bir ülkede demokratikleşme olmadan, ne denli çok parti olursa olsun ve seçimler ne kerte özgür yapılırsa yapılsın, yurttaşlar kendi yararlarına kimi seçeceklerini belirleyemez ve bilemezler ve bu nedenle de kendi aleyhlerine olan Aldıkaçtı anayasasına yüzde doksanikibuçuk oy verirler.

Türkiye'de demokrasinin en olmadığı alan eğitimdir. Eğitim alanında demokratikleşmenin (demokrasinin) olmadığını gösteren örnek olaylar o denli çok ki... Niçin üniversite sınavlarını kazananların çok büyük çoğunluğu İstanbul, Ankara, İzmir'den çıkar da, ülkemizin geri kalan öbür altmışdört ilinden çıkmaz? Üniversite giriş sınavlarında en iyi derece alanlar, niçin bu üç büyük kentin özel yada ayrıcalı okullarının öğrencilerinden çıkar da, yine bu üç büyük kentin yoksul yerlerindeki okulların öğrencilerinden çıkmaz? Türkiye'de eğitimde demokrasinin olmadığının bundan daha açık göstergesi olabilir mi?

Yine belgeler vereceğim. 3 Ağustos 1985 tarihli Sabah gazetesinde ağlayan bir kız resmi ve altında şu yazı vardı:

> *Kimya Fakültesi öğrencisi Figen Erdem Emniyet Müdürlüğünde "Üniversite harcı, kitap paraları ve okul masraflarını karşılamak için çalmaktan başka çarem yoktu."*

17 Aralık 1985 tarihli Hürriyet gazetesinde büyük boy bir fotografta, iki silahlı candarma eri arasında, elleri kelepçeli, utançtan başını önüne eğmiş oniki yaşında bir oğlan çocuğu ve altında şu haber:

Ankara (A.A.)- Coğrafya atlası çalan 12 yaşındaki ortaokul öğrencisi elleri kelepçeli olarak duruşmaya getirildi.(.....) Savunma avukatının tahliye talebi reddedilerek, küçük sanığın tutukluluk halinin devamına ve adlî tıbba sevkine karar verildi. Sanık İbrahim Düzyol, duruşmadan sonra, kelepçe takılarak tekrar cezaevine gönderildi.

21 Aralık 1985 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yine büyük boy bir fotografta, iki silahlı candarma eri arasında 12 yaşında bir çocuk görülüyor. Bunun elleri kelepçeli değil, zincirli. Yargıç Seyfettin Aydın dayanamayıp bağırıyor:

Bu kadar çocuğa zincir vurulur mu? Kaçan katillere vurulur zincir. Cezaevi yetkilileri yok mu? Görmüyorlar mı bu çocuğa zincir vurulduğunu. (Gazetecilere) Şimdi bol bol fotoğraflarını çektiniz, ama bir çare bulacaksanız yazın.

25 Ekim 1985 günlü Hürriyet gazetesinin birinci sayfasında bir haber:

Yirmi yıllık öğretmen Abdullah Koçyiğit, Antalya tıp fakültesinde öğrenime başlayan 18 yaşındaki oğlu Aytekin'den aldığı mektupta "Babacığım, kitap alacağım. Otuzbin lira gerekli." diye yazıyordu. Para kazanabilmek için aynı zamanda camcılığa da başlayan öğretmen, çalıştığı bir apartımanın beşinci katından düşerek öldü. Son sözü "Aytekin mutlaka okusun, doktor olsun." oldu.

Yukardaki haberin çıktığı gün bütün gazetelerde şöyle bir haber daha vardı.

At yarışlarında altılı ganyan bilen ve "Dream" adlı atı birinci gelen Nuri Dürüst 96 milyon lira kazanınca "Para benim için el kiridir. Şimdiye kadar at yarışlarında harcadığım para bir milyarı geçer. Kazandığım para çok komik." dedi. Parayı kazanan Nuri Dürüst, Arnavut Nuri diye tanınan, "Alo" ve "Mintaks" deterjanlarıyla "Pinky" şampuvanlarının sahibi olan kişidir.

19 Ocak 1986 tarihli Nokta dergisinde, Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu başkanı Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı şöyle diyor:

1982 anayasası sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı, yerleştirmeyi amaçlayan partiler kurmayı yasaklamıştır.

19 Temmuz 1985 tarihli Sabah gazetesinden:

13 yaşındaki Cinpirik Ahmet, dolar çalıp çukulata aldı. 6 yıl 8 ay hapse mahkum oldu. Candarmalar kelepçe vurup islahevine götürdüler.

24 Temmuz 1985 tarihli Güneş ve Hürriyet gazetelerinden:

Hilton Oteli'ndeki nişanda beşbin, onbin liralıklar havada saçıldı. Sanki gökten para yağdı. Emmi kızıyla emmi oğlu nişanlandı. Baba, yıllardanberi İsviçre'de yaşıyordu. Döviz ve altın kaçakçılığı olayına adı karışmıştı. Kıza, 30 milyon değerinde altın kemer takıldı. (Not-Bu, iki yıl önceki haberdir. İki yılda enflasyonla o otuz milyonluk kemer elli milyona yükselmiş olmalıdır.) Geline, 9 pırlantalı kolye, 5 çift pırlantalı küpe, 7 pırlantalı yüzük takıldı. Geline armağan edilen takılar 100 milyon liranın üzerindeydi. Orkestra üyeleri müziği bırakıp havadan yağan onbin liralıkları topladılar. Havaya atılan paraların 3 milyon lira kadar olduğu sanılıyor.

22 Temmuz 1985 tarihli Sabah Gazetesinden:

Boğaz'ın Ortaköy kesimindeki Naciye Sultan korusu içinde yapılan, özel yüzme havuzları, kapalı garajları, içinden sular fışkıran şadırvanları olan ve daha tamamlanmamış bulunan 98 dairenin hepsi de 350 milyon liraya (iki yıl öncesinin parası) kapışıldı.

23 Ağustos 1985 günlü Günaydın'dan şu haberi okuyalım:

Bakırköy Akıl Hastanesi tarafından yapılan açıklamaya göre kimler en çok deliriyor: (Bir yıldakilerin sayıları)

1- İşsizler (3912), 2- Evkadını (1131), 3- Emekli memur (457), 4- Memur (284), 5- İşçi (139, 6- Çiftçi (102), 7- Esnaf (65), 8- Öğretmen (52) vb.

1 Mart 1986 günlü Milliyet Gazetesinden:

Artan hayat pahalılığı sonunda fuhuş olaylarının

arttığı ve 13-14 yaşındaki kızların kendilerini satmaya başladıkları belirlendi. (.....) Henüz 13-14 yaşlarında olan C.S. ve G.S. kardeşlerle birlikte bunlara arkadaşlık eden Ş.K. adlı "küçük hayat kadınları" *otostop yaparak kendilerini, hem de 500 lira karşılığı defalarca sattıktan sonra polis tarafından yakalandılar. Kızkardeşlerin büyüğü "Açlıktan bu hale düştük, Babamız annemizi terk etti. Annemiz de bizi terk edince ortada kaldık. Okuma yazma da bilmiyoruz. İş bulamadık. Bizim için yaşamanın tek yolu kendimizi satıp para kazanmaktı. Yakalandık. Ama serbest bırakılınca yine aynı işi yapacağız." biçiminde konuştu.*

28 Kasım 1985 günlü Hürriyet gazetesinin birinci sayfasında büyük bir fotoğrafta pazar çöplüğünde atılmış sebzeleri toplayan bikaç kişi görülüyor. Bunlardan biri işçi, biri emekli, biri de daha emekli olmamış memur. Şöyle diyorlar:

"İki çocuğum var. Ne yapayım, başka çarem yok... Bu yaptığım ayıp değil ki..."

Pazaryerine akşam elayak çekildikten sonra ürkek adımlarla gelen ve emekli olduğu her halinden belli olan yaşlı bir dargelirli, esnafın attığı sebze ve meyvelere eğildi. İçlerinden bazılarını büyük bir dikkatle seçip torbasına koyarken, çevreden kendisini görmesinler diye mümkün mertebe saklamaya gayret etti.

3 Kasım 1985 günlü Sabah gazetesinde şu haberi okuyalım:

Dün yeni dev boya tesisleri Başbakan Özal tarafından açılan Polisan boyalarının sahibi Necmettin Bitlis şöyle konuştu: "Eğer okuldan atılmayıp liseyi bitirseydim, üniversiteye giderdim. Üniversiteyi bitirince de, o zamanın modasına uyup bir devlet dairesine girer memur olurdum. Memurların hali ise ortada. En yüksek memur bile olsan geçinmek mümkün değil. Bu nedenle okuldan atılıp iş hayatına başlamama sebep olan öğretmenimi hep şükranla anıyorum."

Necmettin Bitlis'in yanında bugün 700 kişi çalışıyor.

Gördüğünüz gibi, dosyamdaki bunlara benzer pekçok gazete kesiğini, zamanınızı daha çok almamak için okumuyorum. Bu haberler, gazetelerden arana tarana özene bezene seçilmiş değildir. Hergün hepimizin gazetelerde okuduğumuz haberlerdir. Ama bunlar yanyana gelince hiç yorumu gerektirmeyecek biçimde Türkiye'nin toplumsal yapısının görünümünü vermektedir.

İşte herşey gözümüzün önünde olup bitiyor. Bizler hâlâ "İnşallah kurt değildir!" avuntusuyla kendimizi kandırmaya çalışıyoruz. Bugünkü koşullarda, bu paralı öğretim dizgesinde bir işçinin, bir köylünün, bir emeklinin, bir orta memurun, bir küçük esnafın çocuğunu üniversitede okutabilmesi olanaksızlaşmaktadır. Bu gidişle yakında bu insanların çocukları lise öğrenimi bile yapamayacaklardır. Çünkü bu insanlar, bir sınıfın başka sınıflar üzerinde egemenliğini kurmasının yasal olarak yasaklandığı bu ülkede, ikinci sınıf, üçüncü sınıf, beşinci sınıf, hatta sınıf dışı yurttaşlardır. Üniversitede ancak birinci sınıf insanların çocukları öğrenim görebileceklerdir. Bir de sınıflar üstü olanlar var, onlar çok daha çok para ödeyerek çocuklarını Bilkent Üniversitesi denilen YÖK'ün olağanüstü yüksek eğitim kurumunda özel öğrenim görecekler ve her alanda ülkenin seçkin yöneticileri olacaklardır.

Bu ülkede polisler var, yargıçlar var, savcılar var ve bu ülkede Türk Ceza Yasasının 141 ve 142. maddeleri var ve bu maddelere göre bir sınıfın başka sınıflar üzerinde egemenlik kurması yasaklanmıştır. Yargıçlardan, savcılardan yanıtını öğrenmek istediğim bir sorum var: Zengin insanların — ki o zengin insanların nasıl zengin oldukları okuduğum gazete haberlerinde vardı— çocuklarının çok para ödeyerek özel programlı ve tam örgütlü bir üniversitede öğrenim görerek ülkenin seçkin yöneticileri ve aydınları olmaları, bir sınıfın (yani egemen zenginlerin) öbür sınıflar üzerinde (yani çocuklarını okutacak paraları olmayanlar üzerinde) egemenlik kurması değildir de nedir? Niçin bu acı, bu katı, bu açık gerçek karşısında susulmaktadır? Susulmaktadır; çünkü egemen sınıflar korkudan korkuyu yaratarak insanları teslim almışlardır. Korkudan korku öylesine içimize işletilmiştir ki, nasıl havasız yaşayamazken solunduğumuz havanın ayırdında bile değilsek, tıpkı öyle, korkudan korkunun bizi teslim aldığının da ayırdında değiliz.

Evet, herşey hepimizin (polislerin, yargıçların, savcıların,

sizin, benim, hepimizin) gözlerimizin önünde olupbitmektedir. Bizler öylesine korkudan korkuya teslim olmuşuz ki, sırtımızda pençesinin acısını duyduğumuz kurda bakıp "İnşallah kurt değildir!" diye hâlâ kendimizi kandırmaya çalışıyoruz.

Öyle sanıyorum ki, bu uzun konuşmamdan Bilar AŞ.nin aracılığıyla niçin bu Bilim Merkezi'ni kurmuş olduğumuz anlaşılmıştır. Biz, bu Bilim Merkezi'nde, parasal gücü yetersiz olan insanların, en iyi öğretim üyelerinden dersler alarak o YÖK'ün BİLKENT Üniversitesinden daha üstün düzeyde öğrenim görmelerini sağlamaya çalışacağız. Ve bu Bilim Merkezi'nden yetişen insanların, gözler önünde olupbitenleri görmelerine ve kurdu tanımalarına yardım edeceğiz.

Bilar Bilim Merkezi öğrencilerine imanı değil, özgürce düşünmeyi, dünyaya ve olaylara ve topluma eleştirel gözle bakmayı, kendilerini ve toplumu ve dünyayı daha iyiye doğru değiştirmeyi, korkudan korkmamayı, topluma ve kendilerine yabancılaşmamayı öğretmeye çalışacaktır.

Biliyoruz, bizim bu çabamız çevre kirliliğiyle (polition) kirletilmiş denizde bir damla ve çevre kirliliğinden daha da çok pisletilmiş toplumumuzda bir kıvılcımdır. Olsun, şimdilik gücümüz buna yetiyor. Yarın için çok büyük umutlarımız var.

Yurdumuzu seviyoruz. Halkımızı seviyoruz. Halklarımızı sömürenleri sevmiyoruz. Herşey gözler önünde olduğundan saldıran kurdu görüyoruz ve buyüzden korkudan korkmuyoruz ve korkudan korkmadığımız için de dilimiz tutulmayacak ve konuşmasını hiç unutmayacağız.

Ankara'da açtığımız Bilar Bilim Merkezi'nin olağanüstü ilgiyle karşılanması nasıl bir toplumsal gereksinmeyle karşılaştığımızı gösteriyor. Bikaç ay sonra İstanbul'da, daha sonra İzmir'de ve sonraları da Üniversite olan her kentte Bilar Bilim Merkezi kuracağız.

Gerçekleri görenlerin ve görmek isteyenlerin Bilim Merkezi'ne yardımcı olacaklarına ve bu girişimi destekleyeceklerine inanıyoruz.

Sağolunuz!

(Ankara Bilar Bilim Merkezi'nin AST Tiyatro salonunda yapılan açılış töreninde Aziz Nesin'in açış konuşmasıdır.)

Ankara
12 Ocak 1987

BUGÜN TÜRKİYE'DE DİPLOMA NEYE YARAR

(Bilar Bilim Merkezi Belge Dağıtım Töreni Açış Konuşması)

Değerli konuklarımız!

Bilar AŞ. Bilim Merkezi'nin düzenlediği birinci programlı seminerler dizisinin belge dağıtım törenine hoşgeldiniz. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu törenimizin çağrılısı olarak dış ülkelerden gelen konuklarımıza(Bremen Üniversitesi rektör vekili Prof. Christian Mertzen, Cenevre'den Dünya Üniversiteler Servisi [WUS] temsilcisi B. Nigel Hartley, Federal Almanya Öğretmenler ve Bilimciler Sendikası temsilcisi B. Ulf Kadritzke ve Bremen Üniversitesinden Prof. Dr. Klaus Liebe-Harkort) çağrımıza geldikleri için teşekkür ederiz. Bizleri onurlandırmışlardır.

Bilar Bilim Merkezi'mizin düzenlediği Birinci Programlı Seminerler sonuçlandı. Bu semineri izleyip başarı kazanmış olanlara burda belgeleri verilecektir.

Bu ilk deneyimimizden elde ettiğimiz kazanımlarımızla, gelecek dönemin seminerlerini daha kapsamlı ve daha zengin içerikli yapmaya çalışacağız. Ayrıca Eylül ayından başlayarak İstanbul'da da bir Bilar Bilim Merkezi açacağız. Daha sonra İzmir'de Bilim Merkezi'miz açılacaktır. Önceden de bildirdiğimiz üzere amacımız, açılan Bilim Merkezlerini geliştirirken, üniversite bulunan her kentte yeni Bilim Merkezleri açmaktır.

Bilim Merkezlerimizde neler yaptığımızı ve yapacağımızı, tasarılarımızı açıklamaya çalışayım.

Demokrasi, hertürlü teke, tekliğe, tekçiliğe, tekele karşı bir yönetim dizgesidir. Demokrasi, tek sese ve tekseslilige, tek tipe, tek boyuta, tek yola, tek modele, tek adama karşıdır. Bir ülkede ne denli çok seçenekler varsa, o ülkede demokrasi o denli gelişmiş demektir. Çoktanberi, ama özellikle 12 Eylül 1980 den bu yana Türkiye seçeneksizlikler ülkesi olmuştur. Tek sesin, tek adamın,

tek modelin, tek tipin, kısacası tekçiliğin egemen olduğu yerde seçenek yoktur ve seçenek olmayan yerde de demokrasi olamaz. Örneğin bugünkü iktidar seçeneği olmadığını savlamakta ve şaşılası olanı da şu ki, seçeneği olmamakla da övünmektedir. Rakibi olmadığı yada rakibi yokedildiği için şampiyon olmanın onur kazandırmayacağı bilinmelidir. Türkiye, tek tip örgütlerle, izlenecek tek yolla, yönetecek tek adamlarla, tek modelle, seçeneksiz olarak yönetilmek istenmektedir. Üstelik bu yönetim biçiminin demokrasi olduğu savlanmaktadır.

Türkiye'nin eğitim alanındaki tek sesi, tek tipi, tek adam yönetimi, tek yolu, tek modeli, tek örgütü ve bu nedenle de seçeneksiz kurumu YÖK'tür. Her yönüyle tekçi olan YÖK Türkiye'de eğitimin tekelidir. Seçeneği olmayan YÖK, Türkiye'ye tek sesli, tek yönlü, tek görüşlü ve tek kalıptan çıkma sözde aydınlar ve tekelci sermayeye hizmet için gerekli olan insanlar yetiştirmektedir.

Bilar Bilim Merkezi olarak YÖK'ün bu tekelini kırmak, YÖK'e bir seçenek getirmek istiyoruz. Olanaklarımızın çok sınırlı olduğunu biliyoruz. Ama yine de, yurdumuzda gerçek demokrasiyi kurmak istiyorsak tekçiliğe karşı savaşını vermemizin gerekliliğine inanıyoruz.

Bir eğitim ve öğretim seçeneği olan Bilar Bilim Merkezi'nin YÖK dizgesinden ayrımları şunlardır.

YÖK üniversitelerinde, ortaöğretimde olduğu gibi, öğrencilere bilim, dersler okutularak öğretilmeye çalışılıyor. Oysa üniversiteler, bilimin nasıl öğrenileceğinin öğrenildiği yerlerdir. Nasıl fabrika kurmakla sanayi ülkesi olunamazsa, sanayi ülkesi olabilmek için makine üreten makine fabrikaları kurmak gerekirse, üniversite olabilmek için de orda öğrenmenin öğretilmesi, yani yöntemlerin öğretilmesi gerekir. Bir öğretim kurumunda, öğrenmenin nasıl öğrenileceği, yani yöntemsel araştırma öğretilmiyor da, bilimler ders olarak öğretiliyorsa, o öğretim kurumu üniversite değil, uzatmalı lisedir. Nitekim YÖK dizgesi, üniversitelerimizi liselerin uzantısı olan öğretim kurumları biçimine sokmaya çalışmaktadır.

Gerçek üniversite, araştırıcı bilimcilerin yetiştirildiği öğretim kurumudur. Bu bilimciler önce kendi ortamlarının, çevrelerinin, içinde yaşadıkları koşulların gündeme gelmiş olan olaylarını, kısacası önce kendi ülkelerinin sorunlarını, olgularını araştırırlar.

YÖK dizgesiyse, üniversiteleri, yaşamdan kopuk, Türkiye gerçeklerine ve sorunlarına ilgisiz, tekelci sermayeye ve uluslararası çıkarlara hizmet edecek aracı elemanlar yetiştirmeye yönelik, derslerin ezberletilerek öğretildiği lise uzantıları olan öğretim kurumları yapmak istemektedir. Örneğin, anayasa, referandum, işkenceler korku ve korkudan korku, serbest bölgeler, iç ve dış devlet borçları, IMF vb gibi Türkiye'nin gündemde olan ana sorunlarından hangisi üzerinde üniversiteler ve öğrencileri araştırmalara yönelmiştir? Hepimizin bildiği gibi İstanbul'da bir özel tiyatronun oyuncuları bir oyunda giydikleri Nazi üniformalarıyla İstanbul'un İstiklâl caddesinde yoldan gelip geçenlere "Kimlik bitte." deyince hepsi de korku içinde ve hiç sesini çıkarmadan kimliğini çıkarıp göstermiştir. Üniversitenin yapması gereken bir denemeyi bir özel tiyatro yapmıştır. Türkiye'de korkudan korkunun ve kişiliksizliğin hangi korkunç boyutlara vardığını gösteren bu olayın toplumbilimsel, ruhbilimsel, hukuksal, eğitbilimsel yanları vardır elbet. Bu bilim dallarıyla uğraşan hangi YÖK fakültesinde konuyla ilgilenilmiştir? Salt fahrî profesörlük bağışlanarak üniversite olunamayacağının bilinmesi gerekir.

Radyasyon olayı gündeme geldiğinde, konunun yetkilisi ve sorumlusu bulunan Bakan ve Atom Enerjisi Kurumu Başkanı, halktan gerçeği saklamak için doğruyu söylemezlerken, aylar sonra iş işten geçince de olsa ODTÜ uzmanlarının, kolunun yenine konuşurcasına çıkardığı kısık ses bile, araştırıcı ve ülke sorunlarıyla ilgilenen üniversitenin ne denli yararlı olduğunu göstermiştir.

YÖK yıkımında en ağır yarayı Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin almış olması bir raslantı değildir. Çünkü, Türkiye'nin yönetiminde üç ana temeli oluşturan yöneticileri, maliyecileri ve dışişleri görevlilerini yetiştiren bu öğretim kurumudur. Öyleyse önce bu öğretim kurumunu seçeneksizliğe ve tek yönlülüğe indirgemek gerekiyordu.

YÖK'le bir başka ayrımımız da, YÖK'ün diplomalı kapıkulları yetiştirici yöntemine karşılık, gerçek üniversitenin amacının diploma sahibi olmak değil, araştırıcı kafa sahibi olmak, yaşamı kolaylaştırıcı ve güzelleştirici kültür edinmek ve öğrenmeyi öğrenmek olduğunu kanıtlamaya çalışmamızdır. Kültürü, halka üstünlük sağlayan bir süs olarak değil, önce insanın kendisini, sonra ortamını, ülkesini ve dünyayı iyiye ve güzele doğru

değiştirici amaçta kullanılması gereken bir araç olarak görüyoruz. Buyüzden Bilar Bilim Merkezi olarak, programlı seminerlerimizi izleyenlere, memurluk kapısını açmaktan, daha doğrusu açılacak diye beklenilen memurluk kapısı önündeki yüzbinlerce insan kalabalığı arasına sıkışıp kuyruğa girmekten başka bir işe yaramayan diplomalar vermiyoruz; diploma yerine onları onurlandıracak belgeler veriyoruz. YÖK Üniversiteleri diplomalarının, çerçeveletilip duvara asılmak gibi gösterişli bir yararı olduğu yatsınamaz.

Bilar Bilim Merkezi'nin programlı seminerlerini kimler izledi ve izleyebilir? Salt lise çıkışlılar değil, onlarla birlikte üniversite öğrencileri, üniversite hatta lise öğrenimi olanağı bulamamış olanlar, işçiler, memurlar, evkadınları, emekliler, esnaf, kısacası, öğrenmeyi öğrenmek, araştırıcı bilince sahip olmak, ülkenin gündemdeki ve genel sorunları üstüne düşünmek ve çözüm aramaya yarayan kültür edinmek isteyen herkes bu programlı seminerleri izleyebilir. Bu programların birincisi böyle uygulanmıştır.

Bugün burda verilecek belgelerin töreni için dün İstanbul' dan geldim. Stad Oteline gittim. Bavulumu asansörle odama götüren otel işgöreni bana,

— Yarınki sertifika töreni için geldiniz, değil mi? diye sordu.
Çok şaşırdım.
— Nerden biliyorsun? dedim.
— Yarın ben de sertifika alacağım da... dedi.

Şimdi o genç otel işçisi burda sertifika alacaklar arasında bulunuyor. Yaşamımda bu denli mutlu olduğum zamanlar çok değildir.

Birinci Programlı Seminerlerimizi izleyip başarılı olanlara belgelerini vereceğimiz bugün, bu ilk denememizin yeterli olduğunu ve saydığımız amaçlara ulaştığımızı söyleyemeyiz. İşin çok başlangıcındayız. Bu ilk denememiz, tasarımızın çekirdeğidir. Gelecek dönem Ankara'da ve yeni Bilim Merkezi açacağımız İstanbul'da daha başarılı olacağımıza inanıyoruz. Toplumumuzda öğrenime susamış insanların coşkulu istekleriyle karşılaştık. Bu istekleri yanıtlamaya çalışacağız.

Çalışmalarımıza bilimcilerimizin katkılarda bulunacağına

inanıyor, yardım ve desteklerini bekliyor ve diliyoruz.

Sağolunuz.

(Ankara Bilar Bilim Merkezi'nin AST tiyatro salonunda yapılan, Birinci Programlı Seminerinde başarılı olanlara belge dağıtımı töreni açış konuşmasıdır.)

Ankara
22 Mayıs 1987

YAZARLARIN GÜCÜ

(Türkiye Yazarlar Sendikası'nın V. olağan Genel Kurulu açış konuşması)

Arkadaşlarım!

Buradan sizlere "arkadaşlarım" diye seslenmem, toplantı konuşmalarında söylenilen o kalıplaşmış "arkadaş" seslenmesi değildir. Biz gerçek arkadaşlarız. Sendikamızın kuruluşundan bu yana ve özellikle son yedibuçuk yıldanberi öyle zor ve sıkıntılı günleri birlikte yaşadık, öyle tehlikeli yerlerden birlikte geçtik, öyle acıları üleştik, öyle zorlu engelleri birlikte aştık ve belaları birlikte göğüsledik ki, bu ortaklaşa savaşımımızın sonunda yüzakıyla ve onurla verdiğimiz sınav, bizleri gerçek arkadaşlar yaptı. Gerçek arkadaşlıktan anladığım şudur: Artık bizler birbirimizi iyi ve kötü yanlarımızla tanıyoruz, yiğitliklerimizle ve kaytarmalarımızla, eksikliklerimiz ve üstünlüklerimizle tanıyoruz ve kısacası bizler birbirimizi insan olarak seviyoruz. Yedibuçuk yıl sonra bir arada olmanın, zamanı bölüşmenin, yeniden dayanışmanın sevincini yaşıyoruz.

Buluşamadığımız, toplanamadığımız bu yedibuçuk yıldan, yönetim kurulu olarak sizlere neler getirdik? Bunlar çalışma yazanağımızda, hesap yazanağımızda ve denetçi yazanağımızda vardır. Sendikamız için gösterdiği özverilerine hayranlık duyduğum ikinci başkanımız Demirtaş Ceyhun, en başta ben olmak üzere hepimizin zamansızlığımızı olağanüstü becerisiyle bağışlatan sevgili Adnan Özyalçıner ve kılı kırk yaran titizliğiyle genel saymanımız Asım Bezirci, sizlere bu yazanaklar üzerine açıklamalarda bulunacaklardır. Bu üç yazanağa da ve dünyadaki bütün yazanaklara da aklı ermediği halde yeni seçimlere dek genel başkanınız kalmak zorunda olan ben, bu yedibuçuk yıllık aradan sonra sizlere getirdiğimiz başka bişeyi özetin özeti olarak sunmak istiyorum.

Sıkıyönetim mahkemesinde üç yıl süren duruşmalarımızda bizler onsekiz sanık onbeşer yıl hapis cezası tehdidi altında

yargılandık. Bildiğiniz gibi, bugüne dek sayısını anımsayamadığım kertede çok, tek kişi yada topluluk içinde, sivil mahkemelerde, askerî mahkemelerde ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılandım. Her toplu yargılanmada, hele istenen ceza ağırsa sanıklar arasında, az yada çok, yeğni yada yeğin çatlaklar, uyuşmazlıklar, hatta kaytarmalar, kıvırtmalar, paçasını yakasını kurtarma çabaları, hoş görünmeye çalışmalar, ödün vermeler olur. Bizim yargılanmalarımızda, bir kıpı bile böyle oyunbozanlık olmadı. Olağanüstü bir dayanışma, görkemli bir direnme örneği gösterdik. Yaptığı işin doğruluğuna inanan insanların yiğitliği ve yürekliliğiyle, onbeş yıl hapis cezasına karşın dayanıp direndik. Her sanıkdaşımız, düşüncelerinden ve inandıklarından en küçük ödün vermeden, yaptıklarıyla övündüğünü, eylemlerinden onur duyduğunu söyledi. Ben kendi adıma böylesine özü sözü bir, güvenilir arkadaşlarım olduğu için onlarla övünüyorum. İşte, bir araya gelemediğimiz bu yedibuçuk yıldan sizlere getirip sunabildiğim en güzel şey bu dayanışmadır.

Şuna içtenlikle inanıyorum ki, biz onsekiz sanık yerine, aranızdan herhangi bikaç onsekiz arkadaşımız sıkıyönetim mahkemesinin sanığı olsaydı, aynı direnci, kendine güvenenlerin aynı dayanışmasını gösterecekti. İşte bu inancını yüzünden, yedibuçuk yıl önce sendikamızın kaldığı yerden başlayarak, daha büyük coşkuyla, daha güçlü dayanışmayla yeni atılımlara girişeceğine inanıyorum.

Türkiye Yazarlar Sendikası kapatılmadı ve mahkûm da edilemedi. Bunu nasıl başardığımızın bilinmesinde, sendikamızın geleceği bakımından büyük yarar vardır. Bu başarımızın gizi çok yalındır; Kristof Kolomb'un yumurtasından da yalın.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın bitakım ilkeleri vardır. Bunlar yazılı değil, aramızdaki sözlü anlaşmalardır ve töre biçiminde yerleşmiş ve gelenekselleşmiştir. Bu ilkelerden biri şudur: Yasallık...Biz her ne yaptıksa yasal yaptık ve yasal olmaya büyük özen gösterdik. Hem de beğenmediğimiz, eleştirdiğimiz, bütün gücümüzle değiştirilmesine çalıştığımız yasaların dışına çıkmadık. Beğenmediğimiz için de o yasalara saygılı olmadık, ama onlara kılı kılına uyduk. Çünkü, yasalara uymamanın bir çıkış yolu olmadığını ve olmayacağını deneyimlerimizle biliyorduk. Bu, bir uzlaşma, iktidarla uyum sağlama değildi. Eylemlerimiz de bunu kanıtlamıştır.

Çok şaşılası bir durumdur; biz yasalara uymaya ne denli özen gösterdiysek, yasaları uygulamak görevleri olan yönetim de tam tersine yasaları bozmaya ve bizi zorla yasa dışına çekip suçlu duruma düşürmeye çalışmıştır. Buna karşın, yasaları bozmamamız yüzünden sendikamız kapatılamamış, hiçbir üyemiz tutuklanmamış ve üç yıl süren yargılanmamız sonunda sendikamız aklanmıştır. Şunu da açıklamam gerekir ki, kapatılan, üyeleri tutuklanan ve mahkum edilen sendikaların yasa dışına çıkmış olduklarını kesinlikle söylemek istemiyorum. O sendikaların durumu büsbütün başkadır.

Bir başka ilkemiz de, birincisi gibi çok yalındır: Açıklık...Birbirimize, yönetime her durumda açık olduk. Bütün işlerimizde, iç ve dış ilişkilerimizde, eylemlerimizde, davranışlarımızda ve hesaplarımızda alabildiğine açıktık.

İlkelerimizden biri de, hiçbir zaman sendikamızın yönetimini bir partinin, bir fraksiyonun, bir grupun eline teslim etmedik, hiçbir siyasal görüşün doğrultusuna bırakmadık. Buna karşılık, sendikamızın üyeliği için hiçbir sınırlama da getirmedik. Her dünya görüşünden, her siyasal düşünceden, her parti, her fraksiyon ve gruptan yazı emekçileri sendikamıza üye olabildiler, yönetimde görev alabildiler ve bunun böyle olmasına özellikle çaba gösterdik. Ancak, hiçbir siyasal görüş grubu sendikamızı kendi görüşlerine göre yönlendiremezdi. Her siyasal görüş içimizdeydi, ama tek siyasal görüş sendikamıza yön veremezdi.

Bundan sonra da sendikamızın bu ilkeleri uygulayacağına inanıyorum.

O çalkantılı yıllarda, saydığım bu üç yalın ilkeyi uygulayabilmemiz, doğrusu hiç de kolay olmadı. Yönetim kurulundaki arkadaşlarımın ortaklaşa çabalarıyla, şimdi çok kolay gibi görünen bu güçlüğü yenmeyi başarabildik.

Seçeceğiniz yeni yönetim kurulunun da gelenekselleştirdiğimiz ve daha saymadığım ilkelerimizi sürdürmesini dilerim.

Bizleri Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142 maddelerini bozmak suçundan yargıladılar.

Yönetim kurulu üyeleri ve yönetim kurulu dışındaki arkadaşlar olarak da birbirimize öyle alışmışız ki, önceden aramızda hiçbir anlaşma yokken, savunmalarımız kendiliğinden bir ortaklaşalık kazandı. Biz onsekiz sanık yazar, duruşmalarda aşağıyukarı bitek kişi, bitek yazar gibi konuştuk. Gerçek takım birlikteliği işte

budur. Savunmalarımız iki çizgide toplandı:

Suç diye gösterilen hiçbir yazımızı, sözümüzü, eylemimizi, davranışımızı yadsımadık. Hepsini benimsedik ve bunları yapmaktan onur duyduğumuzu ve bunları yapmanın görevimiz olduğunu söyledik. Ama bunların hiçbirinin, cezalandırılmamızın istendiği ceza yasası maddelerinin kapsamına girmediğini de kanıtladık.

İkincisinin ne olduğunu burada söylemeyeceğim, söyleyemem. Gizli olduğu için değil, politik olduğu için...Bildiğiniz gibi sendikaların politikayla uğraşmaları yasaklanmıştır. Açıkça durum şudur: Mahkemelerde, hem de sıkıyönetim mahkemelerinde sanık olarak söyleyebildiklerimizi, burada sözde özgür bir insan olarak söylememiz yasaklanmıştır. Önce de söylediğim gibi, yasaya uyarak politika yapmıyorum ama, bu antidemokratik yasağı getiren yasanın yasal yoldan değiştirilmesi için de elbet elimden geleni yapacağım.

İşin doğrusu aranırsa, derneklerin politika yapmalarını engelleyen yasa tam olarak uygulanmamaktadır. Pekçok dernek rahatlıkla, hem de hükümet üyeleri ve yetkililerinin yanında bile politika yapmakta, ama buyüzden hiçbir kovuşturmaya uğramamaktadırlar. Çünkü yaptıkları politika, iktidarın politikasına uygun politikadır.

Şimdi size bir örnek vereceğim. Sanıyorum ki, sendikamızın yeni seçilecek yönetim kurulunun, çalışmaya başlayınca yapması gereken ilk işlerden biri, Bulgar hükümetinin Bulgaristan Türklerine uygulamakta olduğu, insan haklarına, demokrasiye ve sosyalizme aykırı işlemlerine karşı gösterişe kaçmayan ama olayın özünü ve ruhunu yansıtan bir tepki göstermektir. Türkiye Yazarlar Sendikası olarak bizim bu tepkiyi göstereceğimiz yerin Bulgar Yazarlar Birliği olduğu kanısındayım. Göstereceğimiz böyle bir tepki, tartışmaya yer kalmayacak denli açık olarak bir politikadır. Politika olduğu için, yürürlükteki yasaya göre sendikamıza yasaklanmıştır (yasaklanmış olması gerekir). Şimdi biz bu yasağı çiğneyip tepkimizi göstersek, buyüzden sendikamızın bir kovuşturmaya uğrayacağını hiç sanmıyorum. Çünkü bunun benzeri örnekler çoktur. Demek, yasaya karşın, dernekler, iktidarın dümen suyunda politikayla uğraşabilmektedir. Politikanın salt iktidara uygun olan bir türlüsünü yapıp, başka türlüsünü yapamamak, bence, yazarlık onuruna aykırı bir tutum olur.

Sevgili arkadaşlarım! Politika yapmadan, genel durumumuz üzerinde kısaca konuşmak, yani bir mucize göstermek istiyorum. Bilindiği gibi yeryuvarlağımızın jeofizik deprem kuşağı vardır. Bu deprem kuşağı üzerinde bulunan ülkelerde sıksık deprem olur. Jeofizik deprem kuşağı gibi, dünyamızın bir de politik deprem kuşağı var. 27 Mayıs 1960 tarihindenberi yurdumuz politik deprem kuşağına girmiş (Yunanistan, Türkiye, İran, Irak ve uzantısı) ve o zamandan bu yana onar yıl arayla üç siyasal deprem geçirmiş bulunuyor. Bir yerde üç kez deprem olmuşsa, o yerde dördüncü kez deprem olmayacağı söylenemez. Bu bakımdan sendikamızın bundan sonraki yönetiminde de gelmesi olası siyasal depremlere karşı dirençli ve dayanıklı olmak için gereken önlemleri almak zorundayız.

Türkiye Yazarlar Sendikası geçirdiğimiz siyasal depremle büyük zararlara uğramış, çalışmaları aksamış, sendikamızın hiçbir para ve mal varlığı kalmamıştır. Çalışmaktan alıkonan sendikamızın yönetim yerinin bulunduğu yapıda çıkan yangında bütün eşyamız, kitaplığımız, belgelerimiz yanmıştır. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın bugünkü özdeksel varlığı sıfırdır. Ama buyüzden karamsar değiliz.

Sevgili Arkadaşlarım! Bizim sendikamızın başlangıçta yönetim kurulunun toplanacağı yeri bile yoktu. Haftanın bir gününde, ikiüç saat için başka bir örgütün deliği beton harçla kapatılmış olan büyükçe helasında toplanıp çalışıyorduk. Evet, helada...İşte o heladan, türlü aşamalardan geçerek kurumlaştık; eşyalarımız oldu, telefonumuz, kitaplığımız, mallarımız oldu, güzel katlar kiraladık ve sonunda bildiğiniz gibi Beyoğlu'nda bir sarayın bir katını kiralamıştık. Bu kez yeni baştan yine hiçten başlayarak çok daha büyük başarılar kazanacağımıza, istersek, çaba gösterirsek çok daha varlıklı olacağımıza, hatta kendi malımız olan bir yapıya bile kavuşacağımıza inanıyorum. Yeter ki yeni siyasal depremler olmasın ve olursa, gereken önlemleri zamanında alarak dayanabilelim.

Jeofizik depremler yıktıkları yapılarda ayrım gözetmezler; sarayı da gecekonduyu da aynı acımasızlıkla yıkarlar. Oysa siyasal depremler kendi siyasal amacına göre neleri ve nereleri yıkacağını seçip ayırır.

Son siyasal depremde Türkiye bir genel kültür yıkımına uğradı. Türkiye Yazarlar Sendikası, bu genel yıkımın bir parçası-

dır. Ağacı görüp ormanı gözardı etmek nasıl yanlışsa, ormana bakıp ağacı gözden kaçırmak da yanlıştır. Bizim sendikamızın başına getirilenler bütünsel bir yıkımın bir parçasıdır. Bu siyasal depremin sarsıntısına, yıkımına uğrayan salt bizler değiliz.

Yazanaklar okununca görülecektir; Türkiye Yazarlar Sendikası gerçekten övünülecek, gerçekten onur duyulacak büyük işler, boyundan çok büyük işler yaptı. Nasıl yaptık? Tek sözcükle, inan gücüyle, kendimize güvenerek! Ne paramız, ne olanaklarımız, ne zamanımız, ne desteğimiz vardı. Ama kültürel ilişkide bulunduğumuz zengin ülkelerin çok zengin yazar örgütleriyle, her alanda eşitlik içinde ve başa baş oranda kültür, yazarlar ve yazın alışverişinde bulunduk. Kimseden, hiçbir yerden yardım almadık. İçerden dışardan destek istemedik. Borç, kredi, hibe almadık. Onurumuzu çiğnetmedik.

Sevgili arkadaşlarım! Türkiye'de ilk kez Balkan Yazarlar Kurultayı'nı düzenledik. Düşününüz, bu ne demektir? Balkan Yazarlar Kurultayı için zamanın hükümeti bize 80 bin lira vermeyi vadetmişti. Ama hükümetin düyuna kaldı gibi bir bahanesi ve doğrusu bizim de şapşallığımız yüzünden o 80 bin lirayı bile alamadık. Bu küçük ve yoksul sendika, Türkiye'yi onurlandıracak bu türlü büyük işler başardığı için kaç kez mahkemelere verildi ve hep aklandık. Bu başarılar, sizlerin özverilerinizle kazanıldı.

Evet, yoksul ve küçük bir sendika, ama yaptığı işler büyük. Bundan sonra hep birlikte çok daha büyük işler başaracağız. Bizim sendikamızın binlerce üyesi yok, topu toplamı dört-beşyüz üyemiz vardı. Ancak bizim sayımız başkalarını yanıltmamalıdır. Çünkü üyemiz olan her yazarımızın, okurlarının sayısı kadar gücü vardır. Bu bakımdan bizim her üyemiz, binlerce okur sayısınca ve okurlarının değerince güçlüdür. Dörtyüz üyemiz varsa, dört milyon kişiyiz demektir. İşte buyüzden dünyanın her yerinde yazar örgütleri en güçlü örgütlerdir. Bundan çok daha önemlisi, valiler maliler, bakanlar makanlar, başbakanlar, devlet başkanları filan ölür, unutulurlar, ama yazarlar ölümlerinden sonra da yaşarlar. Bizim sendikamızın bugünkü üyesi, örneğin yüzyıl sonra yine sendikamızın üyesidir.

Hep başarılarımızı anlatıp övündük. Oysa pekçok yanlışlarımız, yanılgılarımız, aksaklıklarımız, eksikliklerimiz, hesapsızlıklarımız da olmuştur. Bilmiyorum, arkadaşlarımın okuyacakları yazanaklarda bunlar da yer almış mı? Yazanakları ben yazmış

olsaydım bunları da koyardım. Neydi yanlışlarımız? O denli çok ki, anlatmaya kalksak, iki günlük kurultay süremizi doldurur, yine de hepsini anlatamayız.

Türk edebiyatı demek, Türkiye Yazarlar Sendikası demektir. Ne var ki, bundan önceki iktidarlar da, bugünkü iktidar da Türk yazarlarına uzak, soğuk ve yabancıdırlar. Bizleri hiç sevmezler. Yürek yüreğe karşıdır. Onlar bizi nice seviyorsa biz de onları onca severiz.

Dünyada ençok tanınan sanatımız, Türk edebiyatıdır. Durum böyleyken, yazarlardan bir devlet sanatçısı seçilmemiş (atanmamış)tır. Benim kişisel kanıma kalırsa çok da yerinde ve iyi olmuştur.

Önceki iktidarlar gibi bugünkü iktidar da, kendi doğrultusunda yazar yetiştirmek çabasındadır. Yazar olarak kimsenin tanıyıp bilmediği kişilere yazar örgütleri kurdurtarak bunları desteklemekte, bu örgütten olanlar bakanların kolları kanatları altında şişinmekte, radyoda, TV de yer almaktadırlar. Yapay yollarla yazar yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Oysa bütün dünya bilir ki, Amerika'dan getirtilen tohumluk mısırla iyi mısır, İsrail'den getirtilen Holştayn tohumu aşılanarak çok süt veren kocabaşlar yetiştirildiği gibi, Suudî Arabistan'ın kızgın çöl yeliyle seralarda yapay yazar yetiştirilemez.

Sendikamızın bundan sonra yapacağı ilk işler sanırım ki şunlar olmalıdır:

Önce geçen dönemimizin özeleştirisini yapmalıyız.

Ekonomik durumumuzu düzeltip sendikamıza bir yer sağlamalıyız.

İktidarın yasalaştırdığı telif hakkı kurumunun nasıl oldubittiye getirildiğini açıklayıp kanıtlayarak, bu kurumun sağlıklı ve demokratik bir örgüt biçimine dönüştürülmesini sağlamaya çalışmalıyız.

Yurttaşlıktan çıkarılan yazar arkadaşlarımızın sorunlarıyla uğraşmalı ve haklarının alınmasına çalışmalıyız.

Sıkıyönetim mahkemesindeki yargılanmamızı kitaplaştırmalıyız.

Bulgar Yazarlar Birliği'ne, Bulgaristan Türklerine yapılan işlemleri kınadığımızı bildiren ve bu antidemokratik ve antisosyalist tutuma karşı tepkilerini istediğimizi anlatan yazılar yazmalıyız.

İsmail Beşikçi de içinde, cezaevlerindeki yazar ve şair

arkadaşlarımızın sorunlarıyla yakından ilgilenmeliyiz.

Ve daha yapacak pekçok işlerimiz var.

Bu uzun konuşmamı dinlediğiniz için hepinize sağolun diyorum.

Eskisinden daha çok çalışıp daha büyük işler başaracağız ve daha güçlü demokratik kültür savaşımı vereceğiz.

(İstanbul Gazeteciler Cemiyeti konferans salonunda yapılan Türkiye Yazarlar Sendikası V. Olağan Genel Kurulu açış konuşması)

Vakıf
31 Mart 1987

GÛŞE

Türkçedeki "köşe" sözcüğünün kökeni Farsça "gûşe"dir. Osmanlıcada "kûşe", Türkçede "köşe" olmuş. Sonraları "köşe" den atasözü değerinde uyaklı sözler üretmişiz: "Dükkânın köşesi, odunun meşesi, kadının Ayşe'si..." Kadının Ayşesi dedikse, bildiğimiz ayşekadın değil elbet, Peygamber efendimizin Ayşe'si türünden olacak.

Sevdiğim köşeyi soruyorlar bana. Yaşamdan yorgun kişilerin bıkkınlıkla çekildikleri ıssız bir köşeye eskiden "kûşe-i uzlet" ya da yalnızlık köşesi "kûşe-i inziva" denilirdi. Bu türlü köşeler çoktu. İnsanın her umudunu bırakıp çekildiği yer "kûşe-i ferağ", unutmak ve unutulmak için çekilinen yer de "kûşe-i nisyan"... Çatalca'da Nesin Vakfı'na çekildim diye benim de böyle bir köşeye çekildiğimi sananlar çok kötü aldanıyorlar. Evet, ondört yıldanberi Çatalca'da bir köşeye çekildim ama, antenlerim ve radarlarım dünyanın yedi iklim ve kırkdört köşesine uzanmıştır ve altı anakaranın taşından kuşundan, kahkahasından gözyaşından haberler almaktayımdır. Salt mektuplar, telefonlar, telgraflar, haberciler değil, güvercinler, turnalar, leylekler, kargalar, kırlangıçlar da bana çalışır, haberler taşır.

Haa, anladım; siz köşe deyince "zaviye" demek istersiniz. "Zaviye" salt "açı"nın Arapçası değildir, "köşe-bucak" anlamına da gelir. Hristiyan olsun müslüman olsun, sûfî'lerin dünyadan elini eteğini çekmişlerinin sığındığı yere de "zâviye" denilir. "Zaviye" bir anlamda tekkenin küçüğü demektir.

Dünyadan elimi eteğimi çekmediğim gibi, çekmeye de hiç mi hiç niyetim yok. Yirmibirinci yüzyılın ilk çeyreğinde belki böylè bişey düşünebilir ve bir "târik-i dünya" olarak bir köşeye çekilebilirim. Dahaca 72 yaşımdayım. Yetmişiki yaş nedir ki... Şimdiye dek iktidarların yaşamama bitürlü fırsat vermedikleri gençliğimi ancak şimdi yenibaştan yaşamaya başladım. "Bu yaşımdan sonra gelen devletin ben..." diye dünya nimetlerinin en güzellerinin cömert çıplaklıkları üstüne "küçüksu" döken yaşlı vezir gibi düşünmüyorum. Dünya nimeti bu, gelsin de ne zaman

dilerse buyursun gelsin, yeter ki gelsin. Gözüm başım üstüne, yüreğim gönlüm üstüne yeri var.

Evet, Çatalca'da kurduğum Vakıf'ta sevdiğim köşeler var. Bunlardan biri, toplumu ibretle gözleme yeri "mirsad-ı ibret" sayılabilir. Burası Nesin Vakfı yönetimevinin üç yanı da camlı bir odasıdır. Camlardan kimisi renklidir. Buraya kaptan köşkü diyorum. Kimileyin saydam, kimileyin renk renk camlardan, çevremi, yoldan gelip geçeni, doğayı, hayvanlarımı seyretmek çok hoşuma gider. Evet, hayvanlarımı... Bunlardan biri "sultan" adlı ineğimdir. Kendileri şimdilerde gebedirler. Mayıs'ta bir şehzade doğuracaktır. Elime geldiğinde ancak bir iri köpek büyüklüğündeydi. Ona sultan adını verdim. Herkes ona sultan diye diye o da kendini gerçekten sultan sanmaya başlayıp salına salına, kırıta yaylana yürümeye başlamadı mı! Podyumda defileye çıkmış mankenlere taş çıkarır. Sultan için yazdığım her tümcenin sonuna bir "idi" eklemeniz gerekiyor. Günde yirmibeş kilo süt veren Sultan çoktan "dili geçmiş" oldu. Çünkü sağmal hayvan bakıcısı işçi diye aldığımız biri, boğaya çekmeye çekmeye zavallı Sultan'ı kısırlaştırmayı başardı. Sultan'ı kasaba gönderdiğim gün, işçiyi de çıkardım.

Bir de "Prenses"imiz var, koyunlarımızın en anaç olanı... Adı "Efendi" olanı terbiyeli bir koçtur. Horozlarımızın adları: Efe, Kabadayı, Süslü... Tavuklarımızdan birinin adı Safiye. Güzel sesiyle durmadan türkü söyler, tüyleri da karadır. Tavşanlardan birinin adı Kartopu... O denli çok çoğalıyor ki tavşanlar, artık adlarını şaşırıyorum.

Gelelim Marylin Monroe'ya. Bu bir keçidir. Öyle cilveli, öyle albenili öyle cana yakın ki, üstelik sarışın da, ben de adını Marylin Monroe koydum, iyi yapmış mıyım? Sultan'da da tıpkısı oldu; hayvanlar verilen adla çağrıla çağrıla kendilerini gerçekten o adın sahibi sanmaya başlıyorlar. Benim o sarı tüylü, dolgun memeli keçim, Marylin Monroe diye çağrıla çağrıla kendini gerçekten Marylin sanıp da sonunda Marylin Monroe gibi intihar etmedi mi!. Elbet keçinin kendini zehirleyecek hali yok, bağlı olduğu ipe boynunu dolaya dolaya zavallı oracıkta boğulup ölmüş. Bir keçimizin adı da "Kibariye" idi. Öbürleriyle birlikte çobana verdik. Bir ay bile geçmedi, çoban, Kibariye'yi kurt kaptı, dedi. Ağzının tadını bilen bir kurtmuş.

Yine hayvanlara bakması için aldığımız bir işçi, bir ayda sakız

cinsi sekiz koyunu birden öldürmek başarısını gösterdi.

Güvercinlerim, muhabbet kuşlarım, hindilerim, daha nelerim nelerim... Herşeyim, herşeyim, herşeyim var, salt zamanım yok.

Nesin Vakfı'nda Kaptan Köşkü'nden başka köşelerim de var. Bunlardan biri kuyubaşı köşesidir. Ordaki kuyumun, Modigliani kadınlarının kuğu boyunlarına benzer uzun bir bileziği vardır; renk renk çiçek resimleriyle süslenmiş araba tekerleğinden bir çıkırığı ve boyalı demirden işlemeli bir de tacı vardır. Kuyumun dört yanında, yemişleri dalları basan dört yemiş ağacı: Elma, şeftali, üzüm, armut... İki yanında iki geniş kanape. Kuyu bileziğinin ağzı ak mermerle kaplıdır. Üstü de çardakla örtülecek. Kuyumuzun suyu da buz mu buz... Otuziki dişinize (hâlâ kaldıysa) kemâne çaldırır. Bigün buyurursanız, kuyubaşında oturur, soğutulmuş rakının buğusu camına vurmuş kadehlerimizi, kuyu bileziğinin ak mermeri üzerine kor, yanıbaşımızdaki dalları üstümüze sarkmış ağaçlardan, dilerseniz armut (elbet iyisini), dilerseniz şeftali (elbet ballısını), dilerseniz elma (elbet alını), dilerseniz üzüm (elbet kokulusunu) koparıp koparıp meze yaparak rakımızı içeriz. Bu kuyubaşında geceleyin kalırsak ve şimdiki gibi yazın sıcağındaysak binlerce ateşböceği, binlerce ağustos böceğinin cırcırlarını ışıtır.

Nesin Vakfı'nın bir sınırı deredir. Yaz kış kurumayan dere kıyısındaki küçük evimde de bir köşem var. Bu dere boyunun bülbülleri Mayıs ve Eylül aylarının sabahlarında ve akşamlarında konserler verirler ki, dinlemeye doyum olmaz. Bülbül konserlerinde çalışmak elde mi? Konserin güzelliğinden kendimi alıp da çalışamam. O zaman "Yeteeer, yeter, çalışacağım, artık susun!" diye sesim çıktığınca bağırırım. Ama dinlemezler benim çirkin sesimi...

Bir yıl sonra buyurursanız, daha pekçok köşe bulacaksınız Nesin Vakfı'nda. O zaman sizi şöyle ağırlayacağım: "Bu köşe yaz köşesi, bu köşe kış köşesi, bu köşe ilkyaz, şu köşe güz köşesi, beğendiğine buyur a ciğerimin köşesi..."

Nesin Vakfı'na Çatalca'dan kaptıkaçtılarla (minübüs) gelirim. Vakıf yapıları dahaca yeni yeni kurulduğu sıralarda, kaptıkaçtıdaki yolcular beni tanımadıklarından, araba Vakıf'a yaklaşırken, örneğin aralarında şöyle konuşurlardı:

— Yau, n'oluyor burda? Ne yapılıyor?

— Haberin yok mu? Aziz Nesin diye (epiyce sövdükten sonra) işte burda komünist yuvası kuruyor.

— Yok yavu...

— Piçleri toplayıp, burda onları daha bebeyken zehirleyecek.

— Nasıl izin veriyorlar peki?

— Bizde bilmez misin...

— Lakin herif çok para döküyor buralara.

— Döker elbet, cebinden çıkmıyor ya...

— Ya nerden?

— Paraların geldiği yerler belli...

Böyle konuşurlarken, içlerinde beni tanıyan, kim olduğumu bilen bir yolcunun arkamdan kaş göz ışmarıyla onları susturmaya çalıştığını, başımı çevirip de görmeden sezinlerim. Sesleri alçalır. Kaptıkaçtı Vakıf önüne gelip de sürücüye,

— Burda inecğim... dediğimde, bıçakla kesilmiş gibi konuşmaları durur, baltayı taşa vurmanın utancıyla suskun kalırlar. Ben indikten sonra kimbilir daha neler konuşacaklardır.

İlk zamanlar sıksık böyle oluyordu. Sonraları iyice tanıdılar.

Bigün de başımdan şöyle bir olay geçti. Çatalca alanından, Vakf'a gelmek üzere kaptıkaçtıya bindim. Sanırım İstanbul'da çalışan, ama Çatalca'lı bir yolcu benim sürekli okurlarımdan olacak ki, tanıyıp saygı gösterdi, benimle konuştu. Öbür yolcuların beni tanımamış olmasına şaşmış bir davranışla sürücüye şöyle dedi:

— Tanımıyor musun yahu, Aziz Nesin!

Kaptıkaçtının kaportasına bir dirseğini dayamış, arabasına yolcu çağıran sürücü umursamazlıkla omuzunu silkip şu yanıtı verdi:

— Abe, ben burların bütün küylerinde yirmi yıl güleş tutmuşum da beni kimse tanımeyir, ben nerden tanayacak imişim Aziz bilmem kimi...

Beni tanıtmaya çalışan genç nasıl utandı, nasıl utandı...

İşte benim köşemden görünenler bunlar. Hepinizi bekliyorum. Gönlümüz geniş, rakımız bol... Vaaay, o ne biçim vakıf yahu, yoksa orda rakı da mı içiliyor? İçiliyor ya... Burası öyle bir Vakıf işte. Burası ev, ev, yoksul çocukların evi. Bu evde yemekhane yok, yemek salonu var. Bu evde yatakhane yok, yatak odası var. Bu evde koğuş yok, çalışma odaları var, salonlar

var, tiyatro salonu var, toplantı salonu var. Sizin evde nasıl rakı içiliyorsa, bizim evde de öyle işte... Evimizin şimdilik yirmi çocuğu var. En küçüğü dört, en büyüğü yirmi yaşında bir üniversiteli. İlerde seksen çocuk olacağız. Sekiz de işgörenimiz var.

Vakf'ın büyük yapısının alt salonuna mermer döşendi. Çok güzel oldu yada bana çok güzelmiş gibi geliyor. Her nedense bu Vakıf'ta herşey bana, başka hiçbir yerde daha güzeli olmazmış gibi gelmektedir. Bunun enayice bir duygu olduğunu biliyorum ama, varsın olsun, güzel bir enayilik değil mi?

Salona avizeler kondu, bütün kapılara aynalar yerleştirildi. Bunları görenler,

— İyi ama, çok lüks... diye eleştirmeye başladılar.

— Param yetmediği için yeterince lüks yapamıyorum yazık ki... diyorum.

Yoksul Vakıf çocuklarımın olabildiğince konfor içinde yaşamalarını istiyorum. Yapılarımızı lüks bulanlar, yoksulun yaşamdan intikam almasının ne demek olduğunu bilmiyorlar. Bir de Vakıf çocuklarımın olağanüstü günlerde altın çatal bıçak kaşıkla yemek yediklerini görseler... Ben onlara en olumlu biçimde intikam almanın yollarını da öğretmeye çalışıyorum; kendim de geçmişimin yoksul yaşamından intikamımı alarak...

Vakf'ı gezen karıkoca dostlarıma bigün,

— Bakın, çocuklar salonda ne güzel dans ediyorlar... dedim.

— Hangi çocuklar? diye şaşarak sordular.

— Baksanıza kızlı oğlanlı, her yaşta...

Birbirlerine anlamlı anlamlı baktılar. Hayal görmeye başladığımı sandılar. Evet, gerçek... Ben bu mermer döşeli salonda çocuklarımın dans edişini şimdi değil, daha bu araziyi yeni satın aldığım ve bu araziye bitek fidan dikilmediği, toprağa daha kazma vurulmadığı zamanlarda bile görüyordum da kimselere söyleyemiyordum.

Topkapı'dan Nesin Vakfı'na yol uzunluğu 64 kilometredir. Otobüsler bu yolu, gidişgeliş sıkışıklığından birbuçuk saatte alır. Aksaray'dan binerdim otobüse, o birbuçuk saatlik yol bana beş dakikalık gibi gelirdi. Bir dalardım dalga geçmeye, bir de bakarım Çatalca'dayım. Daha ortada yapı yoktu, çocuklar yoktu... Ama ben, şimdi Vakıf'ta yaşayan yirmi çocuğu, daha o zamandan görürdüm. Onları severdim, onlara kızardım, onlara darılırdım ve

otobüs yolculuğunun nasıl geçtiğini anlayamazdım.

Her yıl artıyor çocuklarım. Dünyanın en zengin dedesi oluyorum. Öyle mutluyum ki... Mutluluğun daha çoğuna insan yüreği dayanamaz.

İşte köşemde böyle yaşıyorum, düşlerle; ama kesinlikle gerçekleştireceğim düşlerle, düşlemlerle...Ve bu sonsuz düşlemlerimi gerçekleştirebilmek için de, canavar gibi, 72 yaşında bir, hayır bir değil, bikaç delikanlı gibi çalışıyorum, çalışmak zorundayım.

Ben düşlemler dünyasının sultanıyım; düşlemlerimde kurda kuşa ve yağmura kara ve kasırgaya borana ve yaza kışa ve en gemalmaz aşka sevdaya hükmüm geçer ki, Sultan Süleyman'ın bile böylesine sözü geçmemiştir.Dört-beş yaş arasındaki, biri kız, ikisi oğlan, üç çocuğum altı-yedi yıl sonra, yeni yaptırdığımız tiyatro salonunda size piyano konseri verecekler. Ama ben onların altı-yedi yıl sonra verecekleri konseri şimdiden dinliyorum. Haaa, o konserde benim sekseninci yaşımda olduğumu sakın kendilerine söylemeyin; bakalım anımsayacaklar mı?

Köşemden, insansoyunun insan olarak varolduğundanberi bilinen mutlu olmasının yolunu yaşayarak herkese göstermeye çalışıyorum:

Hiçbişeyi olmayanın bile isteyince vereceği çok şeyi vardır. Aldıkça değil, verdikçe mutluyuz. Kendinden vermek mutluluktur, ama kendini vermek en büyük mutluluktur.

Nesin Vakfı
5 Şubat 1982 - 24 Temmuz 1987 arası

EĞİTİM KONUSUNDA VASİYETİMDİR - 1

Bu yazıyı 1972 yılında, noter senedinin düzenlenmesi, mahkeme tescil kararının alınması ve Resmî Gazete'de ilanının yayınlanmasıyla birlikte Nesin Vakfı'nı yasal olarak kurduğum zaman yazmalıydım. Olmadı. 1974 yılında Nesin Vakfı'nın yapılarını kurmaya başladığını zaman da yazabilirdim. Yazamadım. Hiç değilse Nesin Vakfı'na ilk çocuğu aldığım 1980 yılında olsun yazmam gerekirdi. Yapamadım.

Onbeş yıldanberi bitürlü yazamadığım yazıdır bu.

Nesin Vakfı'nda kimsesiz yada yoksul çocuklar barınacak, korunacak, devlet okullarında okutulup yetiştirilecek... Evet ama, amacım salt bu mu? Hiç kuşkusuz, bu amaç bile önemsiz sayılamaz. Ama bence eksik sayılır. Kimsesiz yada yoksul bir çocuğu koruyup büyütüp okutup, devlet okullarından ve üniversitelerinden ellerine birer diploma tutuşturarak yaşama salmak önemli bir iş olmakla birlikte, benim Nesin Vakfı'nı kurmaktaki amacım ve burda yapmak istediğim salt bu değildir. Nesin Vakfı'nın çocukları devletin okullarında okuduklarına göre, öğrenimlerini bu okullardan alıyorlar, ama eğitimlerini Nesin Vakfı'ndan alacaklardır ve bu eğitimin başka eğitim yöntemlerinden önemli ayrımları vardır. (Ayrıca, Türkiye'de eğitim yöntemi yada yöntemleri olup olmadığı tartışılacak bir konudur.) Nesin Vakfı'ndaki çocuklarımın, kendi soyumdan gelen çocuklarımdan bence hiçbir ayırdı olmadığı için onlara Vakıf çocuklarım diyorum. Vakıf çocuklarıma nasıl bir eğitim vermek, onların nasıl insanlar olmasını istiyorum? Sanırım, sanırım değil, kesinlikle inanıyorum ki, bunu çok kişi merak ediyor. Biliyorum, bu meraklıların çoğu iyiniyetli, iyi düşünceli değil. Kendilerine pek aykırı, hatta karşıt gelen bir ideoloji doğrultusunda, Nesin Vakfı'ndaki çocukları eğiteceğimi sananlar pekçok. Önce, Vakıf yapılarının bulunduğu Çatalca'dakilerin pekçoğu böyle sanıyor; bunu onların davranışlarından, tutumlarından anlıyorum. Bunlardan başka, kurulduğu onbeş yıldanberi, görev olarak, teftiş amacıyla yada merak güdüsüyle olsun bir kez bile bir görevlisini,

müfettişini, memurunu Nesin Vakfı'na göndermemiş, Nesin Vakfı'nda ne alınıp satıldığıyla hiç ilgilenmemiş olan, ama buna karşılık sürekli sert yazılarıyla Vakf'a harcadığım paralardan "katılma payı" adı altında yüzdebeş para (yani haraç) isteyen ve bu paraları ödeyemediğimde beni mahkemelere veren Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün de böyle sandığı, davranışlarından açıkça belli. Nesin Vakfı'nın amacına benzer amaçla kurulmuş başka eğitim vakıflarını yönetmekte olanların da böyle sandıklarında kuşku yok; çünkü kendileri de korudukları çocukların ve gençlerin kendi çıkarları doğrultusunda yetişmelerine çalıştıklarına göre, beni de kendileri gibi sanmaları doğal. TV de kimi devlet yetkilisinin vakıflardan konuşurken ve vakıf kurumunu överken "Ama hainane maksatlarla kurulmuş olan Vakıflar olduğunu da biliyoruz." gibilerden sözleri de gösteriyor ki, onlar da Nesin Vakfı'nın amacının, en hafif anlatımla, solcu yetiştirmek olduğunu sanıyorlar. (Elbet, hainane maksatlı vakıflar, holdinglerin, dinsel derneklerin yada kuvvetlerin kurduğu vakıflar olamaz. Olsa olsa, Aziz Nesin'in bütün malını mülkünü, bütün varını yoğunu, bütün canını yaşamını adayarak kurduğu ve öteki bütün vakıflar gibi bağışlarla, yardımlarla değil, salt Aziz Nesin'in emeğiyle yaşayan Nesin Vakfı olabilir.)

"Vakıf yoluyla Türkiye'de sosyalizm kurulamaz!" diye beni eleştiren, solcuların akılsızları da beni öyle sanıyorlar. Dahası, benim vergi kaçırmak için bu vakfı kurduğumu yayarak, iç çirkinliklerini boşaltıp rahatlamaya çalışan sözde solcular da başka türlü düşünmüyorlar. Vakıf adı altında ondan bundan para toplayarak bu paralardan yararlanacağımı ve hiçbir zaman vakfı tamamlayıp vakfa çocuk almayacağım dedikodusunu yapanların da sanısı bu. (Buyüzden başından beri Nesin Vakfı'na yardım kampanyası açmadım. Hiçkimseden bağış istemiyorum. Okurlarımın kendiliklerinden verdikleri bağışları da elbet reddetmiyorum. Bu bağışlar yılda bir milyon lirayı bulmaz. Oysa benim kazancımdan Nesin Vakfı'na harcanan yılda 40-50 milyon lira arasındadır.) Kurduğum vakfın sosyalist ülkelerden para aktarmanın bir aracı olduğunu fiskosla yayanların da düşüncesi başka değil.

Bu yazıyı, bütün bu saçmalıklara karşı kendimi savunmak için yazmıyorum. Sıkıyönetim askerî mahkemelerinin en ağır suçlamaları karşısında bile bugüne dek kendimi savunmadım. Adına savunma denilen söz ve yazılarım, gerçekte, savunma

değil, haksızlıklara karşı saldırıdır. Kendimi savunmadım, çünkü savunulacak bişey yapmadım.

Yalanları, dedikoduları, iftiraları biyana bırakarak, Nesin Vakfı'nda ne yapmak istediğimi anlatmalıyım. Nesin Vakfı çocuklarının nasıl eğitilerek, onlara nasıl bir insan biçimi verilmesini istediğimi yazılı olarak saptamak istiyorum. Ben yaşarken ve Nesin Vakfı'nı kendim yönetirken, Vakıf çocuklarımın nasıl eğitilmesini istediğimi yazılı olarak saptamasam da olabilirdi. Ama ben bigün, hem de çok uzak olmayan bigün olmayacağım. Ölümümden sonra, Nesin Vakfı'nın, koruduğu çocukların salt maddî gereksinmelerini karşılayan ve onları okullarda okutan bir kurum olarak kalmasını istemiyorum. Bunu yapmasının ötesinde, vakıf çocuklarımın ne yönde bilinçlendirilmesini istediğimi, hangi yöntemle, hangi ilkelere dayanarak ve ne amaçla eğitileceklerinin bilinmesi için bunları yazılı olarak saptamak istiyorum. Böylece bu yazı Nesin Vakfı üzerine vasiyetnamem olacak demektir.

Bu yazıyı yazmaya başlarken nasıl bir biçemde yazmam gerektiğini çok düşündüm. Evet, bir vasiyetname, ama aynı zamanda da bir yönetmelik olacak. Bu türlü yönetmelik, vasiyetname yada benzeri yazılar madde madde yazılır, kuru, ağır, aşırı ciddî (yani gereğinden çok) ve kesin yargılı olur. Bütün yönetmelikler gibi "Şöyle olacaktır.", "Böyle yapılmalıdır.", "Bu yolda davranılması gerekir." gibilerden kesin yargılar içeren maddelerden mi oluşsun, yoksa o maddelerin nedenlerini, gerekçelerini, bende nasıl ve hangi ilişkiyle oluştuklarını tıpkı öykü anlatır gibi mi anlatayım? İkinci biçimi yeğledim. Vakıf çocuklarımın nasıl yetiştirilmelerini, eğitilmelerini istediğimi madde madde sıralasam da, bu maddeleri öyküleştirerek yazacağım.

1 — Vakıf çocuklarımın üretmen olmalarını istiyorum:

İnsanlarımızın tüketmen değil, üretmen olarak yetiştirilmeleri gerektiği salt bu küçücük Nesin Vakfı'nın değil, bütün Türkiye'nin sorunudur. Ama ne yapayım ki, benim gücüm ancak Nesin Vakfı'na yetiyor.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne dek, nerden nereye geldiğini (getirildiğini) en açık biçimde anlatan belge İlkokul Müfredat Programlarıdır. Değişen bütün bu müfredat programları karşılaştırılarak incelenirse, Türkiye'nin altmış yıldan ve özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan ve 1950 den sonra nasıl

geriye doğru bir eğri çizmekte olduğu görülür. Bu inceleme ve araştırmayı yapmak eğitbilimcilerin görevidir. Bu acı gerçeklerin en acısı da, değişen müfredat programlarında açıkça görüleceği üzere, Türk insanının üreticilikten tüketiciliğe geçirilmeye çalışılması ve dış (yabancı) etkilerle tüketmen yetiştirilmek üzere insanımızın eğitilmesidir. Türk insanının üretmen olmadan tüketmen olarak eğitilerek yetiştirilmesi, Türkiye'nin dışa bağımlılığını gösterir ve bu dıştaki parlak cilalı görünüşe karşın özde geriye doğru gidişin başlangıcıdır.

Şimdilik sayıları yirmibeş olan (ilerde seksen olacak) vakıf çocuklarımın üretmen olarak yetişmeleri için eğitilmelerine çalışıyorum. Üretmek deyince anladığımız çok geneldir: tarımsal, hayvansal, endüstriyel, el zanatıyla ve doğal kaynaklardan elde edilen bütün maddî ürünleri üretmek, hizmet üretmek, düşün üretmek, sanat yapıtı üretmek; özetleyin üretilebilecek herşeyi üretmek.

Üretimin, insanın yeteneğine, bilgisine ve çalışmasına göre üç aşaması vardır: Yapıcılık, kuruculuk, yaratıcılık... Yaratıcılık, doğuştan genetik yetenekleri, üstün zekâyı gerektirebilir. Ama normal sayılan, sakatlar ve uyumsuzlar da özel eğitilerek, her insan yapıcı ve kurucu olarak üretmen yetiştirilebilir.

Vakıf çocuklarımın, yeteneklerine göre yapıcı, kurucu ve yaratıcı üretmenler olacak biçimde eğitilmelerini istiyorum.

Okuldaki öğretimle Nesin Vakfı'ndaki eğitimin çeliştiği bir gerçektir. Çünkü okullarda dersler yineleterek ve ezberletilerek öğretilir. Ezberletme yoluyla öğretim, üreticiliğe ve hele yaratıcılığa engeldir. Ezberletme yoluyla bilgilerin öğretildiği çocukların ve gençlerin üretici ve yaratıcı olarak yetiştirilmesi olanaksızdır. Ezberletilerek öğretilmiş insanlar, öğrendikleri bilgileri yinelerler, o bilgilerin öykünücüsü (taklitçisi) olurlar, ama yeni bilgiler üretemezler ve yaratıcı olamazlar; öğrendikleri bilginin bekçisi olurlar ama sahibi olamazlar. Edinilen bilginin sahibi olabilmek için, o bilgiyi kullanabilmek gerekir. Nesin Vakfı'nda eğitim, yaptırarak, uygulatarak, düşündürerek bilgi vermeye yönelik olduğundan, doğal olarak, okul öğretimiyle Nesin Vakfı eğitimi arasında kaçınılmaz bir çelişki vardır. Bu çelişkinin, çocuğun kişiliğinin gittikçe oluşmasıyla giderilebileceğini sanıyorum. Gelişmiş bir kişilikte, ezberletilerek öğretilmiş bilginin üreticiliği bütünleyeceği bile düşünülebilir.

2 — Vakıf çocuklarımın dünyaya, insanlara, olaylara eleştirel gözle bakmalarını istiyorum.

Vakıf çocuklarımla, haftanın bir, kimileyin de iki günü toplanır, konuşuruz. Toplantılarımızda onlara sıksık yineleyerek söylediğim şudur:

> **"Benim söylediklerimi, büyük diye tanıdığınız başkalarının sözlerini de ille benimsemek zorunda değilsiniz. Sözlerimin yanlış bulduğunuz, herhangi nedenle benimseyemediğiniz yerleri varsa yada tümüne karşıysanız açıkca söyleyin, tartışalım. Salt benim değil, hiçkimsenin sözünü olduğu gibi benimsemek zorunda değilsiniz. Kim olursa olsun, ne kerte büyük sayılırsa sayılsın, herkesin sözünü, davranışını, tutumunu, yazısını, gerekli bulduğunuzda eleştirmelisiniz. Salt insanları değil, gelenekleri, tabuları, yasaları, görenekleri, verilmiş yargıları, herşeyi eleştirmelisiniz. Eleştirmek, her zaman haklı olduğunuz anlamına gelmez. Ama bişeyi, eleştirdikten sonra benimserseniz, neyi, niçin kabul etmiş olduğunuzu bilirsiniz. Eleştirinin amacı eleştiri değil, doğruyu bulmaktır. Eleştiri olsun diye eleştirmek, yani her zaman, her yerde, her ne olursa olsun ille de eleştirmek alışkanlığı, bilgiçlik taslama biçimine gelebilir. Bunu önlemek için de, özeleştiri ve özdenetim gereklidir."**

Vakıf çocuklarıma, eleştirmeden benimsedikleri bişeyin (düşüncenin, yargının vb.) gerçek sahibi olamayacaklarını anlatmaya çalışıyorum.

3 — Vakıf çocuklarımın cezasız yetişmelerini istiyorum.

Nesin Vakfı'nda ceza yoktur. Nesin Vakfı çocukları hiçbir durumda cezalandırılmazlar. Örneğin, sınıfta kaldı yada çok kötü bir davranışta bulundu diye çocuk vakıftan atılmaz. Nasıl kendi soyumuzdan gelen çocukları, kötü çok kötü şeyler yaptı diye evimizden atamazsak, Vakıf çocuklarım da, her ne yaparlarsa yapsınlar, Vakıf'tan atılmayacaklardır. Örneğin sınıfta kalan yada bütünlemeye kalan Vakıf çocuklarımı hiçbir biçimde cezalandırmadığım gibi, onları avutuyorum. Üzülmemelerini söylüyorum. Başarısızlıklarının, gelecek başarıları için onları hızlandırması gerektiğini anlatıyorum. Bu yöntemin, cezalandırmaktan çok daha etkili olduğunu, başarısı için çocuğa itici güç verdiğini

deneyimlerimde gördüm.

Ceza vererek çocuğu eğitme yönteminin yanlışlığını kendi yaşam deneyimlerimizden de biliriz. Biliyoruz ki insan, en değişken varlıktır. Diyelim 10-13 yaş arası çok hırçın, tembel, atak saldırgan olan bir çocuğun, onbeş yaşından sonra değişerek, çalışkan, uslu, başarılı olduğu çok görülmüştür. Belki biz de böylelerinden biriyiz. Hangi alanda olursa olsun bütün başarılı insanların yaşamlarında başarısızlık ve başarı zikzakları görülmektedir. Çocuğun okulda hiç başarı kazanmaması da olasıdır. Böyle çocuklar, yaşamın kılgısal işlerinde başarılı olabilirler.

Nesin Vakfı'ndan çocuklar atılmaz; çocuklara ceza olarak bilinen hiçbir işlem yapılmaz. Çocuklar döğülmez.

Altı yıldanberi Nesin Vakfı'nda çocuklar var. Bu cezalandırmama ilkesini hep uygulayabildim mi? Hayır. Suçumu söylemeliyim: Kendi ilkemi bozarak altı yılda iki kez çocukları döğdüm. Bunu yaptığım için de hem utanıyorum, hem kendimi suçluyorum, hem de dayak attığım çocuklardan daha çok maddî ve manevî acı çektiğimi biliyorum. (Dayak attıktan sonra, türlü yürek, tansiyon, ve dinginleştirici ilaçlar alarak zor kendime gelebildim.) Bana sakın "Çocuklar dayağı hakketmişler miydi?" diye sormayın. Her ne olursa olsun hiçbir zaman çocuk (elbet büyükler de) dayağı hakketmiş olmazlar. Bundan sonra bu suçu hiç işlemeyeceğim. Benden sonra da Vakıf çocuklarımın hiçbir biçimde cezalandırılmalarını istemiyorum. Çocuklarımın onurlarını kırmamak için onları neden döğdüğümü açıklamayacağım, ama niçin döğmek zorunda kaldığını anlatmalıyım. Çocuk hiçbir zaman suçlu olamayacağı için cezalandırılamaz. Çocuk suç işlese de suçlu değildir; çünkü onun suç işlemesinin nedeni, önceden iyi eğitilmemiş olmasıdır. Öyleyse suçlu olan çocuk değil, çocuğu eğitmek görevi olup da eğitmemiş olanlardır. Çocuğu eğitmesi gereken insanın, suç işledi diye çocuğu cezalandırmak amacıyla döğmesi, çocuğun kişiliğinde asıl suçlu olan kendisini döğmesi demektir. Çocuğu eğitmek için döğmek, önceden çocuğu eğitmemiş olmanın cezasını çocuğa yüklemek oluyor. Bilindiği üzere, çocuğun eğitimi doğduğu, hatta ana rahmine düştüğü andan başlıyor. Vakıf çocuklarım Nesin Vakfı'na çok küçük yaşlarda gelmiş olsalardı, elbet onları eğitecektik ve suç sayılan şeyleri yapmayacaklardı. Ama döğdüğüm çocuklar Vakf'a ondört-onbeş yaşlarında, kişilikleri oluşmuş olarak gelmişlerdi. Ben altı yılda iki

kez bu çocukları döğerken, gerçekte onların geçmişteki yanlış eğitimlerinin yada eğitimsizliklerinin cezalarını bu çocuklara yüklemiş oluyordum; bir anlama dayak yoluyla bir eğitim ameliyatı yapmak zorunda kalmıştım. Bütün bu gerekçeler, çocuklara dayak atmakta haklı olduğumu kanıtlamaz elbette.

Nesin Vakfı'nda ceza olmadığı gibi, maddî ödül de yoktur. Çocuk hangi başarıyı gösterirse göstersin, karşılığında maddî ödül alamaz. Çünkü, her başarı onun görevidir. Bunun karşılığında beni ve arkadaşlarını sevindirmiş, mutlu etmiş olur; kendisini kutlarım. Başarı kazananlara maddî ödül verilirse, türlü nedenlerle başarı kazanamayanlar ödül alamayacağı için, dolaylı olarak cezalandırılmış olurlar. Bu ödül, çocuklar arasında kıskançlık, sevgisizlik, haset yaratır. Her çocuk üstün başarı gösteremez ve buyüzden maddî ödülden yoksun kalması haksızlık olur. Başarı karşılığında verilen maddî ödülün bir kötülüğü de, ödülün özendiricilik nitemi yüzünden, çocukların salt ödül kazanmak için yarışa alıştırılmaları ve her başarılarından sonra, ödül bekleme gibi bir kötü alışkanlık edinmeleridir. Ayrıca, başarı kazanan çocuğa ödül olarak verilen şeye, başarı kazanamayan çocukların da gereksinmeleri vardır.

Yaşam, doğal olarak bir yarışma, hatta bir savaşımdır ve bunu değiştirmek de bizim elimizde değildir. Buyüzden ödülün, yaşam savaşında insanda kazanma tutkusu ve özendiricilik yarattığı yatsınamaz. Vakıf çocuklarımın da, değişik yarışmalara katılıp ödüller kazanmalarını isterim. Örneğin, Vakıf çocuklarımın okullarından takdirname ve teşekkür belgeleri almaları beni sevindiriyor. Genel olarak ödüle karşı değilim. Ancak, bu ödül kazanmanın kendi aralarında, kendi evlerinde, yani Vakıf'ta olmasını uygun bulmuyorum. Onların babaları, dedeleri olarak, içlerinden başarılı olanları ödüllendirip, başarısızları ödülden yoksun bırakmak istemiyorum.

Bununla birlikte Nesin Vakfı çocukları bol bol armağan alırlar. Armağan, herhangi bişeyin karşılığı olarak verilmez. Armağan vermek için, yılbaşı, bayram, ders yılı sonu, ders yılı başlaması, lise bitirme, yaşgünleri gibi pekçok vesileler vardır ve bulunur. Armağanı bütün Vakıf çocuklarım alırlar ve hepsinin armağanları ayrı ayrıdır.

Her yıl Nesin Vakfı'nda çalışmak üzere Alman pedagoglar gelir. Bu yıl gelen pedagog Bayan Erica Ollerdissen-Belsen,

Vakıf'tan ayrılacağı gün, Vakıf çocuklarıyla birlikte bir toplantı yaptık. Bayan Erica'ya, eğitim yöntemlerimizde gördüğü yanlışlarımızı söylemesini ve bizi eleştirmesini rica ettim. Bayan Erica iki eleştiri getirdi. Bunlardan biri, çocukların çalışmaları için izlence (program) yapmadığımız, buyüzden hangi çocuğun hangi işi yapacağının ve kimin sorumlu olduğunun bilinmemesiydi. Oysa biz çocuklar için, günlük ve haftalık izlenceler yapıyorduk. Ancak çocuklardan kimisi, izlencelerdeki görevlerini yapmıyorlar yada yapamıyorlar ve bundan dolayı cezalandırılmadıkları için de, Bayan Erica izlencelerin yapılmadığını sanıyordu. Burda bizim yanlışımız, ceza vermediğimize göre, çocuklardan izlencedeki görevlerini yapmayanlara sorum duygusunu yeterince verememiş olmamızdı.

İkinci eleştirisi şuydu Bayan Erica'nın. Çocuklardan kimisi, mallarına, eşyalarına sahip olmuyor, mallarının değerini bilmiyorlardı. Örneğin oldukça yeni ayakkabısının ökçesine basarak bahçede dolaşan bir çocuk, ayakkabılarını geceleri, her teki ayrı bir yerde olmak üzere dışarda, yağmurda bırakıyordu. Ben bahçede bulduğum böyle bir çift ayakkabının sahibinin kim olduğunu bile araştırmamıştım. Örneğin ayakkabısını kötü kullanıp erken eskiten çocuklara da yeni ayakkabı alıyordum. Oysa bunlara yeni ayakkabı almayarak, mallarına sahip olmalarını öğretmemiz gerekirdi.

Pedagog Bayan Erica'nın dediğini yapamazdık. Çünkü bu, Nesin Vakfı'nda uygulamaya çalıştığımız eğitim ilkesine aykırı olurdu. Örneğin ayakkabısını kötü kullanıp erken eskitti diye yeni ayakkabı almamak, çocuğu dolaylı olarak cezalandırmak ve arkadaşlarının yanında aşağılamak olurdu. Salt o çocuğu arkadaşlarının yanında utandırmamak için, bahçede bırakılmış ve ökçelerine basılmış ayakkabının sahibini araştırmamıştım.

Bizim eğitim yöntemimize göre, kötü kullandığı için ayakkabısını erken eskitene yeni ayakkabı almamak yerine, o çocuğa ayakkabısını nasıl kullanması gerektiğini, bizim aylık harcamalarımızı, gelir ve giderlerimizi, çektiğimiz sıkıntıları anlatıp öğretmemiz gerekiyordu. Biz bu görevlerimizi tam olarak yerine getirememiştik ki, çocuk da Vakf'a gelmeden önceki eski alışkanlığıyla ayakkabılarının ökçelerine basarak ayakkabılarını giymiş, her teki bir yanda bahçeye atıp bırakmıştı.

12 Eylül 1980 den sonra, anarşinin sorumluları ve suçluları

olarak 17-20 yaş arasındaki çocuklarımızı asan bir ülkede, cezasız eğitimin yararını anlatmanın zorluğunu, hatta olanaksızlığını biliyorum. Ancak şuncasını söylemeliyim ki: Asıl suçluların çocuklar olmayıp, onları yanlış eğitmiş ve onlara yanlış örnek olmuş bulunan büyükler olduğu gerçeğinden kalkarak, bugüne dek çocuklarımız cezasız eğitilmiş olsalardı, 1980 den önceleri çocukları ve gençleri suça iteleyen, kışkırtan, özendiren ve onların suç işlemelerini önlemek görevleriyken bu görevlerini yerine tam getirmeyen sorumlular, görevliler, yetkililer, politikacılar yurt içinde ve dışında dolaşırlar ve hâlâ Türkiye'nin politikasını yönlendirmeye çalışırlarken, 17-20 yaş arası çocuklar ve gençler suçlu diye asılmazlardı.

Vakıf çocuklarımın, benden sonra da cezasız yetiştirilmelerini diliyorum.

4 — Nesin Vakfı'nda yasak yoktur.

Nesin Vakfı'nda çocuklara hiçbişey yasak değildir. Çünkü yasaklama, bir eğitim yöntemi olamaz. Yasaklama, ancak yasağın sürdüğü, o yasak baskısını yapanın varolduğu sürece geçerlidir. Yasağı koyan gücün bulunmadığı yada zayıfladığı zamanlarda yasak kalmaz. Eğitimde önemli olan, yasak koymadan, yasak konulacak şeyi çocuğun eğitilerek kendiliğinden yapması yada yapmamasıdır. Çocuk, neyin, nasıl, ne zaman yapılıp yapılmayacağına kendiliğinden karar verebilecek biçimde eğitilmelidir.

Konulan yasak, kime, kimin ölçütlerine, değer yargılarına göre yasaktır? Yasakları kimler, kimlerin çıkarları için koymuştur? Kimi koşullarda yasaklara uymak olumsuzluk, yasakları çiğnemek de olumluluk olabilir. Çocuk, yasak konusunda da eleştiri getirerek bunları düşünebilmelidir.

Uygulamadaki örneklerimizle Nesin Vakfı'ndaki yasaksızlığı nasıl sağladığımızı anlatmaya çalışayım.

Nesin Vakfı'nın ortaokul ve lise öğrencisi olan kız ve erkek çocukları, dersleri çok olup da (örneğin sınav günleri gecesinde) geceleri geç saatlere dek çalışmak zorunda kaldıkları zaman, mutfağa girip kendilerine çay yapıyorlar. Aşçı, mutfağı dağıttıkları gerekçesiyle çocukların gece mutfağa girmelerini yasaklamamızı istedi. Yasağı gerekli görmedik. Bu kez de, mutfaktaki tüpgaz ocağını yanık bırakıp, çaydanlığı da yanan ocak üstünde unutup yatıyorlardı. Kendilerine böyle yapmalarının tehlikeleri ve zararları biçok kez anlatıldıysa da bu unutkanlıkları sürdü. İyi bir insan

olan Vakıf yönetmeni önlem olmak üzere, çocukların girmemesi için geceleri mutfağın kapısını kilitlemeye başladı, yani mutfağa giriş yasağı koydu. Öğrendiğim zaman, bu yasağı kaldırttım. Çünkü mutfağa girişi kapıyı kilitleyerek yasaklamakla çocukların ocağı açık ve çaydanlığı da ocak üstünde bırakmalarınıönlüyorduk ama, işi bittikten sonra ocağın söndürülmesi ve çaydanlığın yanan ocak üstünde unutulmaması gerektiği konusunda çocukları eğitmiş olmuyorduk. Bizim Nesin Vakfı'nda koyduğumuz bu yasağın kalktığı zamanlar yada böyle bir yasağın olmadığı yerlerde, çocuklar o yanlışı yine yapacaklardı. Vakıf çocuklarıma mutfağa girmelerinin kesinlikle yasak olmadığını, ama mutfağın dağıtılmasından aşçının haklı olarak sinirlendiğini, buyüzden mutfağın darmadağın edilmemesini, ocağın açık bırakılmasının zararlarını ve tehlikelerini yineleye yineleye anlattık. Onlar da, Vakf'a gelen yeni çocuklara anlatıyorlar. Şimdi bu iş yasaksız olarak yürümektedir.

Çocuklardan kimisi, geceleri kilere girip portakal, mandalina gibi yemişleri yiyor, orda var sanılan yemişler ertesi gün bulunamıyordu. Sorulduğunda, kimin yediğini de söylemiyorlardı. Vakıf yönetmeni başedemeyince kilerin kapısını kilitlemek zorunda kalmıştı. Kilitle yasak koymanın bir umar olmadığını, kapı kilitlenince girip yemişleri alamasalar bile kilitsiz olan başka bir yerden başka şeyler alabileceklerini, önemli olan başka bir yerden başka şeyler alabileceklerini, önemli olan çocuklara, kapı açıkken bile kilere girerek ordan gizlice yemiş alıp yemelerinin Vakıf'ın öteki çocuklarının haklarını yemek olduğunun anlatılmasının, öğretilmesinin gerektiğini önce yönetmenimize anlattım. Şimdi kilerin kapısı açıktır. Kilerin bir anahtarı da çocuklardadır. Kilerimizden hiçbişeyimiz de eksilmemektedir. Günün birinde kilerimizden herhangi bişeyimiz eksilirse, biz kesinlikle biliriz ki, kilerden o şeyi çocuklarımızdan başka birisi almıştır.

Nesin Vakfı'nın bahçesindeki ağaçlarda yemişler olunca, hep birden toplanır ve birlikte yenilir yada soğuk hava deposunda saklanarak sonradan yine birlikte yenilir. Teker teker çocukların ağaçlardan yemiş koparmalarının, öteki Vakıf çocuklarının haklarını yemek olduğunu anlattım. Ağaçlardaki yemişler hepimizindir. Ancak yere düşmüş olanlar yenilebilir. Bunu küçük Vakıf çocuklarım bile, büyük çocuklardan öğrendi.

15 Ağustos 87 Cumartesi günü çalışma odamın penceresin-

den bakıyordum. Dörtbuçuk yaşındaki Hakkı'nın koşarak ağaçların arasına daldığını gördüm. Ne yapacak diye merakla izledim. Ağaçların arasından çıktı. Elindeki elmayı tulumbada yıkayıp yemeye başladı. Pencereyi açıp niçin ağaçtan elma koparıdığını sordum. Hakkı'dan önce, onun az ötesindeki Elvan (onbiryaşında) sorumu yanıtladı:

— Ağaçtan koparmadı, yerden aldı, ben gördüm.

Dörtbuçuk yaşındaki Hakkı bile, kendi yasağını kendi koyarak Nesin Vakfı'nın yasaksızlık ilkesine uyabiliyor. Büyüyünce Hakkı, kimi yasakların saçmalığını anlayacaktır elbet.

Türkiye, belki de dünyanın yasakları en çok olan ülkesidir: "İnşaata girmek yasaktır!", "Burda cıgara içmek yasaktır!", "Yere tükürmek yasaktır!", "Çöp ve izmarit atmak yasaktır!", "Buraya işemek yasaktır!" (Yani, burdan başka yere işenebilir.) "Çimenlere basmak yasaktır!", "Çiçekleri koparmak yasaktır!", "Pencereden sarkmak yasaktır!", "Köpek var, girmek yasaktır!" Yasaktır, yasaktır, yasaktır... Yapılmaz, edilmez demezler. Yapılmaması rica olunur, demezler. Lütfen yapmayın, demezler.

Türkiye dünyada en çok yasakların bulunduğu ülkedir, ama aynı zamanda dünyada ençok yasakların çiğnendiği ülkedir de... Ne denli çok yasak konulursa, o denli de çok yasak çiğnenecek demektir.

Nesin Vakfı'nda hiçbir yasağın konulmamasını ve uygulanmamasını diliyorum, ben varken de, yokken de...

Nesin Vakfı'ndaki çocuklarıma uyguladığım ve benden sonra da uygulanmasını istediğim eğitim yöntemlerinden bikaçını yazabildim. Yazmam gereken daha başka eğitim ilkelerimizi de yine bir öykü havasında yazacağım.

Kendi soyumdan dört çocuğum ve altı torunum var. Burda sıraladığım eğitim yöntemlerini ve ilkelerini, soyumdan gelen çocuklarıma uygulayabildim mi? Hayır, uygulayamadım. Çünkü o zaman bunları bilmiyordum ki, daha öğrenmemiştim ki... Vakıf çocuklarını, soyumdan gelen çocuklarımdan çok daha iyi eğitmeye çalıştığım kesindir. Neden böyle oldu? Çünkü, insan babalık zenaatını öğrenmiş olduğu zaman artık baba olma gücünü yitiriyor; baba olma gücü varken de babalık zenaatini bilmiyor.

Nesin Vakfı
19 Ağustos 1987

EĞİTİM KONUSUNDA VASİYETİMDİR - 2

5 — Çocukların şımarma hakları olmalıdır.

Eğitim konusunda buraya dek yazdıklarımdan kimisi, değişik biçimlerde de olsa, belki başka eğitim dizgelerinde bulunabilir. Ama bir eğitim yöntemi olarak çocukların şımarma haklarının tanınmasının daha önce yazılmış ve uygulanmış olduğunu sanmıyorum. Bildiğimce bütün eğitim yöntemleri, çocukları şımartmamak üzerinedir. Şımarmanın, çocuğun önemli gereksinmelerinden biri olduğu kanısındayım. Yemek, içmek nasıl çocuğun dirimsel (biyolojik) gereksinmeleriyse, şımarmak da çocuğun ruhsal gereksinmesidir. Salt çocuklar üzerindeki deneyimlerime değil, genel yaşam deneyimlerime ve tanığı olduğum çocuklara ilişkin olaylara dayanarak, belli bir çocukluk döneminde şımaramamış çocukların bu eksikliklerini yaşamları boyunca bir aşağılık duygusu olarak değişik doyumsuzluk belirtileriyle sürdürdüklerini söyleyebilirim. Şımarmalarının gerektiği dönemde şımaramamış çocuklar, büyüdüklerinde bu yaşanmamışlıklarını bir doyumsuzluk olarak sürdürüyorlar. Eşlerine, birbirlerine, arkadaşlarına, çocuksu ve yapmacıklı davranan ortayaşlı, hatta yaşlı kadın ve erkekler, çocukluklarında yaşayamadıkları şımarıklıklarının doyumsuzluğu içindedirler. Çocukluklarında şımaramamış insanlar, bu eksikliği yaşamları boyunca özlemle duyacak, olgun yaşlarında doyumsuzlukla anormallikler göstereceklerdir.

Anababalar, eğitmen ve öğretmenler çoğunlukla —hatta genellikle— çocukların şımarmalarının zararlı olduğunu sanırlar. Oysa çocuğa şımarma hakkını tanımak onu şımarık yapmak değildir. Çocuk için vazgeçilmez bir gereksinme olan besin de ona gereğinden çok verilirse zararlı olur. Çocuğu, şımarma çağındayken gereksindiği oranda ve gerektiği kertede şımartmak gerekir. Gereksindiğinden çok ve belli bir döneminden sonra şımartmak elbette çocuğu şımarık yapar. Şımarık çocuklar, sanıldığının tersine, ya hiç şımartılmamış yada gereğinden çok ve şımartılmakta geç kalınmış çocuklardır.

Bu söylediklerimin bilimsel bilgiler olduğunu söyleyemem,

ama bunlar yaşamdan edindiğim deneysel ve kılgısal (pratik) bilgilerdir. Gözlemlerim bana, zamanında gereğince ve yeterince şımartılmamış çocukların şu değişik davranışlarda bulunduklarını gösterdi:

• Çok şırnaşık, çok yılışkan oluyorlar. Devletin yuva ve yurtlarına (özellikle yedi yaşına dek çocukların korunduğu yuvalarda) ziyarete gitmiş olanlar, ordaki çocukların ne kerte aşırı sokulgan olduklarını, bağıra çağıra ziyaretçilerin eline eteğine nasıl sarıldıklarını üzüntüyle görmüşlerdir. Bunlar, anababalarına yada onların yerini alan birine (eğitmen yada öğretmen) şımaramamış çocuklardır. Anababasına yada onların yerini alan yakınlarına şımarabilmiş çocuklar, yabancılara daha ağırbaşlı, ciddî davranırlar ve onur kazanırlar.

• Belli dönemlerinde yeterince şımaramamış çocukların başka bir ruhsal belirtisi de, yukarda söylediğimin tam tersine, biraz büyüdüklerinde yabanıl, insan kaçkını, içine kapanık olmalarıdır. Bunları, Nesin Vakfı'na on yaşından, onbeş yaşından sonra gelmiş çocuklarda gözlemlemekteyim. O yaşta artık şımartılma dönemlerini çoktan atlatmış bulunuyorlar. Bu çocuklarımı başka yöntemlerle, örneğin söyleşilerimizle, tartışmalarımızla, kent yaşamına sokarak, yakın tanıdığım aileler yanına yaz tatilinde iki hafta konuk göndererek, Vakf'a sıkça gelen yazar, sanatçı ve bilimci dostlarımla ilişkiye sokarak, her hafta İstanbul'da tiyatrolara ve Atatürk Kültür Merkezi'ndeki konserlere göndererek, kent gezmeleri yaptırtarak, yazın plajlara gönderterek toplumsallaştırmaya ve yaşamadıkları şımarıklıklarının eksikliğini ve özlemini eğiterek gidermeye çalışıyorsam da hepsinde tam başarılı olduğumu söyleyemem; herşeyden önce buna yeterince zamanımı ayıramıyorum.

• Yeterince ve gereğince şımartılmamış çocuklar büyüdüklerinde, saldırgan, kırıcı, yıkıcı, sevgisiz ve kıyıcı oluyorlar. Örnekler: Kadıköy-Karaköy, Boğaziçi ve Adalar vapurlarının, sinemaların, otobüslerin koltuk ve kanape kaplamalarını çakıyla yada tıraşbıçağıyla kesen, parçalayanlar (ki bunların çoğu çocuk ve gençtir, öğrencidir) caddelerdeki çöp kutularının içindekileri geceleri tutuşturanlar, boş yapıların camlarını taş atarak kıranlar, genel telefon kulübelerinin kapılarını camlarını kırıp telefon aygıtlarını bozanlar, bana göre çocukluklarının belli döneminde yeterince şımarmamış olduklarından saldırganlaşmışlardır.

Nesin Vakfı'na 1981 yılında ilk çocukları almaya başladığımda Vakf 'ın yapıları dahaca tamamlanmamış ve örgütlenme tam olmamıştı. Buyüzden aldığım ikisi kız yedi çocuğu, şimdi yönetmenevi olarak kullanılan beş odalı yapıya yerleştirmiştim. Kendim de çekme katlı tek odalı bir küçük işçi evinde kalıyordum. 10-14 yaş arası o yedi çocuk, kaldıkları yapıyı beş ay içinde oturulamaz duruma soktular. Bütün pencere camlarını, kapı camlarını, dolap kapaklarını, gardropların kapak ve gözlerini, rafları kırıp parçaladılar ve demir pencere çerçevelerini söktüler. Elbet, evin içinde kullanılabilir eşya da kalmamıştı; ne tabak, ne bardak... Ocakları da parçaladılar. Damda oynayıp kiremitleri kırdılar. O güzelim ev, vandalların, barbarların istilasına uğramış gibiydi. Rafların birinde duran yeni aldığım kahve değirmenini öyle kırıp, eğip büküp parçalamışlardı ki, görünce şaşmamak elde değil. O kahve değirmeninden arta kalan maden külçesini, o korkunç yıkımın bir anısı olarak, Nesin Vakfı'nın büyük yapısında mermer salondaki vitrinlerden birine koydum. Bu olayları anlatmak için, çocuk saldırganlığının bir simgesi olan o parçalanmış kahve değirmenini, Nesin Vakfı'nın ziyaretçilerine gösterdiğim zaman, hepsi de 10-14 yaş arasındaki çocukların bir kahve değirmenini nasıl o duruma sokabildiğine şaşıyorlar. Ben o sırada, Nesin Vakfı'nda çocuk yetiştireceğim konusunda iyice umutsuzluğa kapılmak üzereydim. Önceden düşünüyordum ki, çok kötü ve ağır koşullarda ve yoksulluk içinde yaşamış olan bu çocuklar, geldikleri bu yeni yerde, sıcak evde, hertürlü gereksinmeleri yerine getirilmiş olduğu ve iyi yemekler de yedikleri ve okula gönderildikleri için mutlu ve rahat olacaklar ve kendilerine verilenlere sahip çıkacaklar. Böyle bir sonuçla karşılaşacağını hiç düşünememiştim. Neden böyle düşünüyordum? Çünkü, o yaştaki kendi çocukluğumla onları karşılaştırıyor ve en büyük yanlışı yapıyordum. Oysa bu saldırgan çocuklar, daha küçük yaşlarındayken şımartılmamış olmalarının hıncını, bilmeden, ayrımsamadan, camları, tahtaları, demirleri, eşyaları, kahve değirmenini, kiremitleri kırarak, parçalayarak çıkarmak istemişlerdir.
Ne yazık ki bu çocuklar, artık şımartılma yaşını da geçmişlerdi.

Yeni büyük yapı yapılınca çocukları oraya aldım. Ben de onlarla aynı yapıda kalıyordum, birlikte yemek yiyorduk. Sıksık konuşuyorduk. Şımartılmadılar ama, zamanla sevildiklerini anladılar ve güven duymaya başladılar. O yedi çocuğun dördü yine

Vakıf'ta, başarılı ve çok iyi öğrencilerdir. Kendilerini beğeniyor ve seviyorum. (Öbür üç çocuğu ben çıkarmadım, ailesi alıp götürdü.)

Çocuk şımararak bibakıma içgüdüsel olarak büyüklerini şu yönlerden sınamaktadır:

- Sevilip sevilmediğini öğrenmek.
- Sevecenlik içinde olup olmadığını denemek.
- Güvende olup olmadığını anlamak.

Şımarık çocuğa, sevilme, sevecenlik ve güven duygusu verir.

Türkiye, çocukların en az şımartıldığı ülkelerden biridir. Şımarık ve sırnaşık çocukların çok olması da buyüzdendir. Şımartılmayançocuk duyduğugereksinmeyleille de şımartılmak istediği için şımarık ve sırnaşık olur; tıpkı kötü ve az yemek verilen çocukların açgözlü olmaları gibi. Anababaların, eğitmen ve öğretmenlerin, belli yaşlarda şımartmanın çocuğun gereksinmesi olduğunu bilmemeleri biyana, sıkıntılı ekonomik durumlarından, bunalımlarından ötürü, çocuklarını şımartmaya ne olanakları, ne zamanları, ne de sinirsel dayancaları vardır.

Hastalıklara tanı koymak ve hastaların sağaltılmalarında yada tıp ameliyatları için hayvanların denek olarak kullanılması gibi, insanın hayvana en yakın aşaması olan çocukların kimi ruhsal yapı ve davranışlarını anlamak için de, davranışlarını gözlemleyerek hayvanlardan yararlanamaz mıyız? Evcilleştirilmiş memeli hayvanları gözlemlersek, hepsinin şımarmaya gereksindiklerini görürüz. Örneğin bir köpeğin yemeğini suyunu versek, bütün dirimsel gereksinmelerini karşılasak, hayvanın bunlarla yetinmeyip, koşup oynayarak, atlayıp zıplayarak sahibine kendisini sevdirmek, yani şımarmak istediğini biliriz. Saldırgan olması istenilen bekçi köpekleriyse, bir yere bağlanarak ilgisiz, ilişkisiz ve yalnız bırakılır. Köpek ne kerte yalnız ve ilgisiz kalmışsa o kerte de saldırgan olur. İple bağlanmış, zincire vurulmuş köpek, sahibinden başka herkese karşı saldırgandır. Buna karşılık sokak köpekleri, karınlarını doyurmaya çalıştıkları için, saldırgan değillerdir ama sırnaşıktırlar, herkese sokulurlar; çünkü insanlarla hep ilişki içindedirler. Özgür bırakılmış bakımlı ve tok ev köpekleriyse, ne sırnaşık ne de saldırgandırlar.

Çocukluk, insanın dahaca toplumsallaşmadığı, yani insanlaşmadığı, ama yavaş yavaş toplumsallaşmaya başladığı, buyüzden

hayvana en yakın olduğu dönemidir. Çocuk da, yedirilip içirilip, soğuktan korunup bütün dirimsel gereksinmeleri yerine getirilmekle yetinmez, sevildiğini, sevecenlik içinde ve güvende olduğunu şımararak anlamak ister.

Nesin Vakfı'nın küçük çocukları, yeterince şımartılacaklardır. Şımarma dönemini geçirdikten sonra Nesin Vakfı'na gelen çocuklar da, yaşamadıkları şımarıklık dönemlerini giderecek, kapayacak biçimde sevgi, sevecenlik ve güven verilmeye çalışılacaktır.

(Nesin Vakfı'nda, şımarıklığını yaşayamamış çocuklara ilişkin pekçok ilginç olaylara tanık oluyorum. Bunların eğitbilim için gereç olarak yazılması gerektiği kanısındayım. Örneğin bunlardan biri, Nesin Vakfı'na bu yıl aldığımız onbir yaşında bir oğlan çocuğunun gösterdiği davranışlardır. Bu çocuk, okulda olmayıp da Vakıf'ta bulunduğu zamanlar, herhangi bir bahaneyle kapımı çalıp bana gelmekte ve benden bişey istemektedir.

— Aziz dede, kalemim yok...

— İki gün önce vermiştim.

Ya yitirmiş, ya tükenmiştir.

Kalemi veririm, gider. On dakika, yarım saat sonra yine kapımı vurup odama girer. Ya silgisi yoktur, ya mendilini bulamamıştır, ya bâşka bir çocuktan yakınır, ya çorabının kirlendiği bahanesiyle yeni çorap ister. Üstelik bu sıksık başvuruları, sabahın en erken saatinden en geç saatlerine dek sürer. Çalışma odamın kapısını kilitlediğim zamanlar da, eliyle kapıya vurup beni çağırır. Bu isteklerini Vakıf Yönetmeninden istemesini, bana her başvuruşunda söylemişken o yine bana gelir. Neden? Bu çocuk, şımarıklığını yaşayamamıştır. Yaşayamadığı şımarıklığının doyumsuzluğu içindedir. İlgi, sevgi, sevecenlik ve güven istiyor. Şımartılma yaşını da çoktan aştığı için, aradığı o sevgi, sevecenlik ve güveni hiç bulamayarak ya bulduğuyla yetinmeyecek, hep ilgi, sevgi, güven doyumsuzu olarak yaşayacaktır. Bana yaptığını öğretmenine, büyüdüğünde çalıştığı yerdeki üstüne, daha sonra da eşine, arkadaşlarına yapacaktır. Çevremize bakınca böyle insanların ne çok olduğunu görürüz. Bu çocuğun şımarma eksikliğini giderme yollarını elbet arayacağım.)

6 — Nesin Vakfı Çocukları Toplumsal Borçlarının Ne Olduğunu Öğrenmelidirler.

Toplumsal borçluluk duygusu bende daha ilkokul öğrencili-

ğimde, Darüşşafaka'dayken başlamıştır. Sanırım bunda Darüşşafaka'daki öğretmenlerimden bikaçının da etkisi olmuştur. Hep parasız yatılı okullarda okudum. O okullarda okurken, beni kimin okuttuğunu, kimlerin verdiği paralarla, Türkiye yaşam ortalamasının çok üstünde yiyip içip giyindiğimi, öğrenim gördüğümü, yaşadığımı düşünürdüm. Önceleri, okuduğum asker okulundaki eğitimin etkisiyle olacak, bana bütün bunları devletin verdiğine inanmıştım. Beni devlet besliyor, okutuyor, yetiştiriyordu; öyleyse ben devlete borçluydum. Çok sonraları, soyut bir kavram olan devletin, hükümet gibi, Meclis gibi, başkanlık gibi kurumlardaki insanlarda somutlaştığını anladım. Devlet diye somut bişey yoktu; devleti devlet kurumlarındaki kişiler simgeliyordu. Benimse bu kişilere hiçbir borcum olamazdı; çünkü onların verdiği parayla okumuyordum. Onlar para vermiyor, tersine, onlar da benim gibi para alıyordu. Asıl parayı verenin, beni okutup yetiştirenin halk olduğunu, kendisi ve çocukları okuyamayıp beni okuttuğunu anladığım zaman liseyi bitirmiştim. (Çok geç geliştiğimi söylemeliyim.)

Ötedenberi yönetmenler, özellikle iktidarda bulunanlar Türkiye'de bolluk olduğu, Türkiye'nin besin bakımından kendikendine yettiği gibi, gerçeğe uygun olmayan (ki buna yalan denir) sözler söylerler. Onlara göre çarşılarda, pazarlarda, dükkânlarda herşey bol bol vardır: süt, tereyağ, et, yumurta, sebze, yemiş... Evet, bunlar çarşılarda, pazarlarda, dükkânlarda bol bol vardır ama, sofralarda bol bol değil, az az bile yoktur. Örneğin her Türk, mevsiminde bir şeftali yese (iki değil) hiçkimseye gereksindiğince şeftali kalmaz Türkiye'de. Büyük çoğunluk, milyonlarca insan şeftali yiyemediği için, küçük azınlık, yüzbinlerce insan bol bol şeftali yiyebilmektedir. Herşey böyledir. Bu düşünce beni, büyük çoğunluk okullara gidemediği, okuyamadığı için, benim okuma olanağı bulduğum düşüncesine götürdü. Ben başkalarının, milyonlarca insanın, yemek, giyinmek, korunmak, eğitilmek, öğrenmek haklarından yoksunluğu karşısında, üstelik onların ödediği vergilerle okumuş, yemiş, giyinmiş, öğrenim görmüştüm. Yani ben o insanlara borçluydum ve o insanlar yokluk yoksulluk ve yoksunluk içinde ölüp gitmişlerdi ama, yine o durumda milyonlarca insanımız vardı. Bu toplumsal borçluluk duygusu beni hiç bırakmadı. Yaşamını boyunca o borçluluk duygusu gittikçe arttı. Bu, ödenemez, ödenmesi olanaksız bir borçtu. Çünkü, bana

verilenler benim yaşamımı kurtarmış ve yaşamamı sağlamıştı. İnsan birisine yada birilerine yaşamını borçluysa, bu borç, ne aynen, ne en yüksek faiziyle, ne kat kat çoğuyla ödenebilir bir borç değildir. Ama insan, hiçbir zaman ödeyemeyeceği bu borcunu, ölünceye dek ödemeye çalışmak zorundadır.

Nesin Vakfı'nı kurmamın baş nedeni, işte bu hep duyduğum toplumsal borcumu ödemeye çalışma çabasıdır. Salt Nesin Vakfı'nı kurmuş olmam değil, hiçbir politik ve yönetsel tutkum yokken, hatta bu tür işleri hiç sevmiyorken, zaman zaman büyük tehlikeleri de göze alarak politikanın ve toplumsal eylemlerin içine girmem, bunların girişimcisi yada katılımcısı ve yandaşı olmamın nedeni de, işte bu ödenemeyecek toplumsal borcumun ağırlığını yaşlandıkça daha da artarak duymakta oluşumdur. Bugün maddî ve manevî her neyim varsa, bunların hepsi olan bütün varlığımı, bunların hiçbirine sahip olamayanların ödedikleri vergilerle kazanmış olduğuma inanıyorum. Başkalarının elde edemedikleri haklarını, ben bir raslantıyla elde etmiş oldum. Onların yenilmiş haklarını geri vermem olanaksız, ama ödeyemesem de, sahip olduklarımı onlara vererek ödemeye çalışma olanağım var. Benim dünya görüşümü biçimleyen itici güç, Nesin Vakfı'nı kuruşumun başlıca nedeni, bütün yaşam çizgimi belirleyen devim (dinamik) kaynağı, işte bu kendimi borçlu duymamdır.

Nesin Vakfı'nda yetişen ve yetişecek çocuklarımın eğitim yöntemlerini saptarken, kendimden bu denli çok sözetmem uygunsuz bulunabilir. Bu, beni de tedirgin ediyor. Ama amacım, kendimden sözetmek değil, duyduğum bu toplumsal borçluluk duygusunun Vakıf çocuklarıma da iletilmesini sağlamaktır.

Büyüklerin, kendi çocukluklarını olumlu örnek diye çocuklara göstermelerinin, "Ben senin yaşındayken..." diye başlayıp öğütler vermelerinin nice yanlış olduğu tartışılması gereksiz bir doğrudur. Benim de, Vakıf çocuklarıma kendi çocukluk duygularımı örnek göstermem yanlış görülebilir. Ama onların Türkiye'nin genelinde olduğu gibi (belki de dünyanın) bencil, çıkarcı, salt kendilerini düşünen, kurnaz, hep alıcı insanlar olarak yetişmelerine gönlüm razı olmuyor. Bunu başarabilecek miyim? Altı yıllık deneyimlerime bakarak, pek de umutlu olduğumu söyleyemem. Vakıf çocuklarımı, geldikleri ortamın, çevrenin ve içinde bulundukları Vakıf dışı koşulların etkisiyle kapıldıkları bencillikten, çıkarcılıktan, kolaycılıktan, kurnazlıktan, alıcılıktan kolay kurtaramıyo-

rum. Elbet kolay değil, ama ondabir oranında olsun başarsam, kendimi mutlu sayacağım.

Nesin Vakfı çocuklarım, yaşamlarını kazanıncaya dek Vakıf'ta kalırlar. Kendileri gitmezler yada aileleri (velileri) istemezse Vakıf'tan çıkarılmazlar. Yeteneklerine ve çalışmalarına göre eğitim görürler, liseyi bitirdikten sonra üniversiteye gidebilirler, üniversiteyi bitirdikten sonra doktora yapma olanağı kendilerine verilir. Çok başarılı olanlar yurt dışına da gönderilecektir. Bütün bunların karşılığında Nesin Vakfı'na hiçbir borçları ve yükümlülükleri yoktur. Nesin Vakfı'na borçları yoktur demek, borçlu değiller demek değildir. Onlar da bir toplumsal borç altında olduklarını duymalı ve bu ödenemez borçlarını olabildiğince ödemeye çalışmalıdırlar.

Nesin Vakfı çocuklarına bu toplumsal borçların ne olduğu salt sözle değil, yaşatılarak öğretilmelidir. Çocukların bu olguyu yaşamaları, Nesin Vakfı'nın hertürlü yönetimine (parasal, yönetsel, kültürel vb.) katılmalarıyla olabilir. Bu yönetime katılma, Vakıf'taki ortaokul, lise ve yüksek okul temsilcileriyle Nesin Vakfı Yönetmeni ve sağlığımda benden oluşan bir kurulca olur. Bu kurulun adı İç Yönetim Kurulu'dur. Ayrıca, tüzüğüne göre Nesin Vakfı'nın bir Yönetim Kurulu vardır.

Şimdiye dek 4-22 yaş arası Vakıf çocuklarımla böyle bir İç Yönetim Kurulu oluşturamadıksa da, haftada iki kez yaptığımız toplantılarımızda iç sorunlarımızı aramızda konuşup tartışmaktayız.

Nesin Vakfı'nın kalabalık bir aile olarak yönetilmesini istiyorum. Bu kalabalık ailenin bireyleri Nesin Vakfı'nın bütün gelirini ve gelir kaynaklarını, giderlerini, borcunu, paraların nereye ve nasıl harcandığını bilmektedirler. Öyle sanıyorum ki, Vakıf çocuklarıma toplumsal borçluluklarını duyurmanın en iyi yolu onları Vakf'ın iç yönetimine katarak, kendilerine harcanan paraların ne zorluklarla kazanıldığının gösterilmesidir.

Nesin Vakfı çocuklarım, toplumsal borçluluklarını duyma yolunda yaşam deneyimleri kazanmak için, her yaşta Nesin Vakfı'nın yönetimine katılacaklardır.

Nesin Vakfı
13 Ekim 1987

EĞİTİM KONUSUNDA VASİYETİMDİR - 3

7— Nesin Vakfı çocuklarımın kendilerini sevmelerini, kendilerini severek ve kendilerine değer vererek yetişmelerini istiyorum.

Gözlemlerime dayanarak, Türk insanının genele yakın bir çoğunlukla birbirlerini sevmedikleri kanısındayım. Birbirimizi sevmememizin nedeni, kendimizi sevmemiş olmamızdır. İnsanın kendisini bile sevmeyince başkalarını sevmesi elbette olanaksızdır. Toplumsal koşullarımız, daha doğumumuzdan başlayarak bizi kendimizi sevdirmemeye alıştırır. Evimizde, ailemizde, çevremizde, okulumuzda, askerliğimizde, işimizde hep küçümsenerek, aşağılanarak kendimizi ve dolayısıyla da başkalarını sevmemeyi doğal sayarız. Aşağılanmaya tepki olarak aşağılarız, küçümsenmemize tepki olarak küçümseriz ve böylece, kendimizi sevmediğimiz için başkalarını da sevmeyiz.

Nesin Vakfı'ndaki çocuklarımın — hele on yaşını geçmiş olanların — eğitiminde çektiğim en büyük zorluk, onlara kendilerini sevdirmek konusunda çıkıyor. Yaşı büyüdükçe çocukları kendilerini sevdirmeye alıştırmak büsbütün zorlaşıyor. (Burda sözkonusu edilen hayvansı, içgüdüsel sevgi değildir. Çocuğun duyduğu ve çocuğa duyulan içgüdüsel sevgi, insansal ve toplumsal sevgiye dönüştürülmedikçe çocuk için daha da zararlı bir bencillik oluyor.) Kendilerini ve başkalarını sevmeyi öğrenmemiş bu çocuklar, kendilerini sevmediklerinin bilincinde de değiller. Örneğin, yemeğin iyi yanını ve çoğunu — yiyemeyip bıraksalar ve atılsa bile — kendilerine almayı, Vakf'ın başka bir çocuğuna gerekli olan bişeyin gereksiz olsa bile ille de kendilerine de verilmesini, herkese dağıtılan bişeyden kendilerine en çoğunun ve en iyisinin verilmesini istemelerini, bu içgüdüsel bencilliklerini kendilerini sevmek sanıyorlar.

Kendimizi sevmek, kendimizi en güzel, en yakışıklı olduğumuz için sevmek demek olan "narcissime" değildir. Doğal ve insancıl olarak insanın kendisini sevmesi, en güzel, en yakışıklı, en güçlü, en akıllı olduğu yada öyle olduğunu sandığı için değil,

kendisini salt kendisi olduğu için sevmesi demektir; tıpkı annemizi dünyanın en güzel, en iyi, en akıllı kadını olduğu için değil, bizim annemiz olduğu için sevmemiz gibi ve tıpkı yurdumuzu, dünyanın en güzel, en iyi, en bakımlı yeri olduğu için değil, ama salt bizim ülkemiz olduğu için sevmemiz gerektiği gibi... Böyle bir sevgiyle kendini seven, başkalarını da doğal olarak sever. Böyle bir sevgi salt ruhsal varlığımızı değil, fizik olarak da kendimizi, bedenimizi sevmemiz demektir. İnsanın kendini sevip okşaması, kendine teşekkürdür. Nitekim acı, ağrı, sızı duyduğumuz zamanlar, o organımızı ayrımsamadan ovmamız, okşamamız bilinçsiz bir sevgi gösterisidir. "İster güzel, ister çirkin olsunlar, isterse sakat olsunlar, beni taşıdıkları, bana hizmet ettikleri için bacaklarıma ve ayaklarıma teşekkür ederim". "Gözlerime güzel oldukları için değil, bana dünyayı gösterip tanıttıkları için teşekkür ederim."

Ancak kendisini seven, kendisine değer verir ve kendisine değer veren başkalarına da değer verir. (Ülkemizde hiçbir zaman gündemden çıkmamış olan işkencenin 12 Eylül 1980 den sonra en aşırılıklara varmış olması, neden Türk insanının işkenceden kurtulamamış olduğu üzerinde düşünülecek bir olaydır. Bir işkencecinin kendini sevmesi ve kendine değer vermesi olanaksızdır. Onların kendilerini sevmeleri narsistçe, hayvansı, içgüdüsel, bencilce bir kendini sevmedir. Tıpkı kemiği kapan köpeğin, ağzından kapmasınlar diye, az önce oynaştığı öteki köpeklere hırlaması gibi bencilce bir kendini sevmedir.)

Çocuk şunu öğrenmelidir: Ben "bir şey"im, ama herhangi "bir şey" olmadığım gibi ben "her şey" de değilim.

Kendini sevmeyen, salt başkalarını sevmemekle de kalmıyor, hayvanları, bitkileri, çiçekleri, bütün canlıları ve bütün doğayı da sevmiyor. Ötedenberi bildiğim bu gerçeği, Nesin Vakfı'ndaki işçiler ve çocuklar üzerindeki deneyimlerimden sonra daha iyi öğrendim. Nesin Vakfı'nda çektiğim sıkıntılardan biri de, sevgisiz yetişmiş ve sevmek öğretilmemiş, on yaşından sonra Vakf'a gelmiş çocuklarıma kendilerini, başkalarını ve doğayı sevdirmek için harcadığım çabalarınpek de verimli olmamasıdır. (Her çocuğa ayrı yuvalarda tavşanlar, ayrı kümeslerde cins tavuklar, güvercinler, muhabbet kuşları, hatta papağan verdim. Bu hayvanların bakım sorumunu onlara bıraktım. Daha büyük çocuklara, Romanya'dan büyük parayla özel olarak getirttiğim Nutriya adlı kemir-

gen kürk hayvanlarının bakımını bıraktım. Kendi adlarına yemiş ağacı fidanları diktim. Ayrı saksılardaki çiçeklerin bakım sorumunu onlara bıraktım.) Yazık ki, başarılı olduğumu söyleyemem. Bunun suçunu elbet salt çocuklara yüklemiyorum. Bu gözlemlerimle, sevgisiz yetişmiş ve sevmeyen çocuklara sevmesini öğretmenin ne zor olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Şu başarısızlığımı da açıkça söylemeliyim. Büyüyen çocuklar, hayvanların bakımını yapıyorlar, ama bunu sevgiyle değil, görev olarak yapıyorlar. Sevgisiz yapılan görevse angaryadır. Bütün bunlara karşın, çocuklarımın kendilerini ve başkalarını sevmeleri, kendilerine ve başkalarına değer vermeleri için, olanaklarımız oranında — ki pekazdır — elimden geleni yapıyorum. Örneğin kendilerine gelen mektupları atmamalarını söylüyorum. Bunları saklamaları için dosyalar veriyorum. Eski defterlerini, yazılarını, resimlerini birer andaç olarak saklamalarını öğütlüyorum. Çünkü bunlar, insanın kendine değer vermesinin başlangıcı ve küçük belirtileridir. Çocukluk andaçlarını saklayarak kendisini seven ve kendisine değer vererek yetişen insan, yıkıcı, savaşçı, kavgacı, işkenceci olamaz ve kendini sevdiği ve kendine değer verdiği için de, başkalarını da sever ve onlara değer verir.

Nesin Vakfı çocuklarımın, kendilerini başkalarından üstün ve başkalarını kendilerinden aşağı görmeden, burnu büyüklük etmeden, ama sahte alçakgönüllülüklere de düşmeden kendilerini severek başkalarını da sevmelerini, kendilerine değer vererek başkalarına değer vermelerini istiyorum.

8 — Nesin Vakfı çocuklarımın kendi aşağılık duygularını tanıyarak onu yenmelerini ve kendi aşağılık duygularından itici güç olarak yararlanmalarını istiyorum.

Aşağılık duygusu olmayan insan bulunabileceğini sanmıyorum. Hiç aşağılık duygusu olmadığını savlayan kimi insanlarda pekçok ve değişik aşağılık duyguları olduğunu gözlemledim. Ne var ki insan kendi aşağılık duygusunu ayrımsayamıyor, ama birbirimizin aşağılık duygularını anlıyoruz; tıpkı kendi yüzümüzü görmeyip de birbirimizin yüzlerini gördüğümüz gibi. Yatılı okullarda yapılan bir şaka vardır. Uyuyan iki çocuğun yüzlerini renk renk boyar arkadaşları. Bu iki çocuk uyanınca, kendi yüzlerini görmeyip birbirlerinin boyalı yüzlerine bakarak alay ederler. Aşağılık duygusu da, insanın kendisinde görmeyip başkalarında gördüğü bişeydir ve o denli belirgindir ki, herkes

neden kendi aşağılık duygusunu ayrımsamıyor diye birbirine şaşar.

Aşağılık duygusunu doğuran kaynaklar gibi, aşağılık duygusunun belirtileri de sonsuzdur. Yoksulluk, aşırı zenginlik, uzun yada kısa boyluluk, kekemelik, gevezelik, suskunluk, köylülük, taşralılık, aile durumu, fiziksel eksiklik ve aksaklıklar, cinsel uyumsuzluk vb gibi kaynakları görülüyor. Aşağılık duygusunun yönlendirilerek ondan olumlu bir itki gücü olarak yararlanılabileceği kanısındayım. İnsanın bunu başarabilmesi için,

- Önce kendi aşağılık duygusu (yada duygularını) tanımak gibi zor bir işi başarması,
- Aşağılık duygusunun nedenini saptaması,
- Nedenini bildiği aşağılık duygusundan kurtulmak için ondan bir itki gücü olarak yararlanarak onu yenmesi ve ondan yararlanması gerekir.

Vakıf çocuklarımla haftalık toplantılarımızda ençok konuşup tartıştığımız bir konu da aşağılık duygusudur. Bunu, somut örneklemeler üstünde konuşmaktayız. Örneğin üç yıldanberi Nesin Vakfı'nın çocuğu olan bir delikanlının, neden en göze batan, en acı renkli ve değişik renklerde (kırmızı, sarı, mavi, kavuniçi vb.) giyinerek, elinden gelse tavuskuşuna benzemek istediğini, bunu şıklık sandığını, ille de okul arkadaşlarından ayrı bir giyim ve davranışta olmak istediğini, bunun nasıl bir aşağılık duygusu olduğunu anlatmaya çalışıyorum.

Altı yıldanberi Nesin Vakfı'nda bulunan bir çocuğumun aşağılık duygusu da, hiçbişeyi beğenmemek biçiminde beliriyor. Örneğin, kızlara ve oğlanlara ayrı olmak üzere yaşlarına göre dokuz bisiklet aldık. Bu bisikletlerin Vakf'a getirildiği gün, bu çocuğum büyük boy bisiklete şöyle bir bakıp, sağlam ve iyi olmadığını, çabuk bozulacağını, hemen kırılacağını, daha bunlara benzer biçok şeyler söyledi. Bu sözleri, tartışmamızın açılması için iyi bir dayanaktı.

— Bisiklete binmesini biliyor musun? dedim.

Bilmiyordu. Bilmediğini biliyordum.

— Yaşımın boyunca hiç bisiklete bindin mi?

— Hayır.

Binmediğini de biliyordum.

— Senin hiç bisikletin oldu mu?

— Hayır.

— Öyleyse bu bisikletin iyi olmadığını, çabuk kırılacağını nasıl anladın?

Sustu. Gee toplantısında bu konu üzerinde konuştuk.

Alınan bisiklet, yerli bisikletlerin en iyisi ve en pahalısıydı.

Çocuklarındaki aşağılık duygularının kaynağı genellikle çok yoksul çevrelerden gelmeleridir. İçlerinde bu aşağılık duygusunu aşamamış olanlar, Nesin Vakfı çocuğu olduğunu bile gizlemeye çalışıyorlar. Onlara, Nesin Vakfı çocuğu olmanın onur vermesi gerektiğini, hiç kimseyi sömürmeden kazanılmış parayla ve hiçkimseye borçlu olmadan yaşadıklarını, sahip oldukları maddî ve manevî olanaklara, çevrelerindeki arkadaşlarının sahip olmadığını anlatmaya çalışıyorum. Bu konuşmalarımızın büyük etkisi olduğunu, zamanla değişmelerinden anlıyorum.

Çocuklarımıza toplantılarımızda şu gülütü bikaç kez anlattım:

"Bir kadın, kullanılmış eşya satılan pazarda, altın çerçeveli yağlı boya bir eski paşa resmi görür. Resimdeki Osmanlı paşasının göğsü nışanlarla doludur. Bu resmi satın almak isterse de, parası beş yüz lira eksik çıktığından alamaz. Ertesi gün, satın almak için gittiğinde resmin satılmış olduğunu görür, üzülür. O gün bir arkadaşının evine konuk gittiğinde bir de bakar ki, satın alamadığı yağlı boya resim duvarda asılı. Evsahibine,

— Bu kimin resmi? diye sorar.

Evsahibi hanım da, konuklarının önünde kasıla kasıla,

— Büyükdedemin resmidir efendim... der.

O zaman kadın,

— Çok yazık, der, dün çantamda beş yüz liram daha olsaydı, bu resimdeki paşa hazretleri benim büyükdedem olacaktı."

Kendi yaşamından da örnekler vererek çocuklarıma ilkin, kendi aşağılık duygularının ne olduğunu saptamalarını, yani en zor işi yapmalarını, sonra da kendi aşağılık duygularını olumlu ve yararlı bir yöne yönlendirerek ondan bir itki gücü olarak yararlanmalarını salık veriyorum.

Bana kalırsa her insan geçmişindeki ezilmişliğinden, çektiği acılardan, yoksulluk ve yoksunluklardan, uğradığı baskılardan, eline fırsat ve olanak geçtiğinde intikam almak ister. Örneğin çok yoksulluk çekenlerin, doyumsuzcasına çok zengin olmaya çalışmaları, geçmişlerinden intikam almaya çalışmalarından başka bişey değildir. Ben de çocuklarıma, saptayacakları kendi aşağılık

duygularının da itkisiyle, geçmişlerindeki acılardan, ezilmişliklerinden, yoksulluklarından intikam almalarını öğretmek istiyorum; ne var ki bu intikam, en olumlu, topluma en yararlı biçimde, iyilikler yapılarak da alınabilir. Bunu öğretmeye çalışıyorum. Örneğin, yetiştikleri bu Nesin Vakfı da, geçmiş yaşamdan bir intikam alış biçimidir. Düşmanlık, kötülük ederek değil, yardım ederek, iyilik yaparak intikam almak... Bu, intikam almanın en güzel ve en doyumlu biçimidir.

9 — Nesin Vakfı çocuklarının uygar insanlar olarak yetişmelerini istiyorum.

Uygarlık, ancak pekçok nitelikleriyle tanımlanabilecek bir kavramdır. Ben uygarlığın niteliklerinden özellikle şu ikisi üzerinde duruyorum:

• Tedirgin olabilmek: Çirkin, kaba, bayağı, kötü, yanlış olan herşeyin, insanın beş duyusunu, sağbeğenisini (zevkini), sağduyusunu tedirgin etmesi, o insanın uygarlığını gösterir. (Pis koku, kulak tırmalayan sesler, uyumsuz renkler, gürültü, iğrençlikler, kabalıklar, her türlü bayağılıklar, düzeysiz konuşmalar ve kaba davranışlar, kirli görünümler, yalan, demagoji vb.)

Vakıf çocuklarıma hem kendi davranışlarından, hem ortamımızdaki olaylardan örnekler göstererek niçin uygar olmaları gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Uygarlık, titizliği ve tetikte olmayı gerektirir ve aşırı tedirginlik de bu ileri endüstri ve bilgisayar çağında büyük kent yaşamının ruh hastalıkları biçimine de girebilir. Bu, herşeyden tedirgin olmak kertesine varabilir.

• Uygarlığın bir niteliği de, uygar insanın uzakgörüşlü olması, geleceği önceden yaşamasıdır. Burnunun ucunu bile görmeyen, günügününe yaşayan, yarınları ve uzak yarınları yaşarmış gibi tasarlayıp düşünemeyen insan uygar olamaz. Bir insan, ne kerte uzağı (hatta ölümünden sonraki uzağı bile) tasarlayarak, düşünerek yaşarsa, o denli uygar kişidir.

Vakıf çocuklarıma günlük yaşamlarından da eleştiriler getirerek tedirgin ve uzakgörüşlü olmalarını öğretmeye çalışıyorum.

10 — Değişmek ve değiştirmek: İnsanın elinde olmadan (istenç dışı) herşey ve o herşeyle birlikte ençok da insan değişiyor. Burada anlatmak istediğim bu türlü doğal ve kendiliğinden bir değişim değildir. İstençli, bilinçli bir değişimden sözediyorum. Çocuklarımın sürekli olarak, kendilerini ve sonra çevrelerini, ortamlarını, giderek başkalarını ve hatta dünyayı (dünyalarını)

değiştirme isteği duymaları ve buna göre yetişmelerini istiyorum. Bu değişimin yönü, tarihsel gelişim doğrultusunda olmalıdır. Tarihsel gelişimin tersine bir değişim, değişim değil dönekliktir ve günümüzde ülkemizde dönekliğin değişim olarak gösterilmesi çok geçerli olmuştur. Çıkarları yada korkuları yüzünden döneklik edenler, rahatça değişmenin doğal bir gelişme olduğunu söyleyebilmektedirler. Değişimin tarihsel gelişim doğrultusunda olup olmadığının belirleyicisi de bilimdir.

Nesin Vakfı çocuklarımın, tarihsel gelişim doğrultusunda, kendilerinden başlayarak, çevrelerini, ortamlarını, başkalarını ve dünyalarını değiştirme çabası içinde olmalarını ve böyle yetiştirilmelerini istiyorum.

11 — Nesin Vakfı çocuklarımın "korkudan korku" dediğim sinircel korkudan (neurotic korku-nevrotique korku) kurtulmalarını ve uzak yaşamalarını istiyorum.

Bugünkü koşullarda işimizin en zorunun bu olduğunu söylemeliyim. Çünkü günümüz eğitim dizgesi, daha ilkokuldan başlayarak üniversiteye dek, korkutmanın baskısına dayanarak tek boyutlu, tek sesli, tek tip insanlar yetiştirmeye yöneliktir. Dayak hâlâ liseye dek okullarda bir eğitim aracı olarak kullanılmakta ve çocuğun dövülmesi doğal bir eğitim yöntemi olarak görülmektedir. Bu dizge, ailede, askerlikte, işde, yaşamın her alanında sürdüğü için, sürekli olarak korkudan korkan insanlar yetiştirilmektedir. (Anılarımda çok geniş olarak anlatacağım olaylar arasında, çocuklarımın gittiği Çatalca Lisesi yönetmeni ve kimi öğretmenleriyle aramızda geçen çatışmalar da bulunacaktır. Burda kısaca değineyim. Lisenin müdür muavinlerinden biri çok haksız olarak (haklısı zaten olamaz) çocuklardan birini odasına çekip ağır biçimde dövmüştür. Olayı bakanlığa şikâyet ettik. Müfettişler geldi. Sonuç, müdür muavinin çocuğu dövmediği yolundaydı; çünkü dayağa kimse tanıklık etmemişti. İlçe Eğitim Müdürü de, dayağı belgeleyen hekim raporu olmadığını söylemişti. İşi uzatmak istemediğim için daha çok üzerinde durmadım. Ama dayak attığı halde dayak atmadım diye yalan söyleyen ve bu yalanını başka öğretmenlerin de bildiği bir Müdür muavini, nasıl dersliklere gidebilir de, öğrencilerine nasıl ders anlatabilir, onlara nasıl ahlak öğretebilir. Olay bu kadarla da kalmadı. Pazartesi günleri sabahı İstiklal Marşı okunmasına, Nesin Vakfı'nın taşıtının onarılması yüzünden Nesin Vakfı çocukları bir kez gecikince,

o müdür bütün çocuklar önünde Nesin Vakfı'nın çocuklarını özellikle İstiklal Marşı söylemeye göndermediğini söyleyebilmiştir. İşte biz, bu koşullar altında, Nesin Vakfı'nda korkudan korkmayan çocuklar yetiştirmeye çalışıyoruz. Kısaca değindiğim bu iki olayı, anılarımda çok geniş olarak anlatacağım.)

Korkudan korkan insanların kendilerine güveni kalmaz. Köleleşirler, uşaklaşırlar ve üstelik kendilerini özgür ve efendi de sanırlar. Ben çocuklarımın haksızlıklara başkaldıran, zorbalıklara boyun eğmeyen, korkudan korkmayan, gerçekten özgür insanlar olarak yetişmelerini istiyorum.

12 — Nesin Vakfı çocuklarımın, yaşama atılınca sevdikleri işi yapmalarını diliyorum.

Türkiye gibi bozuk düzenli toplumlarda insanların sevdikleri işi yapabilmeleri, hele yoksul kökenli olanlar için, çok seyrek görülebilen şanstır. Nesin Vakfı, olanakları içinde her çocuğuna sevdiği işi yapmak üzere kendini yetiştirme fırsatını verebilecektir. Çünkü Nesin Vakfı'nın bugünkü olanaksızlıkları içinde bile sahip oldukları olanaklar, Türkiye ailelerinin ortalama olanaklarının çok üstündedir. Bu bakımdan Nesin Vakfı çocukları çok şanslıdırlar. Türkiye'de çok az aile çocuğuna, Nesin Vakfı çocuklarına bakıldığı gibi bakabilmekte ve bu eğitim olanağını verebilmektedir. Buna karşın, Nesin Vakfı dışındaki koşullar yüzünden çocuklarımız sevdikleri işi yapma şansına sahip olamayabilirler. Sevdikleri işi yapma fırsatı elde edemezlerse, o zaman, yaptıkları (yapmak zorunda kaldıkları) işi en iyi biçimde yapmaya çalışarak yaptıkları işi sevmeye çalışmalarını, karamsarlığa düşmemelerini diliyorum.

13 — Nesin Vakfı çocuklarımın özgün düşün ve davranışlı olmaları için çalışıyorum.

Ama yapay ve zorlama özgünlüklerin, insanı paradokslara ve çelişkilere sürüklediğini de anlatmak istiyorum.

14 — Nesin Vakfı çocuklarımın zengin imgelemleri olmasını, büyük düşlemler kurmasını istiyorum.

Çünkü her gerçekçiliğin ve gerçekleştirilen işin başlangıcında imgeler vardır. İmgelenmeyen bişey gerçekleştirilemez; imgelenmeden gerçekleştirilenler öykülenerek ve benzetilerek üretilen şeylerdir.

Kendimize şöyle bir soru yöneltelim: Bilimde, sanatta, yönetimde, teknikte ve başka bütün alanlarda dünya uygarlığını

yaratan insanların büyük çoğunluğu, yoksul ailelerin mi, varsıl ailelerin mi çocuklarıdır? Sanırım, yanıt açık ve kesindir. Bu başarılı insanların nerdeyse hepsine yakın çoğunluğu, yoksul aile çocuklarıdır, hatta kimsesiz ve bakımsız kalmış çocuklardır. Bunun nedeni (nedenleri) üzerinde düşünmemiz gerekir. Bence bu nedenlerin başında şu gelir: Yoksul çocuklar, sahip olamadıkları, ama sahip olmak istedikleri şeyleri imgeleyerek, düşleyerek, tasarlayarak, kurgulayarak varederler. Böylece onların imgelem ve düşlem güçleri, herşeyleri yada çok şeyleri olan zengin çocuklarından çok daha üstün olur. Çocuklukta başlayan bu imgelem gücü yaşam boyunca artarak sürer. Kendi yaşamımdan da biliyorum ki, yoksul çocukların sahibi olmak için özlemini çektikleri şeyin başında oyuncaklar gelir. Zengin, hatta orta tabaka ailelerinin çocuklarının oyuncakları doludur. Bu hazır oyuncaklarla, çocuğun zekâsının gelişeceği sanılır ve bu oyuncaklar da zekâ gelişmesi tekniğine göre hazırlanmıştır. Ama mükemmel bir hazır oyuncak bile, yoksul bir çocuğun imgelediği oyuncak kadar mükemmel ve zekâ işletici olamaz. Çünkü, her tekniğin sınırı vardır, ama imgelem sınırsızdır.

Orta tabakadan tanıdığım bir ailenin tek çocuğunun özel odası oyuncaklarla doluydu. Altı-yedi yaşındaki çocuğun her türlü oyuncağı vardı. Çocuğu artık oyuncakla sevindirmek olanaksızdı. Bigün annesinin şöyle dediğini anımsıyorum:

— Artık oğlumuzu oyuncakla sevindirebilmemiz için ona gerçek bir uçak almamız gerekiyor; oyuncak olarak alacak başka bişey kalmadı.

Yoksul çocukların satın alınarak sahip oldukları oyuncakları olmasa da, onlar yine de oyuncaksız kalmazlar. İmgelem güçlerinin yardımıyla boş kibrit kutularından (tiren örneğin), atılmış cıgara paketlerinden, kopuk düğmelerden, yanık kibritlerden, kullanılmış ilaç şişelerinden ve kutularından, işe yaramayan ambalaj kutularından, çözülmüş paket iplerinden boş makaralardan, kumdan, taştan, topraktan, teneke kutulardan, torbalardan, plastiklerden, bez parçalarından, akla gelen ve gelmeyen hertürlü atık nesnelerden, imgelemlerini işleterek türlü oyuncaklar yaparlar ve bu nesnelerin de yetmediği zaman salt imgelerle düşler kurarak örneğin uçarlar, deniz diplerine, yer altlarına inerler. Oysa zengin çocuklarının hazır oyuncakları vardır ve bunlar işlevseldir: kurulunca giden arabalar, elektrikli trenler, uçan

uçaklar, fırıldaklar, yürüyen kurbağa ve fareler, yan yana dizilerek kurulan köprüler ve küplerden oluşan yapılar, yatırınca gözlerini yuman bebekler, karnına basınca bağıran sarı saçlı bebekler ve daha neler neler... Herşey çocuğun elinin altında hazırdır. Hatta zeka alıştırmaları için sözde eğitbilimsel yöntemlerle hazırlanmış oyuncaklar...

Bütün bu olanaklara sahip zengin çocuklarına göre, tarih boyunca hiçbişeyi yada çok az şeyi olan yoksul çocuklarının daha başarılı olmaları nedenlerinin başında ben, yoksul çocukların daha çok imge ve düş kurabilmelerini görmekteyim. Bu imgeleri ve düşleri sonraları gerçekleştirme çabaları başlar.

Nesin Vakfı'ndaki 4-11 yaş arasındaki çocukların üç büyük mukavva kutusu dolduran oyuncakları vardır. Bu kutular, yukarda sıraladığım işe yaramayan nesnelerle doludur. Kullanılmayıp çöplüğe atılması gereken, ama temiz şeyler (bitmiş tükenmez kalemler, bozulmuş kalemtıraşlar, vidalar, halkalar, kırılmış oyuncaklar ve oyuncak parçaları ve daha neler neler) bu kutuların içindedir. Küçük çocuklarım, bu kutudaki şeylerle sevinç içinde, kendikendilerine oynarlar; ama arada bir, bunları paylaşamadıkları için de, tartışırlar. Bunlarla oynamak çocuklarımın büyük sevincidir. Vakıf çocuklarımın, armağan olarak verilmiş pekçok pahalı oyuncakları da var. Bunları çocuklar oynarken bozacak, kıracak diye korkulur. Oysa kutudakileri bozup kırmakta özgürdürler. Bir çocuğun oyuncağını kırmamasını istemenin ne büyük saçmalık olduğunu hiç düşündünüz mü? Küçük oğluma Almanya'dan armağan getirdiğim elektrikli tireni, daha ilk günü bozduğunda ne kerte kızdığını şimdi düşünüyorum da, elli yaşımın aptallığına şaşıp şaşıp kalıyorum. Çocuk, kırmadan, bozmadan, yapmasını nasıl öğrenecek? Karnına basınca viyaklayan bebeğin, canlı olmadığı halde nasıl viyakladığını merak etmeyip de karnını makasla delip içine bakmayan meraksız çocuk, sizce nasıl bir çocuktur? Ben, meraksız çocuklar yetiştirmek istemiyorum.

Üç kutu dolusu oyuncaklar zaman zaman artık işe yaramaz biçime gelince, kalörifer ocağında yanmak üzere atılır, ama yerlerine yeni yeni yine o biçim oyuncaklar konur.

Dört yaşındaki kızım Sema'nın anaokulundan gelir gelmez,

— Dede, oncaak... diye kutulara koşması benim mutluluğumdur.

Nesin Vakfı'nın küçük çocuklarına her zaman imge ve düş kurma olanağı sağlayacak oyuncakların verilmesini istiyorum.

15 — Nesin Vakfı çocuklarıma öğretmek istediğim çok yalın bişey var: Yaşam, bir savaşımdır.

Bu savaşımda her canlı türünün ayrı ayrı bir kendini savunma silahı vardır: Kimisinde boynuz, kimisinde pençe, kimisinde keskin dişler, kimisinin dikenleri, kimisinin hızlı koşması, kimisinin ortam koşuluna uyarlanabilmesi... Tavşan ve domuz gibi düşmanı çok olduğu için yaşamda kalması zor olan hayvanların kendilerini korumaları da ancak çok üreme yoluyla olabiliyor. (Çok yoksul insanlarda da böyledir.) Hayvanların bu kendilerini koruma silahları yada özellikleri, aynı zamanda çekicilikleridir de... İnsanın korunma silahı olan zekâ, her insanda değişik biçimlerde oluyor ve kullanılıyor. Kimi insan fizik gücüne, kimi insan çekiciliğine, kimi insan zenginliğine güveniyor ve bunlarla kendini koruyor. Kimisi yakışıklı yada güzeldir, kendini korumada bunları kullanır. Kimi insan soyuyla, güçlü akrabalarıyla korunur. Sesi güzel, bir özel yeteneği olan insanlar vardır.

Soruyorum çocuklarıma:

— Bizler ki hepimiz yoksuluz, bizim kendimizi korumamız ve yaşam savaşımında yenilmememiz için neyimiz var?

Kendi sorumu yanıtlıyorum: Yoksulların korunma silahı ve çekicilik aracı tektir; çalışmak... Bizi ancak çalışmak kurtarır.

Vakıf çocuklarıma niçin başkalarından daha çok çalışmaları gerektiğini, niçin buna zorunlu olduklarını ve çalışmaktan başka hiçbir umarları olmadığını işte böyle anlatıyorum. Biz yoksulların varolabilmemiz, salt çalışmamıza bağlıdır. En güçlü savunma silahı ve en çekici araç ve yöntem çalışmaktır. Çalışmaktan başka her silahı kullanan yenilebilir, ama çalışan yenilmez. Biz yoksullar çalışma silahımızla, bütün öbürlerini yenmişizdir, yenmekteyiz ve her zaman da yeneceğiz.

***

Bir bilimsel bilgiye dayanarak değil, deneyimlerimden çıkardığım sonuçlara göre eğitim konusunda, Nesin Vakfı'nda da uygulanmasını istediğim vasiyetim bunlardır. Burda yazdıklarımı bütünüyle uygulayabildiğimi söyleyemem. Olanaksızlıklar, başta parasal güçsüzlüğümüz, işçi ve işgörenlerin yetersiz ve tam

yetenekli olmayışı, kadrosuzluk gibi nedenler yüzünden eğitimdeki düşüncelerimi eksiksiz olarak uygulayamıyorum, ama bu yolda büyük çaba gösteriyorum elimden geldiğince. Bu çabalarının olumlu sonuçlarını, çocuklarımın üzerinde somut olarak gördükçe mutlu oluyorum. Üç-beş yıl içinde sabırlı çalışmalarımız sonunda çocuklarımızın nasıl olumlu değişmeler gösterdiklerini, başarılı olduklarını görüyorum.

Bana şu soru sorulabilir:

"Vasiyetindeki maddeler tam olarak uygulanırsa, Nesin Vakfı'nın çocukları sanki seradaymış gibi yetiştirilmiş olmaz mı ve gerçek yaşama uyarlanmada zorluk çekmezler mi?"

En bilinçli anababanın bile çocukları üzerindeki etkisi yüzdeonu geçmez. Bunun dışında, çevrenin, mahallenin, okulun, öğretmenin, arkadaşlarının, TV nin vb etkileri vardır.

Benimse sağlığımda Vakıf çocuklarım üzerindeki etkim, sanıyorum ki, yüzde yirmiden daha çoktur. Bunu, herşeyden önce Nesin Vakfı'nın İstanbul'dan 60 ve Çatalca'dan da 4 Km. uzaklıkta olmasına borçluyuz. Nesin Vakfı'nın çocukları, ne kırsal bölge, ne büyük kent çocuklarıdır. Ama, hem kırsal bölgenin, hem de büyük kentin kötülüklerinden olabildiğince uzak kalarak onların bütün nimetlerinden de yararlanmaktadırlar. Her hafta Cumartesi ve pazar günleri, Atatürk Kültür Merkezi'ndeki konserlere, özel ve ödenekli tiyatrolara, sergilere, konferanslara gitmektedirler. Ayrıca Nesin Vakfı'na gelen Türk ve yabancı ünlülerle, tanınmış kişilerle, uzmanlarla, Türk sanatçı, bilimci ve yazarlarıyla tanışmaktadırlar. Özgürce kullanabildikleri 25 bin ciltlik bir kitaplıkları vardır. Bunun dışında, tatil zamanlarında hayvan bakımı, bahçecilik, süt sağımı ve yapı işlerinde de çalışmaktadırlar. Yazık ki, yine olanaksızlıklarımız yüzünden daha dikiş, fotoğraf, resim, demircilik, marangozluk, cilt işleri gibi işliklerimizi kuramadık. Salonu 300 kişilik bir tiyatromuz bitirilmek üzeredir. Gelecek yıl, küçük çocuklar piyano dersi almaya başlayacaktır. Bundan sonra her yıl büyük yaz tatilinde beş çocuğumuz bir Avrupa kentine onbeş günlük geziye gönderilecektir.

Görülüyor ki çocuklarım, serada ve topluma yabancı olarak yetiştirilmiyor. Yani çift standartlı, ikiyüzlü insanlar olmayacaklardır.

Bugüne dek ne ölçüde başarılı olduğumu soracak olursanız,

açıkça söyliyeyim ki yanıtım benim için çok sevindirici olmayacaktır, ama çok üzücü de değil. Mükemmel değilse bile mükemmele yakın bir sonuç alamayışımızın nedeni, daha çok bizim olanaklarımızın eksikliğindendir.

Beş işçi (aydın işçi) arkadaşımız, arada Nesin Vakfı'na gelip bizim eksiklerimizi yapar, onarımlarla uğraşırlar. Bu arkadaşlar benim çektiğim sıkıntıları oldukça yakından gördükleri için, içlerinden biri bana sordu.

— Bu Vakf'ı kurduğunuz için şimdiye dek hiç pişmanlık duyduğunuz oldu mu?

Bu benim için öyle bir soruydu ki... Bunun önemini ancak ben bilebilirim.

Aradabir, Vakıf çocuklarıma çok kızdığım zamanlar,

— Bu Vakf'ı kurduğum için bin pişman oldum... diye bağırdığım olmuştur.

Gerçekten pişman oldum mu?

Kimi anneler çocuklarına kızınca "Allah cezanı versin!" diye ilenir. Bu ilenç içten midir? O anne çocuğunun cezalanmasını gerçekten ister mi? Çocuğunun yerine kendisinin cezalandırılmasına bin kez razıdır. İşte benim kızdığım zaman çocuklarıma, "Bu Vakf'ı kurduğum için bin pişmanım." deyişim de böyle bir sözdür.

Beni bu Vakıf'ta mutlu eden öyle güzel şeyler var ki, bu yeryüzünde daha büyük mutluluğun olabileceğini tasarlıyamıyorum bile. Örneğin dört yıl önce şalvarla gelmiş yoksul bir köylü kızımın her ders yılı takdirname alması, okumasını beceremeyen bir oğlumun okuldan teşekkür belgesi getirmesi, çocuklarımın bin kişilik üniversite kurslarında en önlerde oluşu, üniversitedeki oğlumun başarısı ve dört yaşındaki kızımın "Dedem benim..." diye sarılıp sarılıp, ellerimi, yanaklarımı öpmesi... Bu dünyada kaç insan böyle mutluluklara erişebilmiştir ki...

Gelecekte, benden sonra da, benim olmadığım zamanlarda da, Nesin Vakıf'nın şimdiki eksiklerini, olanaksızlıklarını, yetersizliklerini gidererek çok daha iyi bir eğitim kurumu olacağına, eğitim vasiyetimin Nesin Vakfı'nda eksiksiz uygulanacağına ve çok daha güzel, iyi işler yapılacağına bütün yüreğimle inanıyorum.

Nesin Vakfı
18 Ocak 1988

BİR ÖDÜL KONUŞMASI

(TÜYAP Halk Ödülü törenindeki konuşmadır)*

Sevgili dostlar, değerli konuklar!

Sevincime katıldığınız için hepinize sağolun diyorum. Halkımızca ikinci kez bu ödüle layık görüldüğüm için büyük kıvanç duyuyorum. Buyüzden de isteristemez kendimden biraz sözetmek zorunda kalacağım için beni bağışlamanızı dilerim.

Eleştirmenlerin beğendiği yazarlar vardır; beğenilirler, övülürler, göklere çıkarılırlar. Ben o eleştirmenlerin beğendiği yazarlardan değilim.

Edebiyat gruplarının, edebiyatçı topluluklarının, edebiyat tekkeleri diyebileceğimiz yazar yakınlıklarının benimsediği, desteklediği yazarlar vardır. Birbirlerini pohpohlarlar, severler, beğenirler. Ben o grupların, toplulukların benimsediği yazarlardan da değilim.

Partilerin, siyasal örgütlerin, fraksiyonların tuttuğu yazarlar vardır. Onlar hep iktidara geldikçe yada ellerine fırsat geçtikçe, tuttukları yazarlara olanaklar verirler. Ben o partilerin, örgütlerin, fraksiyonların tuttuğu yazarlardan da değilim.

Her iktidarın, her hükümetin sevdiği, saydığı yazarlar vardır. İktidarın nimetlerinden azçok yararlanırlar, işsiz, yardımsız kalmazlar, törenlerde, şölenlerde bulunurlar. Ben o iktidarların sevip saydığı yazarlardan da değilim.

Yazın ödül ve yarışmalarında yargıcıların benimsediği, kendilerine yakın bulduğu yazarlar vardır. Ben o yargıcılara sevimli gelen yazarlardan da değilim.

Askerlerin gözbebeği olmuş, sevgilerini kazanmış yazarlar vardır. Askerler her iktidara geldiklerinde o yazarlara radyolarda, TV lerde ve başka yayın araçlarında yer verirler, olanaklar yaratırlar. Ben, asker kökenliyken yine de askerlerin desteklediği yazarlardan da değilim.

Holdinglerin, büyük şirketlerin, bankaların ve benzeri finans kuruluşlarının ve iş çevrelerinin hoşlarına giden, sevimli buldukları yazarlar vardır. Ben, bu iş ve para çevrelerinin evcil ve yumuşak

*Tüyap'ın Halkın Seçtiği Yılın Yazarı Ödülü geçen yıl da (1985) bana verilmişti. Geçen yılki Marmara Etap Oteli'nde yaptığım konuşmam "Nışan, Madalya ve Kep" başlığı altında "Soruşturmada" adlı kitabımda yayımlanmıştır.

başlı yazarlarından da değilim.

Ben nasıl bir yazarım öyleyse? Herkesin hoşuna gitmeye çalışan bir yazar değilim, hatta hiçkimsenin hoşuna gitmeye çalışmayan bir yazarım. Arkamdan atıp tutanların, iftira edenlerin, beni kötüleyip yerenlerin sayısı sayılamayacak kertede çok. Düşmanlarım, dostlarımdan kat kat artık.

Eleştirmenlerin beğenmediği, edebiyatçı kliklerinin benimsemediği, partilerin ve siyasal örgütlerin tutmadığı, hükümetlerin sevimsiz bulduğu, yarışma ve ödül yargıcılarının dışladığı, askerlerin yakın görmediği, para ve iş çevrelerinin yabancı saydığı bir yazar olarak, tam elli yıldanberi, başka hiçbir dayanağım ve desteğim olmadan, kalemimle dimdik ve dipdiri ayaktayım. Bu nasıl oluyor? Bunun gizi işte bugün burda bana ikinci kez verilen Halkın Seçtiği Yazar Ödülü ile ortaya çıkıyor.

Beni halkım seviyor. Bence en yüce sevgi, sevgilerin en arısı halkın sevgisidir ve ben sevgilerin en arısından, en yücesinden güç alarak böyle dimdik ve dipdiri yaşayabiliyorum. Üstelik, halkım beni sevsin diye sözde halkçılık, halk dalkavukluğu yapmadım; halkım beni sevsin diye düşündüklerimden en küçük ödün vermedim.

Beni halkım besledi. Beni halkım okuttu, eğitti, beni halkım adam etti. Beni halkım yazar yaptı, aydın yaptı. Şunu çok iyi biliyorum: Türkiye'de bolluğun olduğu yalandır. Türkiye'de herkes yeterince et yiyebilseydi, hiçkimseye et yetmezdi; herkes yeterince süt içseydi kimseye süt yetmezdi. Türkiye'de herkes öğrenim görebilseydi, hiçkimse öğrenim görmemiş olurdu. Ben, beslenemeyenlerin yerine beslendim, giyinemeyenlerin yerine giyindim, okuyamayanların yerine okudum. Ben herşeyimi, varlığımı, kendimi halkıma borçluyum ve bu hiçbir zaman ödenemeyecek olan borcu, maddî ve manevî varlığımda her an hücrelerime, iliklerime dek duymaktayım.

Yılın halkın seçtiği yazar ödülünü ikinci kez almış olmam, görevimi, sorumumu, borcumu daha da artırmıştır. Yaşamımın sonuna dek bu borcumu ödeyemeyeceğim, ama ödemeye hep çalışacağım.

Saygılarımla.

(İstanbul Marmara Etap Oteli'nde yapılan Tüyap Halkın Seçtiği Yılın Yazarı Ödül törenindeki konuşmadır.)

Taksim
5 Kasım 1986

YURT HAİNLERİ HALK DÜŞMANLARI

Bir sabah uyanıp sokağa çıksak ki, bütün insanlar geri geri yürüyor. Bütün taşıtlar geri geri gidiyor. İnsanların başları tersine dönmüş, yüzleri sırtlarının olduğu yanda. Bir kadın tasmasından tuttuğu köpeğiyle gidiyor, ama kadın da köpeği de geri geri gitmekte. Herşey, herşey tersine dönmüş, herşey tepetaklak, herşey başaşağı... Nereye gitsek, ne yana dönsek böyle...

Duvarlardaki afişlerde, vitrin camlarındaki pankartlarda, direkler arasına gerilmiş bezlerde, oraya buraya konulmuş levhalarda şöyle yazılar:

"Ters yürümek yasaktır!"
"Yurttaş, doğru yürü!"
"Allah doğru yürüyenden yanadır."
"Geri geri gitmek büyük suçtur!"
"Ters yürüyenler halk düşmanıdır!"
"Geri geri gidenler vatan hainidir!"

Normal yürüyenlerin ters yürüdüğü sanılan böyle bir varsayımsal dünyada olsak ne yaparız? Terse dönmüş değiliz, çarpık değiliz, tepetaklak değiliz, yüzümüz sırtımıza dönük değil. Her zaman yürüdüğümüz gibi yürümekteyiz yine. Biz böyle giderken, bize doğru geri geri gelen polisler yakalayıp bize soruyor:

— Neden ters gidip de suç işliyor, yasaları çiğniyorsun?

Yanıtlıyoruz:

— Geri geri yürüyen ben değilim, sizsiniz.

Tutuklanıp götürüldüğümüz cezaevinde bizim gibi suçlanmış birkaç kişi daha var. Onları görünce umutlanıyoruz. Demek, aramızda dahaca delirmemiş olanlar da var yada biz deli değilmişiz.

Önüne çıkarıldığımız yüzü sırtına dönük yargıç, neden yolda ters yürüdüğümüzü soruyor.

— Ters değil, doğru yürüdüm.
Suçlanıyor ve cezalanıyoruz.

* * *

Birey olarak da, toplum olarak da, birbirinden ayrılmayan iki varlığımız var; özdeksel (maddi) varlığımız, tinsel (manevi, ruhsal) varlığımız. Kollarımız, bacaklarımız, gövdemiz, başımız vb gibi özdeksel varlığımızı, somut olduğunu görüyoruz. Soyut olan tinsel varlığımızı göremiyoruz. Örneğin, ahlaklılık yada ahlaksızlık, vatan hainliği yada yurtseverlik, halkçılık yada halk düşmanlığı gibi, manevi varlığımızı yapan niteliklerimiz soyut oldukları için görünmez. Görünen özdeksel varlığımızla bir canlı yaratığız, ancak manevi varlığımızı oluşturan görünmeyen niteliklerimizle insanız.

Özdeksel varlığımız tepetaklak yada başaşağı yada tersyüz olursa, bunlar somut olduğu için hemen ayrımsarız. Ama bizi insan yapan manevi yapımız başaşağı yada tersyüz olursa, bunu görmediğimiz için birden ve kolayca ayrımsayamayız.

Kimi dönemlerde, kimi ülkelerde insanların manevi yapıları tepetaklak, başaşağı, tersyüz olur, insanlar çarpıklaşırlar. Özdeksel olarak yolda geri geri gitmeseler de, manevi varlıklarıyla geri geri giderler. Böyle dönemlerde çoğunluk çarpıklaşırsa, yani toplumun değer yargıları allakbullak olursa, manevi varlıklarıyla doğru gidenler, ters gidiyor diye suçlanır, hatta cezalandırılır. İşte bu yüzden Hitler delişinin Nazilik iktidarında Almanya'da ve Mussolini delisinin faşist iktidarında İtalya'da, yurtseverler vatan haini, ahlaklılar ahlaksız, halkçılar halk düşmanı olarak gösterilmiştir.

Ya Türkiye'de? Mustafa Kemal'i, makam-ı hilafet ve saltanat, vatan haini ilan etmedi mi? Ya bugün? Türkiye'de değer yargıları allakbullak, tepetaklak, başaşağı, tersyüz edilmiştir. En başta da Atatürkçülük... Atatürk'ün sağlığında yaptıklarının, davranışlarının tam tersi, tam karşıtı olan herşey bugün Atatürkçülük sayılmaktadır. Büyük rüşvetler alıp yakalanan önemli kişilere acınmaktadır. İnsan emeğini en çok sömüren kişiler toplumun en değerli insanları sanılmaktadır. Bir de halk düşmanı diye gösterilenler vardır. Değer yargılarının böylesine allakbullak olduğu ve insanların manevi varlıklarıyla geri geri gittikleri

dönemlerde, kimin dost kimin düşman olduğu özellikle birbirine karıştırılmaktadır.

İşte bu uzun girişten sonra, bir iki tümceyle Henrik İbsen'in "Bir Halk Düşmanı" adlı oyununun üstün değerini vurgulamak istiyorum. Bu oyun, değer yargılarının tepetaklak edildiği, insanların manevi varlıklarının geri geri gittiği çarpık bir toplumda gerçek bir halkçının, gerçek bir yurtseverin nasıl bir halk düşmanı diye ilan edilişini, somut bir olaya dayanarak en çarpıcı biçimde yansıtıyor. İbsen, bütün çarpık toplumları ve elbet bu arada bizi de anlatıyor. Bu yüzden "Bir Halk Düşmanı" Türkiye için güncel bir oyundur, bugün yazılmış gibi...

Provasında seyrettiğim oyunun sahneye konuluşundaki dinamizmden ötürü Rutkay Aziz'i, çağdaş yorumuna katkısından dolayı çevirmeni Yılmaz Onay'ı, oyunun başarısında payları olan bütün oyuncuları ve oyunun gerçekleşmesinde katkıları olan bütün çalışanları candan kutlarım.

Elimde olsaydı, İbsen'in kalemiyle bizi bize (dünyayı dünyaya) tanıtan "Bir Halk Düşmanı"nı herkesin seyretmesini sağlamaya çalışırdım.

"BANA DOKUNMAYAN YILAN BİN YAŞASIN"

Çok sevgili AST Çalışanları,

Tiyatronuzun kuruluşunun ..... yıldönümünde sizleri kutlamak için aranızda bulunmayı çok isterdim. Ne yazık ki bu olanağı elde edemedim. Kendim aranızda yoksam da düşüncelerimin sizinle ve kendi yerime yazımın sizlerle olmasını istedim.

Yıldönümünüzde, AST olarak salt sizin açınızdan değil, bütün Türkiye Sanatçıları açısından en önemli olay bence, tiyatrolara yapılan devlet desteğinin bu yıl AST'a yapılmamış olmasıdır. Bunu öznel bir sorun olarak almak son kertede yanlış olur.

Neden bu yıl AST'a devlet desteği yapılmadı? Bu soruyu her sanatçı, her sanat kuruluş ve kurumunun yetkilileri, hatta her Türk aydını kendisine sormalı ve yanıtını bulmaya çalışmalıdır.

Biz bu soruyu kendimize sormuş ve şu yanıtı bulmuştuk. AST, hükümet karşısında olan BİLAR A.Ş.nin kültür etkinliklerine salonunu vermiş olduğundan devlet desteğinden yoksun bırakılmış olabilirdi.

Bu yanıtı bulunca, AST'a yapılan bu haksızlığı, bu keyfiliği protesto eden bir telgrafı sorumlu gördüğümüz Kültür Bakanlığı'na gönderdik. Kültür Bakanı hem telgrafla, hem de şu mektupla bizim protestomuzu yanıtladı:

Ankara, 29.8.1986

Sayın Aziz NESİN
Bilar A.Ş. Yönetim Kurulu
Başkanı

27.8.1986 tarihli telgrafınıza cevaptır.

Tamamen özerk ve içinde Bakanlık dışı, —Özel Tiyatro Sanatçısı ve eleştirmeni ve Tiyatro Yazarları

Derneği Temsilcisi gibi — üyelerin de bulunduğu bir heyetin verdiği kararla; her yıl, özel tiyatrolara yapılacak yardım ve miktarlar tespit edilmektedir. Hükümet ve Bakan olarak, 3 yıldır en küçük bir müdahale, bir ima, bir telkin yapılmamıştır. İktidarımızın ilk iki yılında yardım alan AST üçüncü yılında alamamıştır. Yardım listesi her sene eldeki imkan ve bu imkandan faydalananlar adedine göre değişir. Abone gibi her yıl listede bulunmak söz konusu değildir.

AST'ın Bilar A.Ş. ile ilişkileri neticesi bu sene yardım almadığı isnadı, heyette veya heyet dışında bir kere bile konuşulmamış bir konudur.

Yardım yönetmeliğinde aranan şartlar ve sadece bu şartlar muvacehesinde, bu yıl yapılan değerlendirmede AST liste dışı kalmış ve bakanlık Makamı da heyetin listesini uygun görerek onaylamıştır.

AST itirazlarını yapmıştır, incelenmektedir. 1,5-*2 ay sonra hadiseye yeni bir boyut kazandırma gayreti ile Bilar A.Ş.-AST ilişkisi icad edilmesi üzücü bir davranıştır. Bu nedenle iktidarımıza ve şahsıma yönelttiğiniz protestoyu yerinde bulmadığımı belirtirim.*

Mükerrem TAŞÇIOĞLU
Kültür ve Turizm Bakanı

Kültür Bakanlığı'nın bu mektubu daha başka soruları ortaya çıkarıyor.

Bakanlığın "tamamen özerk" dediği kurulu (heyeti) kimler ve nasıl seçmişlerdir? İnceleneceği söylenen itiraz (1-1,5 aydan sonra) nasıl bir boyut kazanmıştır? BİLAR AŞ.ye salonunu verdiği için destek kesilmediyse başka hangi nedenle kesilmiştir? "Bir Halk Düşmanı" adlı oyunu sahnelediği için mi AST desteği kesilmiştir?

Bütün bu soruları bir yana bırakıp olayın çok başka bir yanı

üzerinde durmak istiyorum. O da şu: "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın!"mı, yaşamasın mı? Bence sorun budur. Olayın canalıcı yeri bu sorunun yanıtında yatar.

Ben şimdi AST'ın yöneticilerine ve bütün çalışanlarına şu soruyu yöneltiyorum: "*Sizlere bu yıl da, önceki iki yılda olduğu gibi devlet desteği olarak Kültür Bakanlığı o özerk dediği kurulu aracılığıyla para vermiş olsaydı da, herhangi başka bir tiyatronun (hatta size karşıt bir tiyatronun) devlet yardımı desteğini gerekçesiz olarak yada sizi inandırmayan bir gerekçeyle kesmiş olsaydı ne yapardınız?*"

Sorun işte bu. Lütfen bu soruyu, doğruluktan kılpayı ayrılmadan, namusluca, vicdanlıca dosdoğru yanıtlayınız.

Şu olası yanıtları verebileceğinizi düşünüyorum:

1— Sizin desteklenmeyişiniz karşısında, devlet desteği alan öbür tiyatroların yaptığı gibi susmak, sesinizi çıkarmamak,

2— Sesinizi devletin duyacağı kertede yükseltmeden, kolunuzun yenine konuşur gibi orda burda haksızlık yapıldığını, üzüldüğünüzü söylemek, fısıldamak,

3— Etkisi olmayacak biçimde yazarak konuşarak yumuşak eleştirilerde bulunmak,

4— "Bize devlet desteği olarak para yardımı yapılmış olsa bile, falan tiyatroya devlet yardımının kesilmesi haksızlık olduğundan, bize yapılan yardımı da kabul etmiyoruz. Alın paranızı, başınıza çalın," diyerek, devlet kesesinden yardımı, babasının çiftliğinin sadakası gibi dağıtan o makama geri vermek...

Evet, sevgili AST'çılar, çok iyi düşünün lütfen ve kılpayı doğruluktan sapmadan, namusluca yanıtlayın: Bu olasılıklardan hangisini gerçekleştirirdiniz?

Açıkça söyliyeyim ki yanıtınızı duymaktan korkuyorum. Niçin korkuyorum? Çünkü desteklenen öbür tiyatroların davranışlarına bakarak, yakın geçmişimizin deneyimleri beni korkutuyor. Yakın geçmişimizde üniversite (öğretim üyeleri) "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" demiştir çoğunlukla. Yakın geçmişimizde basın "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" demiştir çoğunlukla. "Aydınlar Dilekçesi" imzalanışında çoğu aydın "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" demiştir. Ve şimdi imzaya sunduğumuz "Ekmek ve Hak Dilekçesi" eyleminde de "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın!" diyenler çok var. Sonuçta ne oluyor? Evet, yılan bin yaşıyor, ama dokunmadıklarına dokunma-

dığı için değil, sıraya koyup zamanı gelince onlara da dokunduğu için.

Devlet desteği denilen para, bir oyunun üretimine bile yetmez. Bu para az olduğu için verenlerin önüne atılmayacak, nice çok olsa, yine de haksızlık yapıldığı için, bugün sana yapılana göz yumarsam yarın da bana yapılacağı için, insanlık onurunu korumak için, iskambil oyunundaki sayı tutmayan kâğıt gibi atılıverecek önlerine...

Bizler "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın!" dedikçe yılanların bize dokunmalarını hakkediyoruz, demektir. Ve bu bize yapılanlar azdır, daha da çoğuna layığız (müstahakız) demektir.

Nasrettin Hoca yediyüz yıl önce Timurlenk'ten boşuboşuna bir fil daha (bir de dişi fil) istememişti! Biz hâlâ Nasrettin Hoca'mızın yediyüzyıl önce bizi bıraktığı çayırda otluyoruz.

Yıldönümünüz kutlu olsun. Başarılar dilerim. Hepinize sevgilerimle.

Nesin Vakfı
25 Kasım 1986

"AYDINLAR DİLEKÇİSİ DAVASI" KİTABININ ÇIKIŞINI KUTLAMA TOPLANTISINDA

Sevgili Dostlarım, arkadaşlarım, savunmanlarım, sanıkdaşlarım ve suç ortaklarım,

Bilim ve teknik bir insanın aynı zamanda iki yerde birden bulunabilmesini dahaca sağlayamadığı için, ne yazık, şimdi aranızda bulunamıyorum. Sizler Ankara'da ortaklaşa kitabımızın çıkışını kutlarken, ben de İstanbul'da "halkın seçtiği yazar" ödülünü almanın onurunu yaşamaktayım. Bu her iki güzellik benim sayrı yüreğimin zor dayanacağı sınırsız mutluluklardır.

Aranızda bulunup hep birlikte, ortaklaşa yarattığımız bir yapıtın "Aydınlar Dilekçesi Dâvası" kitabının çıkışını kutlamayı ne çok istediğimi sözcüklerle anlatamam. Bu kitabın yazarı hepimiziz, ikibin dirençli aydınız. İkibin yazarlı bir kitap belki de dünyada ilk kez yayınlanıyor.

Sevincimiz, "vatan hainliği" damgasından kurtulmamızdan değil, Türkiye'de aydınların da bulunduğunu ve Türk aydınının Türk halkıyla birlikteliğini dosta düşmana ve dünyaya kanıtlamamızdandır.

Türk aydınlarının ve yiğit savunmanlarımızın demokratik direncini gösteren bu kitap, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1. sayılı Mahkemesinin kararıyla birlikte şimdiden Türk siyasal tarihinin bir anıtı olmuştur.

Aydınlar Dilekçesiyle başlayan Türk aydınlarının eylemi "Ekmek ve Hak Dilekçesi" ile sürmektedir ve daha başka eylemlerle de elbet sürecektir. Ortaklaşa kitabımızın önsözünde "Aydınlar dilekçesi"ni imzalamaktan kaytarmak isteyenlerin uydurdukları bahaneler anlatılmıştır. Şimdi de "Ekmek ve Hak Dilekçesi"ni imzalamaktan kaytarmak isteyenler, bu eylemlerin sonunda parti kuracağımız bahanesini uydurmaktadırlar. Bunlar ve böyleleri hep olacaktır. Aydınlar Dilekçesini imzalamak ve imzalatmakta büyük özveriyle çaba gösteren suç ortaklarım

aydınların "Ekmek ve Hak Dilekçesi"nin imzalatılmasında da aynı özverili çabayı göstereceklerine inanıyorum.

Şu gerçeği de açıkça söylemek bir doğruluk borcudur ki bu kitabın gerçek yaratıcıları bizler değiliz, çarpık yönetim ve yönetmenlerdir. Yönetmenlerin antidemokratik davranışları olmasaydı bu kitap ortaya çıkamazdı. Bu bakımdan, gerçekleri halkımıza açıklamamıza yardımcı ve aracı olan yönetmenlere teşekkür etmek borcumuzdur.

Bundan başka, bilindiği üzere, biz bu ortaklaşa kitabımızın temeli olan dilekçemizi Devlet Başkanlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmuştuk. Bu bakımdan, her iki makama, yani sayın Devlet Başkanına ve Büyük Millet Meclisi Başkanına paketlediğimiz iki kitabımızı huzurunuzda postalıyoruz.

Halkın Seçtiği Yazar Ödülü'nü almak üzere Ankara'dan İstanbul'a gitmeden önce yetkili arkadaşımız Haluk Gerger'den üçbinüçyüz lira ödeyerek Kitabımızı satın aldığımı da bildirmek isterim.

İstanbul'da sizin için kadehimi kaldıracağım.

Sizinle birlikteyim.

Saygılar.

GİRSEK DE Mİ OLUR GİRMESEK DE Mİ OLUR

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na (AT'ye) katılmasının yada katılmamasının Türk (Türkiye) kültürüne olumlu yada olumsuz ne etkileri olabilir? Bu soru bana sözlü olarak sorulduğunda birden düşüncem AT ye katılmamızın kültürümüze hiçbir etkisi olmayacağı doğrultusundaydı. Neden böyle düşünmüştüm? Çünkü, Türkiye AT ye katılsa da katılmasa da, Avrupa Topluluğu ailesinin tam bir üyesi olamasa bile, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana isteristemez Avrupa Topluluğunu oluşturan ülkelerdeki kültürün egemen olduğu bir ülkedir. Nedir bu kültür? Bu kültür, batı dünyasının simgelediği çağdaş kültürdür. Batı ülkeleri simgelediği için bu kültüre batı kültürü de denilmekte ve buyüzden batı kültürüne (batılılaşmaya) karşı tepki gösterilmektedir.

Şunu demek istiyorum: AT ye resmen girmesek de (Doğrusu alınmasak da demeliyiz.) Türkiye'nin kültürü, çağdaş kültürü simgeleyen batı kültüründen ayrılacak, kopacak mıdır? Somut örneklerle söylemek gerekirse, AT ye resmen alınmadık diye Türk sineması, Türk yazını, Türk yaşayışı değişecek midir? Hayır, hiç sanmıyorum.

Tersini düşünelim: Türkiye AT ye girerse (alınırsa) üç büyük kentimiz (İstanbul, Ankara, İzmir) dışındaki il ve ilçelerdeki çay bahçelerinde, aşevlerinde ve benzeri yerlerde "Aileye mahsus" yazılı levhalarla, kadınlı toplulukla salt erkekli toplulukları birbirinden ayıran ilkellik önlenecek mi? Yalvarıp yakarmalarımız sonunda yada pekçok zorladığımız için AT ye acıyıp yada lütfedip aldılar diye (doğrusu çıkarları öyle gerektiği için) ramazan günü cıgara yada içki içenlere Türkiye'de hoşgörüyle bakılacak mıdır? Hiç sanmıyorum. Eski hamam eski tas, üstelik tellaklar bile değişmeyecektir.

Evet, bu soru bana sözlü olarak sorulduğunda ilkin böyle düşünmüştüm. Ama konuyu biraz derinlemesine düşününce yanılmış olduğumu anladım. Yanılmamın, kültürü özel ve dar

anlamında alıp, genel ve kapsamlı olarak almamamdan yani kültürün yaşamımızın bütünü ve bir yaşam biçemi demek olduğunu düşünmememden ileri geldiğini gördüm.

Toplumsal ilişkiler başlayınca, ilişkide bulunan topluınların birbirlerinden etkilenerek kültürlerinin değişmemesi olanaksızdır. Türk işçilerinin yirmi şunca yıldanberi Almanya'da bulunmaları, karşılıklı olarak etkilenerek Türk ve Alman kültürlerinin değişmesine neden olmuştur. (İçki içmek, yüz yıkamak, burun silmek, kavga etmek, aptest etmek biçimleri bile birer kültürdür.) Örneğin, cıgarası kalmayan bir Alman bir başkasından tek cıgara isteyip alınca bu tek cıgaranın parasını öder, öbürü de bu parayı alırdı. Bu, onların töresiyken, Türk işçileriyle ilişkiye girdikten sonradır ki, verilen tek cıgaranın parasını almanın ayıp olduğunu öğrenmişler, onlar da azçok birbirlerine cıgara ikramına başlamışlardır. Bu bir kültür değişimidir.

Türk köylüsü kavgayı, ya şamar atarak ya güreşir gibi boğuşarak yapardı. Eskiden, yumruk yumruğa dövüşmezdi. Çünkü, yumruk atmak, makineyi, makine kolunu, çarkı, mili taklit etmek demektir. Makineyi dahaca yaşamamış olan, yaşamına makine girmemiş olan Türk köylüsü, yaşamınca toprakla boğuştuğu, hayvanla cebelleştiği için güreşerek boğuşarak kavga ederdi. Amerikan ve batı sinemasıyla değindikten, onu seyre başladıktan ve yaşamına makine girdikten sonradır ki yumruk yumruğa kavgaya başlamış, yani kavga kültürü değişmiştir.

Kültür bir yaşam biçemi olarak genel anlamda alınınca —ki böyle almak gerekir— AT ye katılmamızın Türkiye kültüründe değişiklik yapacağına hiç kuşku yoktur. Bu değişimin ne yönde olacağı ayrı bir konudur. Kuşkusuz, hem olumlu hem olumsuz yanları olacaksa da, şimdiki AT yi oluşturan ülkelerin bize göre çağdaş kültür üstünlüğü gözönüne alınırsa, bu değişimin olumlu yanlarının ağır basacağına inanmamız gerekir. Böyle olduğuna (olacağına) göre AT ye katılmamızdan yana olmamız gerekir gibi görünüyorsa da, ben yine de bu katılmadan yana değilim. Çok kapsamlı bir soru sorup, yanıtını bir sayfayla sınırlamış olmanız, gerekli açıklamayı yapmamı önlüyor. Neden AT ye katılmadan yana olmadığımı, ne yazık ki açıklayamıyorum. Yine de şuncasını söylemem gerekir: AT nin oluşma amacının başat nedeni, kültürel değil, ekonomiktir. Her ekonomik olgu, zorunlu olarak toplumsal ve kültürel sonuçlar doğuracağı için, AT ye katılmamızı

salt bir kültürel sorun olarak görmek yanlış olur. Buyüzden AT ye katılmamızın kültürel yanı, birincil değil, ikincil sorundur. Ana sorun ekonomiktir.

Öyle görünüyor ki, bugün yurdumuzun pekçok ilerici ve demokrat aydınları da AT ye katılmamızdan yanadırlar. Haklı değillerse de haklı gibidirler. Çünkü, AT yi oluşturan çağdaş uygarlığı simgeleyen ülkeler, Türkiye'nin aralarına katılabilmesi için, bitakım demokratik gerekleri, insan haklarına saygıyı, özgürlükleri koşul olarak ileri sürüyor ve bu konuda dayatmalarda, hatta zorlamalarda bulunuyorlar. Bunlar da Türk aydınlarının istemleri ve özlemleridir. Türkiye iktidarı da salt AT ye katılabilmek için, AT nin dayatmasıyla bitakım demokratik gösterilerde bulunuyor. İşte buyüzden Türk aydınları AT ye katılmamızı istemekte haklı görünebilirler. Ama bilmeliyiz ki, AT nin birincil amacı, bu demokratik istemler, yani kültürel sorunlar değildir. Kültürel istem ve özlemlerimize uygunmuş gibi görünse bile, AT ye katılmamızın ekonomik çıkarlarınıza uygun olup olmadığını düşünmemiz gerekir.

Benim gibi karşıt düşünceliler olsa bile, önünde sonunda Türkiye'nin AT ye alınacağı belli oluyor. AT ye katılmamızı istemeyişimin biçok ussal nedeni olmakla birlikte, bir de duygusal nedeni var. Ussal nedenler yanında duygusal neden önemli olmasa da onu da açıklayayım: AT yi oluşturan ülkeler bizi aralarına almak istemez ve pekçok almama bahaneleri ileri sürerlerken, "Aman ne olur, bizi de aranıza alıverin!" diye yalvar yakar olmamız, kapılarda eşiklerde dolaşıp siftinmemiz ulusal onuruma dokunuyor. Nato'ya da bizi yıllarca yalvarta yalvarta almışlardı. Elbet, AT ye katılmayı istemeyişimin tek nedeni bu ulusal duygusallık değil.

Nesin Vakfı
20 Mayıs 1987

AKIL HOCALARINDAN BİRİ DAHA

Bilim ve Sanat Dergisi'ni, altıncı yaşı dolayısıyla kutlarım. Türkiye'de bir derginin —hele böyle bir derginin— altıncı yaşına ulaşması ve yine de coşkusunu ve atılımlarını yitirmemesi büyük başarıdır. Bu başarının, derginin çalışanları ve okurları açısından ayrı nedenleri olmalıdır. Okurları açısından bu başarının bence en önemli iki nedeni şudur:

1— Çoğunluk olmasa da, hem nitel, hem nicel bakımdan önemli sayılacak belli bir kesim Türk okurunun —özellikle gençlerin— neyi niçin okuması gerektiğinde son kertede bilinçlenmiş olması. Bu bilinçli okurlar, basın tekellerinin ve holdinglerinin yayın organlarıyla, bağımsız yayın organlarını ayırt etmektedirler. İleri basım tekniğinin, renk bolluğunun, özsüz biçimciliğin, parlak kâğıdın, yüzeysel çekiciliğin tuzağına artık düşmeyen bu bilinçli okurlar, büyük sermaye basınının yüzeysel sanat ve sözde bilim yayınlarına tepki göstermeye bile başlamışlardır. (Ayrıca o dergilerin çıkmasına da karşı değilim ve bir açıdan yararlarına da inanıyorum.)

2— Gerek "Bilim ve Sanat" dergisi, gerek biriki değerli başka dergi, toplumumuzun ileri kesim okurlarının özlemini gidermekte ve ekinsel gereksinmesini karşılamaktadır. Politik, ekonomik, toplumsal baskılar da bu özlem ve gereksinmeyi daha da artırmaktadır.

Bilim ve Sanat Dergisi, toplumsal koşulların elverdiğince bu işlevini başarıyla sürdürüyor.

İşte düşüncelerim bunlar.

Eleştirilerime gelince... Yurdumuzda gerici ve tutucu yönetimlerin o denli ağır baskısı altında yaşadık ve yaşamaktayız ki, bu koşullarda ilerici kurum ve kuruluşların eleştirisini yapma hakkını kendimizde bulamadık ve bugün de bulmuyoruz. Oysa bir kurum, ne denli başarılıysa, o denli de eleştiriye layık olmuş ve eleştiriyi hakketmiş demektir. Ama ağır koşullar bizi bu eleştiri görev ve hakkından yoksun bırakıyor.

Bikaç örnek vereyim. Üyesi bulunduğum kapatılmış TDK nun eleştirilmesi gereken pekçok yanı vardı. Ama gericilerin o denli ağır ve haksız saldırıları altındaydı ki, biz bu durumda TDK u eleştirmek değil, hep savunmak durumunda kaldık. Köy Enstitülerinin de olumlu görüşle eleştirilecek yanları vardı. Ama gericilerin amansız saldırıları karşısında, eksiklik ve yanlışlıklarını bilerek Köy Enstitülerini savunmak görevimiz olmuştu. Daha önceleri, Halkevleri için de durum böyledir.

"Bilim ve Sanat" dergisini eleştirmek istemiyorum. Bu sözümden, derginin eleştirilecek çok yanı var, anlamı da çıkarılmamalıdır.

Önerilerime gelince... Önerilerimi, eleştirilerim olarak da alabilirsiniz. Öneri, bir anlama akıl vermektir ve dünyanın en ucuz-bedava- iyiliğidir. Bana da örneğin Vakıf işlerinde akıl vererek bedava iyilik yapanlar pekçoktur. Öyle yalın, öyle küçük, herkesin bildiği ve elbet benim de bildiğim, ama olanaksızlıktan bir türlü yapamadığım işleri öneriyor, öyle akıllar veriyorlar ki şaşıyorum bu iyilikseverlere. Eskiden bunlara gülüp geçerdim, son zamanlarda artık kızmaya başladım.

Benim önerilerimin de, aklınıza gelmeyen, bilmediğiniz şeyler olduğunu hiç sanmıyorum. Çok iyi bildiğiniz, ama umarsızlıktan ve olanaksızlıktan yapamadığınız şeyleri yineleyip —bana yapıldığı gibi— sinirlerinizi bozmak istemiyorum. Ama yine de, emeğinize saygı duyan bir okurunuz olarak, dünyanın en bedava iyiliğini yapıp vicdanımı doyuma ulaştırmak için şu bikaç öneride bulunmayı göze alacağım.

1— Bir derginin başarısı, her sayısında okuruna kaç yazısını okutabildiğiyle ölçülür. İnsanların zamanları gittikçe azalıyor. Nerdeyse zamansızlıktan boğulacağız. Bu koşulda, bir derginin sürekli okuru o derginin her sayısında okuyacağı bir tek yazı bile bulabiliyorsa, dergicilik açısından bu bir başarıdır. Okura daha çok yazı okutabilmek için yazıların,

değişik konularda
güncel konularda
özgün
çekici (içerik ve sunuluşta)
olması gerekir.

2— Bilim dallarının uzmanlık gerektiren bilimsel dergileriyle (örneğin üniversitelerin üç aylık matematik dergileri) herkes için

(elbet aydınlar için) yayımlanan dergilerdeki bilimsel yazıların ayrımı olmalıdır.

3— Bir toplumda, alanlarında uzmanlaşmış seçkin aydınların yetiştirilmesinin ve bulunmasının gerekliliğine inanıyorum. Ama sanat ve bilim yazılarının ve ürünlerinin salt bu seçkinlere seslenebilen düzeyde olmasına —yada öyle sanılmasına— karşıyım.

4— Günlük gazete yazısıyla, haftalık, aylık, üç aylık süreli yayınların yazısı arasında ayrımlar olmalıdır.

İşte çok, çok iyi bildiklerinizden bikaçı... Ooooh, size akıl verip iyilik yaptım diye nasıl da vicdanım rahatladı.

"Bilim ve Sanat"ın başarısının daha da artarak sürmesini candan diliyorum.

YÜRÜYEN TARİHTİR

Akşam Gazetesinde köşeyazarlığı yaptığım sırada yirmisekiz yıl önce yazmış olduğum bu yazıyı, eğitim müfettişliğinden emekli bir okurum arşivinden vermiştir.

Uşak'ta İnönü bir eve giriyor. Evi, jandarmalar, polisler, cipler sarıyor. Vali,

— Kimse evden çıkmıyacak. Çıkanı vuracaksınız! diyor.

İnönü, elini kolunu sallıyarak gülerek, arkasında arkadaşları evden çıkıyor. Kimse bir şey yapamıyor.

Bu evden çıkan, yetmiş yaşında, şu kadar kilo ağırlığında, boyu şu uzunlukta olan İsmet adlı yurttaş değil, bir tarihtir. Çevrilen, kuşatılan evden gülerek, gülümseyerek bir tarih çıkıyor.

Otomobille İsmet İnönü istasyona giderken, Demokrat Partililer önüne çıkıyorlar, yolunu kesiyorlar. İnönü'yü geçirmiyecekler, ona yol vermiyecekler. Durum çok ağır. Otomobildekiler tetikte, kuşkuda... İnönü arabadan iniyor yolunun üzerinde hiçbir şey yokmuş gibi, soğukkanlılıkla yürüyor.

Yürüyen kim? İzmir doğumlu İsmet adlı yetmişlik yurttaş değil, tarihtir; tarih yürüyor.

Yanındaki milletvekilleri telâşlanıyorlar. Çok korkunç şeyler olabilir. İnönüye sokularak ona yol açmak istiyorlar. İnönü,

— Siz çekilin, ben yolumu açmasını bilirim! diyor.

Bunu söyleyen kim? 1884 doğumlu, Malatya'lı Kürümoğullarından Hacı Reşit Beyin oğlu yurttaş İsmet midir? Hayır, değil. Bunu söyliyen tarihtir. Tarih konuşuyor:

— Ben yolumu açmasını bilirim!

İsmet İnönü, yolunu kapayanların üstüne doğru yürüyor. Yolunu kesmek isteyen kızgın - kara kalabalığa,

— Ne istiyorsunuz? Ayıp değil mi? diye bağırıyor.

Homurdanan kalabalık, ölü sessizliğine gömülüyor. İlkin homurdanan kalabalık geri geri çekiliyor, İnönü'nün önünde, ortadan bıçakla kesilmiş balçık gibi ikiye ayrılıyor.

İnönü,

— Çekilin, çekilin! diye elinin tersiyle kara kalabalığı biçerek, onları ikiye bölerek yürüyor.

Bu yürüyen kim? İsmet İnönü adlı, ak saçlı, yaşlı yurttaş mı? Değil. Kendi yolunu kendi açarak yürüyen tarihtir.

Peki, önünde duranlar, durmak istiyenler, yolkesenler kimlerdir?

Onlar da coğrafya... Türkiye'nin siyasî coğrafyasından küçük, küçümencik bir parça. Ama güzel bir parça değil, biraz yırtık, hem de kirli bir siyasî coğrafya parçası... İşte bu küçük parça, önünde durup tarihin yolunu kesmek istiyor.

Bu küçük siyasî coğrafya parçaları kimler? Demokrat Parti üyeleri mi? Ocak Başkanları olsalar, yine ikiye biçilip tarihe yol vereceklerdi. Bucak Başkanı, ilk başkanları olsalar, tarih üzerlerine yürürken biçilip ikiye ayrılacaklardı. Daha, daha büyükleri olsalar... Saygılı değil, ama korkulu bir susukluk, sessizlik, durukluk içinde İsmet İnönü'ye yol açacaklardı. Geminin burnu, nasıl denizi yararak, köpürterek suyu biçer, kendine yol açarsa, tarih de kendine yol açıp yürüyecekti.

Çokları, İnönü'nün bir tarih olduğunu unutuyorlar; yaşıyan tarih.

İnönü'nün herşeyi alınabilir. Parası alınır, malı alınır, bir yere kapatılır, özgürlüğü alınır, hattâ canı bile alınır. Ama bir şeyi, bir tek şeyi alınamaz: Yaşadığı yetmiş yıl tarihtir, geri alınamaz.

Her zorba herkesten her istediğini alabilir, ama yaşayan günlerini alamaz. Yaşadığı yıllarda tarihi yuğurmuş kişilere ne mutlu. Kimsenin alamıyacağı bir tarihi, canlarında, ama canlarından ötede, daha uzun süreli, birlikte yaşarlar.

Kara - kızgın kalabalık korkulu susukluk içinde geri geri gidip tarihe yol açacak elbet. Yürüyen İnönü değil, tarihtir.

Akşam Gazetesi
5 Mayıs 1959

DÜDÜK, DEVLET ŞÛRASINDA

Otorite, belli başlı iki şeye sahiptir: Biri koltuk, biri düdük...

Birinin üstüne oturan, öbürünü eline geçiren otoriter adam sayılır. Koltuğa oturup otorite sağlamak zorsa da, bir düdük ele geçirip öttürmek kolaydır. Düdük, insanlara emretmek, söz geçirmek için bir silâhtır. Bir trafik memuru düşünelim. Belediye nizamını dinlemeyen bir otomobilin arkasından,

— Bay şoför! diye seslense,

Şoför, arabasını durdurmaz. Ama "fırrrt!.." diye bir düdük ötse, araba zınk diye yerinde durur.

Düdük, sesli otoritedir; onu her eline geçiren öttürmek arzusunu duyar.

Kalabalık bir alanda, arkadan ne kadar seslenilse, yüz kişiden belki biri, ikisi döner bakar. Ama bir düdük ötse, "acaba bana mı, yanlış bir iş mi yaptım?" diye herkes durur, döner bakar. Düdüğün, düdüklerin üzerimizdeki tesiri büyüktür. Taa çocukluğumuzdan beri, düdük sesine itaate alıştırılmışızdır. Düdükten korkarız. Düdük, otoriteyi temsil eder. Öğretmen bir düdük öttürdü mü, okulun en yaramaz çocukları bile suspus olurlar.

Boğaz iskelelerinden birinde bir iskele memuru vardı. Onun düdük öttürmesini büyük bir zevkle seyrederdim. Düdük öttürürken adamın boyu uzar, göğsü şişer, kolları kabarır, başka bir adam olurdu. İskelede duran vapurun kaptan köşküne bakarak kabara kabara öyle bir düdük öttürürdü ki, sanki bir boğaz vapuruna kalk işareti vermiyor da, Barbaros'un kalyonlarına "demir al!" emri veriyor. Her düdük öttürüşünde o iskele memuru "kapdan-ı derya" kesilirdi.

Sonra eline düdük geçiren başkalarına dikkat ettim. Otobüse, tramvaya kalkması için düdük öttürenler; maçlardaki hakemler, jimnastik öğretmenleri... Trafik memurlarına düdük öttürürken bakın, adam devleşen bir baba hindi gibi kabarır, alanlara sığmaz.

Filân bayramda, falan yıldönümünde şu saatte otomobiller klâkson çalacak, vapurlar, trenler düdük öttürecek değil mi? Bizde hiç bir emir, bu kadar candan gönülden uygulanmaz. Herkes öyle bir "aşk-u şevk" ile düdüğe sarılır ki, eline o sıra bir düdük geçirememiş olanlar da, kendileri bir düdük olup ötmek isteğini duyarlar.

Klâkson yasağı konmadan önce İstanbul sokaklarını bir düşünün. Şoförlerin en büyük zevki, "barrt, baarrt!.." klâkson çalmaktı. Kimisi de hınzırlık eder, çalmaz çalmaz da, öndeki dalgın yolcunun kuyruk sokumu dibine otomobilin çamurluğu değerken, birden "bart!" diye kornayı öttürüp, adamı sıçratıp ödünü patlatır, bundan zevk duyar.

Klâkson çalınmazsa, kazalar artar deniyordu. Hiç de bu yüzden kazalar artmadı.

Bir arkadaşınızla konuşuyorsunuz. Düüüt... Vapurun düdüğü. Beklersiniz ki, kaptanın keyfi gelsin de düdüğü kessin. Keser. Siz, kaldığınız yerden söze başlarken yine düüt... Lâfınız piç olur. Kaptanın bu kadar düdük öttürmesi pek mi gerekli? Hiç sanmıyorum. Eline bir kere düdüğü geçirmiş, fırsat bu fırsattır deyip,tadını çıkarıyor. Bizde düdük kadar kötüye kullanılmış başka bişey olduğunu sanmıyorum.

Gerçek değeri olmadığı için poz yaparak zorla otorite kurmaya özenen kişiler bana, büyümüş büyümüş, insan kalıbına girmiş düdük gibi görünürler. "Düdüğüm!..." sözü boşuna mı uydurulmuş? Demek başkaları da bizden önce, bitakım insanları düdük biçiminde görürlermiş. Çok kişinin ülküsü, hayatta bir "Bay Düdük" olabilmektir.

Gazetelerde okuduk; şimdi "düdük" Devlet Şûrasına gitmiş. Bu seferki tren düdüğü... İzmir Şehir Meclisi, şehir içinden geçen trenlerin düdük çalmalarını yasak etmiş. Devlet Demiryolları İdaresi de bu yasağı kaldırtmak için, Devlet Şûrasına başvurmuş.

Aman bu yasağı kaldırmasınlar. O tren düdüklerinin ne olduğunu biz biliriz. İstanbul için de böyle bir yasak çok iyi olur.

Büyük şehir, insanın sinirlerini bozuyor. Geçim derdi bir yandan, pahalılık bir yandan, patırtı gürültü bir yandan, bir de düdük sesleri, deli olacağız. Nedir bizdeki bu düdük aşkı... Her işte olduğu gibi düdük çalmanın da bir yolu yordamı vardır. Tren düdüklerini makinist mi çalar, ateşçi mi öttürür, her kim ise, canı sıkıldıkça, kafası kızdıkça düdüğe asılıyor. Karısına kızmışsa

düdüğün ipine asılıyor. Kaynanasına kızmışsa, düüt!... Maaşı yetmezse, düüt!.. Sigara pahalanmışsa, düüt! Birine kızsa,

— Sahi aklıma geldi, bir düdük öttüreyim de rahatlıyayım... diyor.

Bu düdükler, tesbihle "ya sabır!" geçmeye benzedi. Canı sıkılan düdüğe asılıyor.

E ne yapalım, sıkıntı var diye hep birden düdük olup ötecek değiliz ya... Ona düdük derlerse buna da kafa derler...

Akşam Gazetesi
11 Şubat 1959

BİR ALAN SÖYLEVİ

Doğu Perinçek, elyazımla bir söylevimin kendisinde bulunduğunu, arşivim için gerekliyse, verebileceğini söyledi. Teşekkür ederek vermesini rica ettim. 5 Ekim 1987 günü Doğu Perinçek söylevimin metnini bana verdi. Elyazısıyla oniki sayfa. Onbirinci sayfanın yarısıyla onikinci sayfadaki yazı benim değil.

Doğu Perinçek, elyazısı metne, yazılı şu sayfayı eklemiş:

> **Sayın Aziz Nesin'in 29 Nisan 1968 günü Ankara'da Zafer Meydanı'nda, Devrimci Güçbirliği (Dev-Güç) tarafından düzenlenen mitingte yaptığı konuşmanın kendi el yazılarıyla metni.**
>
> **Miting günü Yüksel Palas'ta yazıldı. Konuşmanın 11-12. sayfalarındaki değişik elyazısı Doğu Perinçek'in. Aziz Nesin'in eli yorulunca dikte ettirdi.**

Elyazımı okuyunca, yirmi yıl önceki o günün coşkusunu, duyarlığını yeniden yaşadım.

Zafer alanı çok kalabalıktı. Yüksel Palas'ın çay salonundaydım. Çevremde beni koruyan ve alandaki konuşma yerine götürecek olan ilerici gençler vardı. Onbeş genç kadardılar. Ben, az sonraki söylevimi yazmaktaydım.

1950 yılında Paşakapısı cezaevinde başlayan sağ bileğimdeki sinircel kramp sürüyor ve zaman zaman artınca elyazısı yazamıyor, ama elimle başka herşey yapabiliyordum.

Yüksel Palas'ın önüne gerici kalabalık birikmiş ve aleyhimde çok gürültülü gösteriler yapmaktaydılar. O gürültü, uğultu arasında ençok "Aziz Nesin Moskova'ya!" sesleri yükseliyordu.

Söylevi çok çabuk yazıp bir ayak önce alana gidip konuşmak istiyordum. Böyle durumlarda, iç isteğimin hızına elimin hızı yetişemeyince, sağ el bileğimde kramp başlıyordu.

Son bikaç tümce kalmıştı ama yazamıyordum artık. Yanımdaki gençlerden birine yazmasını rica ettim. O gencin Doğu

Perinçek olduğunu (yada olacağını) bilmiyordum.

Söylevin yazılması bitti. Beni götürecek olan gençlerin arasında otelden çıktım. Dışardaki kalabalığın aleyhteki gösterileri arttı. Çevremdeki gençlerle birlikte kalabalığı yara yara yürüdük, Atatürk heykelinin önündeki kürsüye zorlukla geldik. Benden önce kimin konuştuğunu anımsamıyorum. Suphi Karaman'ın da konuşmacılar arasında olduğunu anımsıyorum.

Kürsüye çıkıp konuşmaya başladım. Ses örgütlenmesi çok iyi yapılmıştı. Hoparlör aracılığıyla alanın her yanından ses iyi duyuluyordu.

Kalabalık dinleyici yığını dışta kalan karşı göstericileri kürsüye yaklaştırmıyordu. Ya üç ya dört tümce söylemiştim ki, birden hoparlörün sesi kesildi. Karşı göstericilerin (yada başka birilerinin) elektrik kordonlarını kestikleri anlaşıldı.

Alanı dolduran kalabalık dinleyici, konuşmam için üsteliyordu. Olduğum yerden daha da yüksek bir yere çıkarak, yirmi yıl önceki sesimle konuştum. Hoparlörsüz sesimin duyulması için birden sessizlik oldu. Söylevim bitince kalabalık dalgalandı, ortalık karıştı, yine çevremi alan gençler beni koruyarak Yüksel Palas'a getirip bıraktılar.

Yirmi yıl önceki bu anımı canlandırmama aracı olan Doğu Perinçek'e teşekkür eterim.

O söylevimi okurlarıma sunuyorum.

***

Yurttaşlarım!

Yabancı sömürgenler, her çağda, sömürmek için bir ülkeye girerken, daha önceden o ülkede kendilerine bir sömürme ortamı hazırlarlar.

Birinci Meşrutiyet'te böyle olmuştur. Yabancı sömürgenler, Türkiye'nin kurtuluşunu, daha o zamandan, Batılılaşmak diye göstermişlerdir. Böylece bizi salt biçimsel olarak kendilerine benzeterek rahatça sömürmek ve stratejik alanda kendi çıkarlarına âlet etmek için batı maymunu yapmak istiyorlardı.

İkinci Meşrutiyet'te yine böyle olmuştur. Alman emperyalizmi, Türk halkını sömürmek için, Turancılık afyonuna yatırmıştır. Gerçek tehlikeyi gizlemek ve kendilerine bir sömürme ortamı kurmak ve stratejik çıkarlarına Türkiye'yi âlet etmek için gözleri-

mizi anayurt gerçeğinden Turan rüyasına çevirtiyorlardı.

Cumhuriyetin kuruluşundan bir süre sonra yine böyle olmuştur. Dünya tarihinin emperyalizme karşı ilk kurtuluş savaşını vermiş olan Türkiye'yi sömürebilmek ve stratejik çıkarlarına âlet etmek için yerli burjuva yaratarak kendilerine rahat sömürme ortamı hazırladılar. Bu, tabii ve tarihi gelişimi içinde bir burjuva sınıfının doğuşunu değil, yapma, zorlama ve yabancı sömürgenlerin zoruyla ortaya çıkarılan bir toplumsal piçti, babası bellisiz bir çocuktu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yine böyle olmuştur. Yabancı sömürgenler Türkiye'yi sömürmek ve kendi stratejik çıkarlarına âlet etmek için, Türkiye'de kendilerine bu sınıftan yerli işbirlikçiler, tefeci ortaklar ve komisyoncu uşaklardan kurulu bir sömürme ortamı hazırladılar.

Dünya halkları uzun ve kanlı tecrübelerden sonra çizmeli istilâcı emperyalizme karşı savunmasını ve savaşmasını öğrendi. Ama bugünkü emperyalizm, silahlı, çizmeli, zorba olan eski klasik emperyalizm değildir. Bugün, bütün gece hırsızları, bütün sahteciler ve maskeli yolbağcıları gibi kılık değiştirmiş ve modern emperyalizm biçimine girmiştir.

Modern emperyalizm sömüreceği ülkeye artık çizmeyle, silâh zoruyla girmiyor. Tıpkı bir evin güzel kadınında, kızında gözü olan uçkuru gevşek bir zengin zamparâ gibi, elleri kolları hediyelerle dolu olarak, sana yardım edeceğim diyerek, biledği keskin dişlerini gizlemek için çirkin suratına güler yüzlü dost maskesi takarak, kanlı tırnaklarını saklamak için canavar ellerine yumuşacık eldivenler giyerek sömüreceği ülkeye giriyor. Bunun için de halkın modern emperyalizmin iç yüzünü anlaması geç ve güç oluyor, onu anayurttan koğmak zor oluyor. Ama bugün Türkiye'de modern emperyalizmin maskesi yüzünden düşürülmüştür.

Her yabancı sömürgen, sömüreceği ülkede, daha önceden kendisine rahat bir sömürge ortamı hazırlar dedik. Bugünkü Türkiye'de modern emperyalizmin kendine hazırladığı ortam, her alanda gericiliktir. Modern emperyalizm hangi ülkeye girmişse, orada daha önceden gericilik canavarını hortlatmıştır. Kökü dışarda gericilik, modern emperyalizmin beşinci koludur. Bu gericilik gübresinde Türk halkını daha rahat soymakta, sömürmektedir.

Kimi aydınlar bugün gittikçe azgınlaşan, kuduran gericilik belirtilerini görüyor, 31 Mart hortluyor diyorlar. Hayır! 31 Mart'ı çoktan geçtiler, aştılar, 32 Martı, 33 Martı yaşıyorlar. Ne var ki, modern emperyalizm, klasik emperyalizm gibi silâh zoruyla, nalçalı çizme sesleriyle değil, kanser gibi sinsi sinsi içimize işleyip dal budak sardığından, ağlarını gerdiğinden, karşı koymamız yeterince, gereğince olamıyor. Türkiye'deki gericilik, emperyalizmin ancak bir dış belirtisidir. Gericiliği söküp atmak istiyorsak, önce kökü dışarda gericiliğin besleyicileri olan emperyalizmin kökünü yurdumuzdan kazımalıyız.

İşte gerçek yurtseverler, gerçek halkçı aydınlar olarak bu dalaverelerin iç yüzünü gördüğümüz ve gösterdiğimiz için, Türkiye'nıizin emperyalistlerin bir ileri karakolu yapılmasına "hayır!" diyoruz. Bunun için emperyalistlerin durmadan kışkırttıkları gelecek bir savaşta Türkiye'mizin bir deneme alanı olmasına "hayır!" diyoruz.

Mustafa Kemal Türkiyesi, yabancılardan on para borç almadan, sömürgenlerden yardım dilenmeden, demiryollarıyla, endüstrisiyle, herşeyiyle kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi, Kurtuluş Savaşı sonrası Türkiyesinden daha mı yoksuldu ki, gırtlağımıza kadar borca gömüldük? Bu borçlar uğruna, ne olduğu hâlâ halktan saklanan gizli ikili anlaşmalar yapıldı yabancılarla.

Dünyada hangi insan, hangi ulus kendine yardım yapılmasını istemez? Ama biz, sömürgenlerin yardım maskesi altında, kanımıza, iliğimize kadar bizi soyduklarını, sömürdüklerini, bizi değil, çocuklarımızı değil, doğacak çocuklarımızı bile borçlandırdıklarını bildiğimiz için bu uluslararası dolandırıcılara, gangsterlere "hayır!" diyoruz.

İşte bunun için dünyanın en konuksever halkı olduğumuz halde, bu insan maskeli, ama canavar ruhluları, defolun yurdumuzdan diye kovuyoruz. Bütün emperyalistlere *go home* borusu çekiyoruz.

Biz karınları açken bile gözleri tok halkımızın, yurdumuzu kalkındırmak için, yaratıcı ve kurucu gücüne inanıyoruz.

Halkça, uluşça, önümüzdeki ölüm-kalım sorunu şudur: Dünya uygarlık haritasında var olmak yada yok olmak!.. Emperyalistler ve onların burdaki aracıları ve gübrelikleri olan gericiler, Türkiye'yi dünya uygarlık haritasından silmek istiyorlar.

Gerici güçlerin en belirgin özelliği şudur: ilerici olan, yeni olan herşeyi, önce ona karşı gelerek yıkmaya çalışırlar; beceremezlerse kendi içlerine alarak boğar, yokederler.

Gericiler matbaa makinesine karşı gelmişler, ama onu yenemeyince hizmetlerine alıp gerici yayınlarıyla zehirlerini akıtmışlardır.

Gericiler, önce radyoya karşı gelmişler, yenemeyince radyoyu da gerici yayınlarda hizmetlerinde kullanmışlardır.

Hoparlöre karşı gelmişler, beceremeyince bütün minarelere hoparlörler yerleştirmişlerdir.

Mustafa Kemal'e karşı gelmişler, beceremeyince Atatürkçülüğü yozlaştırmak için sözde Atatürkçü kesilmişlerdir.

Laisizme karşı gelmişler, yenemeyince laisizmi yozlaştırıp gericilik propaganda alanı yapmışlardır.

27 Mayıstan sonra gericiler ne yaptılar? Önce 27 Mayısa karşı geldiler, yenemeyince de 27 Mayısçıların en büyük dalkavuğu kesildiler. 27 Mayısçıların en çığırtkan alkışçıları gerici basın olmuştur. Ama şimdi aynı gerici basın, aynı gerici kalemler, iktidarda olmayan 27 Mayısçıları yerden yere vurarak, onların kişiliklerinde Türk devrimini yıpratmaktadırlar.

Gericiler bugün ne yapıyorlar? Şanlı Türk ordusunun tarih boyunca her zaman ilerici bir güç olduğunu ve yenilmezliğini bilerek, durmadan orduya yaltaklanmakta, ordu büyüklerine dalkavukluk yapmaktadırlar. Açınız gerici gazeteleri, hergün orduya ve ordu büyüklerine övgüler göreceksiniz. Orduyu çok sevdiklerinden, ordu büyüklerini çok saydıklarından mı? Hayır! Onlar ısıramadıkları eli yalayan yaratıklardır. Tıpkı 27 Mayısçılara yaptıkları gibi, bugün öptükleri eli ısırmak için pusuda uygun zamanı kollamaktadırlar.

Yalnız bizde değil, dünyanın her yerinde, yönetime gençlerin yön vermesi boşuna değildir. Genç deyince, yalnız nüfus kâğıdı gençliğini değil, kafaları ve gönülleri genç olanları anlıyoruz.

Mustafa Kemal "Ey Türk Gençliği" diye seslenerek, Türkiye Cumhuriyet ve Devrimini Türk gençlerine, Türk gençliğine emânet etti. Mustafa Kemal Türk gençleri dedi, Türk ihtiyarları demedi. Mustafa Kemal'in Cumhuriyeti ve Devrimi emanet ettiği gençlik!

Türkiye'nin gelecek bir savaşın deneme alanı olmasına hayır diyoruz. Türkiye'nin emperyalist çıkarlarının bekçisi ve ileri

karakolu olmasına hayır diyoruz. Haysiyetli yaşamak için, yardım diye uzatılan ellere hayır diyoruz.

Devrimleri yıpratan ve çürüten gericilere hayır diyoruz.

Kendilerini düzenin koruyucusu gibi gösterip Anayasa düzenini bozmak isteyenlere hayır diyoruz. Sonuna kadar hayır diyoruz.

İÇİNDEKİLER

Korkudan Korkmak	7
İnşallah Kurt Değildir	33
Bugün Türkiye'de Diploma Neye Yarar	54
Yazarların Gücü	59
Gûşe	67
Eğitim Konusunda Vasiyetimdir–1	73
Eğitim Konusunda Vasiyetimdir–2	84
Eğitim Konusunda Vasiyetimdir–3	92
Bir Ödül Konuşması	105
Yurt Hainleri Halk Düşmanları	107
"Bana Dokunmayan Yılan Bin Yaşasın"	110
"Aydınlar Dilekçesi Davası" Kitabının Çıkışını Kutlama Toplantısında	114
Girsek De Mi Olur Girmesek De Mi Olur	116
Akıl Hocalarından Biri Daha	119
Yürüyen Tarihtir	122
Düdük, Devlet Şûrasında	124
Bir Alan Söylevi	127

Nesin Vakfı'nın 1987 yılındaki 25 çocuğundan yirmisi, konser ve tiyatro mevsiminde, her hafta cumartesi günleri öğleden önce Atatürk Kültür Merkezi'ndeki konserlere ve öğleden sonraları da tiyatrolara giderler. Nesin Vakfı'nın konser ve tiyatroya gidemeyecek yaştaki küçük çocukları da Vakf'ın bahçesinde oynarlar. Fotoğrafta, Nesin Vakfı'nın küçük çocuklarından bir bölümü Vakıf bahçesinde oynarlarken görülmektedir.

adam 318

ADAM

ISBN 975-418-149-7